

Nordiska
ministerrådet

Kulturanalys Norden 2025:4

Privat kulturfinansiering i Norden

Politik, statistik och konsekvenser

Kunskapsöversikt

Privat kulturfinansiering i Norden

Förord	5
Sammanfattning	6
Ländernas politik för privat kulturfinansiering	6
Förekomsten av privat kulturfinansiering i Norden	7
Möjliga konsekvenser och viktiga framtidsfrågor	8
Inledning	10
Tillvägagångssätt, avgränsningar och centrala begrepp	11
Rapportens disposition	15
Privat och offentlig finansiering – en kort kulturpolitisk historik	16
Kulturpolitikens tidiga historia	16
Ökat offentligt ansvar för kulturens finansiering	19
Kulturpolitikens formalisering och kritiken mot kommersialismen	20
Tilltagande marknadstänk från 1980-talet och framåt	22
Sammanfattande kommentar	23
Nordiska länders samtida politik för privat kulturfinansiering	24
Åtgärder för ökad privat kulturfinansiering	24
Politik för privat kulturfinansiering i Danmark	25
Politik för privat kulturfinansiering i Finland	28
Politik för privat kulturfinansiering i Island	31
Politik för privat kulturfinansiering i Norge	33
Politik för privat kulturfinansiering i Sverige	36
Grönland, Färöarna och Åland	38
Internationell utblick och åtgärders effekter	38
Sammanfattande kommentar	43
Förekomsten av privat kulturfinansiering i Norden	45
Typer av privat kulturfinansiering	45

Varierande datatillgång och tillförlitlighet	46
Privat kulturfinansiering i Danmark	47
Privat kulturfinansiering i Finland	52
Privat kulturfinansiering i Island	57
Privat kulturfinansiering i Norge	58
Privat kulturfinansiering i Sverige	62
Ideellt arbete som finansieringskälla	69
Internationell utblick	69
Sammanfattande kommentar och jämförelse	70
Ökad privat kulturfinansiering – möjliga konsekvenser	71
Möjligheter till ökat handlingsutrymme	71
Påverkan på kulturens autonomi och integritet	71
Projektifiering och kortsiktighet	73
Transformering av kulturskaparprofessionen	73
Kulturens mångfald och tillgänglighet	74
Konsekvenser för kulturpolitiken	76
Sammanfattande kommentar	76
Bedömning och diskussion	78
En kulturpolitisk modell under omförhandling?	78
Viktiga kulturpolitiska överväganden	79
Fortsatta kunskapsbehov	81
Referenser	82
Om den här publikationen	105

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:
<https://pub.norden.org/kulturanalysnorden2025-4>

Förord

Kulturanalys Norden har i uppdrag från Nordiska ministerrådet att ta fram kunskapsöversikter utifrån aktuella kulturpolitiska teman i de nordiska länderna. Kunskapsöversikterna ska utgöra introduktioner men också erbjuda fördjupning utifrån det aktuella forsknings- och kunskapsläget. Denna kunskapsöversikt har fokus på privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. I kunskapsöversikten redogörs för hur de nordiska länderna förhåller sig politiskt och policymässigt till frågan om privat kulturfinansiering och för förekomsten av privat kulturfinansiering. I rapporten redogörs också för möjliga konsekvenser av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering. Kunskapsöversikten har ett visst fokus på musei-området och scenkonstområdet i de nordiska länderna men behandlar också kulturområdet i stort. Rapporten är framtagen inom ramen för Kulturanalys Nordens uppdragsperiod 2025–2027 och är ett bidrag till analysen av kulturpolitiken i de nordiska länderna och en del i arbetet med att identifiera kulturpolitiska framtidsfrågor.

Göteborg i oktober 2025, Kulturanalys Norden

Sammanfattning

I den här kunskapsöversikten beskrivs hur de nordiska ländernas synsätt på kulturområdets finansiering har utvecklats över tid, och hur ländernas samtida politik är utformad i relation till frågan om privat kulturfinansiering. I kunskapsöversikten sammanställs också statistik om privat kulturfinansiering i länderna, och avslutningsvis diskuteras konsekvenserna av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering. Underlaget till kunskapsöversikten utgörs av forskning, utredningar och statistik. Rapporten är inriktad mot konst- och kulturområden som är i fokus för de nordiska ländernas kulturpolitik och har ett särskilt fokus på museiområdet och scenkonstområdet. När det gäller begreppet privat finansiering avses i rapporten bidrag och investeringar från privata aktörer, och kulturverksamhetens egenintäkter i form av exempelvis biljettförsäljning, uppdrag och sidoinkomster.

Ländernas politik för privat kulturfinansiering

Från att i stor utsträckning ha varit en angelägenhet för marknaden och privata aktörer byggdes den offentliga kulturfinansieringen successivt ut under 1900-talet i de nordiska länderna. Från politiskt håll sågs utbyggnaden som en del av välfärden i länderna och utvecklingen ledde fram till en formalisering av kulturpolitiken under 1960-talet och 1970-talet. Samtidigt betraktades delar av den kommersiella kulturen med skepsis under långa perioder. Från 1980-talet och 1990-talet har kulturpolitiken i de nordiska länderna successivt antagit en mer positiv inställning till privat kulturfinansiering. Särskilt under 2000-talet har länderna genomfört åtgärder som syftat till, eller i vissa fall ökat behovet av, ökad egenfinansiering inom offentligt finansierade kulturverksamheter.

Åtgärderna har främst handlat om

- att stärka kulturverksamhetens kompetens om privat kulturfinansiering och öka samverkan mellan kultur- och näringslivsaktörer
- att införa ekonomiska incitament för ökad privat kulturfinansiering
- att göra nedskärningar i den offentliga finansieringen och höja kraven och förväntningarna på kulturverksamheter att öka egenfinansieringen

Åtgärderna för kompetensutveckling och samverkan har sett olika ut men har bland annat syftat till att stärka kulturverksamhetens entreprenörs- och näringslivskompetens och få till stånd samarbeten och utbyten mellan kultur och näringsliv.

Exempel på ekonomiska incitament som har införts är avdrag för företagsdonationer till kulturverksamhet i Danmark. I samtliga länder utom Sverige finns också vissa avdragsmöjligheter för privatpersoners gåvor till kulturverksamhet. Ett annat exempel är att det i Norge infördes ett matchningssystem under perioden 2014–2022 som innebar att kulturverksamheter som erhöll donationer belönades med ytterligare statliga medel. Samtliga länder har också infört, eller planerar att införa, så kallade produktionsincitament på filmområdet. Likaså har samtliga länder sedan lång tid lägre momssatser på vissa kulturella varor och tjänster och möjlighet till avdrag för sponsring till kulturverksamhet. I särskilt Finland och Sverige planeras eller utreds införandet av ytterligare ekonomiska incitament.

När det gäller nedskärningar och krav genomförde Danmark ett spararbete på 2 procent för alla statsstödda kulturinstitutioner under perioden 2016–2020, vilket ökade verksamheternas behov av egenfinansiering. Exempel på nedskärningar finns också i andra nordiska länder. I flera av länderna uppmuntrar också de bidragsgivande myndigheterna kulturverksamheter att öka sin privata finansiering, bland annat genom att det anges som en fördel, eller ett bedömningskriterium, vid bidragsbeslut.

Förekomsten av privat kulturfinansiering i Norden

De nordiska länderna har en liknande finansieringsstruktur på kulturområdet när det gäller fördelningen mellan offentlig och privat finansiering. När det gäller den privata kulturfinansieringen är hushållens kulturutgifter av stor betydelse i samtliga länder. Utifrån den tillgängliga statistiken är det dock svårt att bedöma exakt hur betydelsefull denna finansieringskälla är för de kulturpolitiskt närliggande konst- och kulturformerna i länderna.

En skillnad mellan de nordiska länderna är nivån på finansieringen från privata fonder och stiftelser. Denna är särskilt hög i Danmark och särskilt låg i Sverige. Finland är å andra sidan det land där den privata stiftelsefinansieringen har ökat mest under senare år. Skillnaderna mellan Sverige och övriga Norden förefaller i stor utsträckning bero på historiska skillnader i skattelagstiftningen.

När det gäller sponsring till kultur är den något större i Norge jämfört med i Finland och Sverige. Ser man till den sponsring som går till kulturpolitiskt närliggande konst- och kulturformer är den av mindre betydelse än stiftelsefinansieringen, möjligen med undantag för Sverige. Utifrån tillgänglig statistik är sponsringen inom museiområdet och scenkonstområdet i Norden av liten betydelse. Med undantag för festivalsponsringen i Norge uppvisar kultursponsringen en negativ snarare än positiv trend i de nordiska länderna.

Statistiska jämförelser mellan enskilda kulturområden i länderna bör göras med viss försiktighet. På museiområdet är det dock tydligt att den privata

finansieringen är avsevärt högre i Danmark jämfört med övriga Norden. Detta kan kopplas till större andelar stiftelsefinansiering och entréintäkter, men också till större intäkter från arkeologiska undersökningar. På scenkonstområdet förefaller andelen privat finansiering vara större i Danmark, Finland och Island jämfört med i Norge och Sverige. Viktigt att notera är att det är stora skillnader mellan enskilda kulturverksamheter när det gäller andelen privat respektive offentlig finansiering.

Möjliga konsekvenser och viktiga framtidsfrågor

De konsekvenser av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering som diskuteras i forskning och utredningar knyter i stor utsträckning an till ländernas kulturpolitiska kärnvärden om konstens autonomi, den kulturella mångfalden och allas möjlighet till deltagande i kulturlivet. Å ena sidan lyfts det ofta fram som positivt för kulturområdets autonomi och manöverutrymme med en större mångfald finansiärer, inklusive privata aktörer. Å andra sidan lyfts risken att kulturverksamheter kan behöva anpassa sin verksamhet till privata aktörers intressen, motiv och drivkrafter. Vilka dessa motiv och drivkrafter är kan skilja sig åt, men det handlar inte självklart om exempelvis konstnärliga överväganden. Privata aktörer saknar dessutom ofta organisatoriska strukturer för sakkunnigbedömning och armlängds avstånd. I forskningen talas i detta sammanhang om att det äger rum en mer grundläggande transformering av kulturskaparprofessionen i de nordiska länderna. Denna utveckling handlar om att frågor kring företagande, marknadsföring, fundraising och publikattraktivitet successivt har blivit allt viktigare på kulturområdet, vilket enligt forskningen påverkat kulturverksamheters kompetensbehov. Det har också påverkat deras konstnärliga, kulturella och bildningsorienterade arbete i riktning mot vad som tros attrahera besökare eller finansiärer.

Ett annat tema som lyfts i många studier är att den privata finansieringen i allmänhet är projektbaserad och mer kortsiktig än den offentliga. Detta kan å ena sidan skapa möjligheter för satsningar och projekt som det är svårt att få offentliga medel till. Å andra sidan kan behovet av ökad privat finansiering leda till att kulturverksamheter behöver projektifiera en större del av sin verksamhet, vilket kan påverka kärnverksamheten och det långsiktiga konstnärliga utvecklingsarbetet negativt.

När det gäller frågor om mångfald, tillgänglighet och deltagande diskuteras i forskning och utredningar att fler finansiärer och ökad privat finansiering kan bidra till den kulturella mångfalden genom att olika finansiärer stödjer olika typer av kultur. Arbetet för ökade egenintäkter bedöms också kunna bidra till ett positivt publikutvecklingsarbete genom att kulturverksamheter söker kontakt med, och bygger relationer till, nya publikgrupper. I forskning och utredningar diskuteras också att större kulturverksamheter och vissa kulturformer och uttryck har bättre förutsättningar att attrahera privata medel. Om den offentliga finansieringen

samtidigt minskar kan detta därför försvåra vissa verksamheters försörjning och på så sätt få negativa effekter för den kulturella mångfalden. Forskning pekar i detta sammanhang också på risken för geografisk snedfördelning av kulturutbudet.

Avslutningsvis bör påpekas att vilka konsekvenserna blir av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering beror mycket på hur stora förändringar av finansieringsstrukturen som genomförs, och hur den samlade finansieringen påverkas. Kulturpolitiken bör dock beakta såväl de potentiellt positiva som negativa konsekvenserna. Detta gäller särskilt när konsekvenserna har bäring på kulturpolitiska kärnvärden som kulturens autonomi, den kulturella mångfalden och alla invånares möjlighet att delta i kulturlivet. Utöver det behöver kulturpolitiken beakta olika aspekter på relationen mellan den offentliga och privata finansieringen. Detta gäller exempelvis när och hur den offentliga finansieringen kan hämma respektive främja den privata kulturfinansieringen. Det gäller också hur dynamiken mellan den offentligt finansierade infrastrukturen för kultur och det kommersiella kulturlivets utveckling fungerar. Ytterligare en aspekt som bör beaktas är hur ökade krav på privat finansiering inom offentligt finansierade kulturinstitutioner kan påverka finansieringen för kulturverksamheter utanför de offentliga stödsystemen.

Inledning

De nordiska ländernas kulturpolitik har länge präglats av ett likartat förhållnings-sätt till kulturområdets finansiering, och i ett internationellt perspektiv räknas länderna huvudsakligen till den så kallade arkitektmodellen. I denna modell betraktas den offentliga kulturfinansieringen som central. Framför allt har finansieringen setts som viktig för att uppnå goda arbetsvillkor, men också konstnärlig frihet, kulturell mångfald och möjlighet för alla invånare att delta i kulturlivet, vilka sammantaget kan beskrivas som kärnvärden i de nordiska ländernas kulturpolitik (se Hillman Chartrand & McCaughey, 1989, Mangset, 2010).

Numera är det emellertid också ett gemensamt kulturpolitiskt drag i Norden att ökad privat kulturfinansiering betonas alltmer. Under särskilt de senaste 15–20 åren har flera av länderna genomfört specifika åtgärder i syfte att uppmuntra sådan finansiering, även i verksamheter som uppstår offentligt stöd. Exempel på sådana åtgärder är införande av avdrag för donationer till kulturell verksamhet och införande av matchningssystem och satsningar på nya finansieringsmodeller, men även tilltagande krav och förväntningar på kulturverksamheter att öka sina egenintäkter och erhålla stöd från privata aktörer (se t.ex. Det kongelegede kultur- og kyrkjedepartement, 2003; Kulturministeriet, 2000, 2004, 2006a, 2006b; Ministry of Education, 2009; prop. 2009/10:3). Samtidigt har diskussionen om hur den privata finansieringen kan öka tilltagit, och det har även diskussionen om vad en förskjutning mot ökad privat kulturfinansiering kan innebära för kulturlivet och de målsättningar som präglar de nordiska ländernas kulturpolitik (se t.ex. Baeré & Elmelund, 2019; Jungerfelt, 2024; Liljestrånd, 2024; Ljøgdødt, 2015; Redder, 2011).

Den här kunskapsöversikten handlar om privat kulturfinansiering inom kulturområden som är i fokus för den offentliga kulturpolitiken i Norden. Ett särskilt fokus ligger på museiområdet och scenkonstområdet, men även andra kulturområden berörs i rapportens olika delar. Med privat kulturfinansiering avses sådan finansiering som inte härstammar från offentliga anslag, bidrag och stöd. Den privata finansieringen inkluderar därmed både bidrag, stöd och sponsring från privata aktörer, och olika typer av egenintäkter i form av exempelvis entréavgifter och intäkter från sidoinkomster, uppdrag och uthyrning (se Figur 1). I kunskapsöversikten beskrivs hur de nordiska ländernas synsätt på kulturens finansiering har utvecklats över tid, och hur ländernas samtida kulturpolitik är utformad i relation till frågan om privat finansiering. I översikten sammanställs också statistik om förekomsten av privat kulturfinansiering i länderna. Utifrån forskning och utredningar redogörs sedan för vilka konsekvenser ett ökat fokus på privat kulturfinansiering får, och kan få, för kulturområdet som helhet.

Kunskapsöversikten utgår följaktligen från fyra frågeställningar:

1. Hur har de nordiska ländernas kulturpolitik historiskt förhållit sig till frågan om kulturens finansiering och ansvarsfördelningen mellan offentlig och privat sektor?
2. Hur förhåller sig de nordiska ländernas samtida kulturpolitik till frågan om privat kulturfinansiering, särskilt med avseende på specifika åtgärder?
3. I vilken utsträckning förekommer privat kulturfinansiering i de nordiska länderna?
4. Vilka typer av konsekvenser för kulturområdet är kopplade till ett ökat fokus på privat kulturfinansiering i de nordiska länderna?

Frågorna besvaras på övergripande nordisk nivå, men i rapporten redogörs också för, och diskuteras, likheter och skillnader mellan de nordiska länderna.

Tillvägagångssätt, avgränsningar och centrala begrepp

Kunskapsöversikten bygger på tre olika undersökningar.

- En undersökning av de nordiska ländernas politiska och policymässiga förhållningssätt till privat kulturfinansiering baserad på kulturpolitisk forskning och offentliga styrdokument i de nordiska länderna.
- En undersökning av förekomsten av privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Undersökningen är baserad på tillgänglig statistik om privata finansieringskällor på kulturområdet. Statistiken presenteras på aggregerad nivå i länderna, men också inom två specifika kulturområden.
- En undersökning av möjliga konsekvenser av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Undersökningen är främst baserad på tidigare forskning, offentliga utredningar och annan grå litteratur.

Undersökning av ländernas kulturpolitiska förhållningssätt

Denna undersökning har fokus på frågeställning 1 och 2 och tar sin utgångspunkt i forskning om de nordiska ländernas kulturpolitiska historia och i kulturpolitiska styr- och policydokument. Den historiska redogörelsen är på övergripande nivå och har tagit avstamp i framväxten av olika typer av kulturinstitutioner i de nordiska länderna. Centralt i denna del har varit att beskriva hur politiken över tid har förhållit sig till balansen mellan offentlig och privat finansiering på kulturområdet. Beskrivningen av ländernas samtida förhållningssätt till privat kulturfinansiering inkluderar framför allt en beskrivning av åtgärder som genomförts och genomförs i syfte att uppmuntra ökad privat kulturfinansiering.

Undersökning av förekomsten av privat kulturfinansiering

Denna undersökning fokuserar på frågeställning 3 och tar sin utgångspunkt i tillgänglig statistik om privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Undersökningen har fokuserat på att sammanställa statistik om några olika privata finansieringskällor på aggregerad nivå, och ger sedan exempel från museiområdet och scenkonstområdet i de nordiska länderna.

Undersökningen bygger på tillgänglig statistik för de olika länderna och inkluderar ingen ytterligare datainsamling från Kulturanalys Norden. Flera olika källor används. Bland annat används data från statistikansvariga myndigheter i länderna. Detta gäller diskussionen om hushållens utgifter för kultur, men också redogörelsen för den privata finansieringen på museiområdet och scenkonstområdet. I några fall används statistik som är publicerad av branschorganisationer i länderna. Detta gäller särskilt statistik om stiftelsefinansiering och sponsring. Tidsserier saknas ofta och har i flera fall sammanställts av Kulturanalys Norden utifrån myndigheters och branschorganisationers årliga rapportering. Statistik-tillgången och möjligheten att göra jämförelser mellan de nordiska länderna diskuteras i relation till presentationen av statistiken. Variationer mellan länderna finns i både insamlingsmetoder och populationer, vilket gör att jämförelser ska göras med försiktighet.

Undersökning av möjliga konsekvenser

Denna undersökning har fokus på frågeställning 4 och lyfter fram forskning om åtgärders effekter för kulturområdets finansiering, men framför allt vilka typer av konsekvenser ett ökat fokus på privat kulturfinansiering kan få för kulturområdet som helhet. Undersökningen tar sin utgångspunkt i forskning och utredningar om privat kulturfinansiering i Norden, men hänsyn tas också till forskning i ett bredare internationellt perspektiv. När det gäller forskningen har avstamp tagits i akademiska tidskrifter om kulturpolitik^[1], men undersökningen har sedan vidgats genom bredare sökningar i akademiska tidskriftsdata-baser. Sammantaget inkluderas vetenskapliga artiklar från 25 olika tidskrifter, men också en stor mängd annan vetenskaplig litteratur. Övrig litteratur som har använts kommer framför allt ifrån offentliga myndigheter och institutioner. I några fall används rapporter och utredningar från branschorganisationer på kulturområdet.

1. Dessa tidskrifter är *International Journal of Cultural Policy*, 2) *Journal of Cultural Economics*, 3) *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 4) *Cultural Trends* och 5) *Journal of Arts, Managements, Law and Society*.

Centrala avgränsningar och begrepp

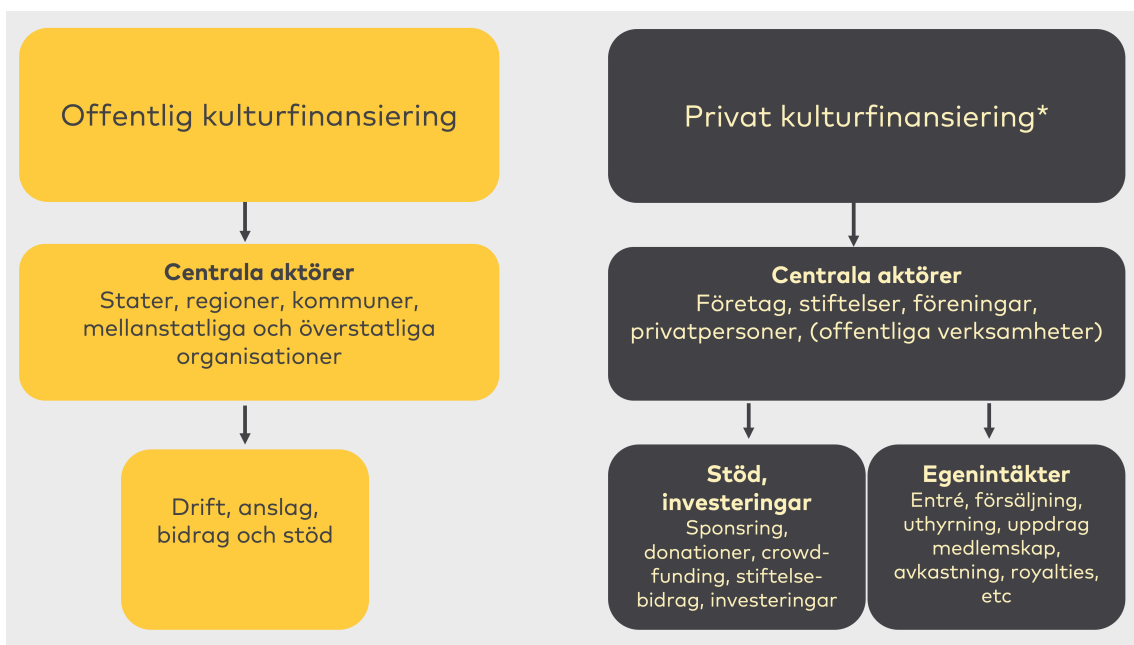
Utöver det empiriska fokus som beskrivits ovan finns skäl att tydliggöra flera av de avgränsningar som gjorts i arbetet med kunskapsöversikten, samt hur kunskapsöversiktens centrala begrepp används och definieras.

Fokus på kulturpolitikens kulturbegrepp, på verksamheter och på museer och scenkonst

En undersökning om privat kulturfinansiering rymmer potentiellt sett en stor mångfald av kulturområden och verksamheter. Den här kunskapsöversikten är emellertid inriktad mot konst- och kulturformer och verksamheter som är i fokus för den offentliga kulturpolitiken och stödsystemen i de nordiska länderna. Inriktningen kommer sig av Kulturanalys Nordens generella uppdrag och att utgångspunkten för kunskapsöversikten är det ökade politiska fokuset på privat finansiering inom konst- och kulturområden som uppstår offentlig finansiering. Kunskapsöversikten präglas i viss mån av ett särskilt fokus på museiområdet och scenkonstområdet, även om andra kulturområden också berörs i rapportens olika delar. Rapporten har också fokus på verksamheter snarare än enskilda kulturskapare. Dessa avgränsningar gör sammantaget att bland annat upphovsrättsersättningar och privata investeringar i kommersiellt syfte redogörs för, och diskuteras, i mindre utsträckning.

Begreppen offentlig och privat kulturfinansiering

Två centrala begrepp i rapporten är *offentlig* respektive *privat* kulturfinansiering. Med offentlig kulturfinansiering avses i utredningen de utgifter som staten, regionerna och kommunerna har på det kulturpolitiska området i de nordiska länderna. Särskilt fokus ligger på offentliga utgifter i form av drift, anslag, bidrag och stöd till kulturverksamhet. Till den offentliga finansieringen hör även finansiering med ursprung i EU och i det nordiska samarbetet. Med privat finansiering avses finansiering av kulturverksamhet som i huvudsak härstammar från andra källor än offentliga. Denna finansiering kan delas in i två kategorier, för det första olika typer av privata stöd och investeringar, och för det andra olika typer av egenintäkter. Det första inkluderar sådant som stöd från privata stiftelser och fonder, sponsring, donationer och crowdfunding, det andra sådant som intäkter från entréavgifter, försäljning, uppdragsverksamhet, uthyrning av lokaler och olika typer av sidoverksamheter (se Figur 1).

Figur 1. Kulturområdets olika finansieringslag

* I policydokument, forskningslitteratur och statistik som ligger till grund för rapporten används också termen egenfinansiering. När denna term används i rapporten görs det synonymt med termen privat kulturfinansiering.

Ett gränsdragningsproblem, som delvis framgår av Figur 1, är svårigheten att i vissa fall skilja mellan offentlig och privat finansiering. Exempelvis rymmer kulturverksamheters finansiering från uppdragsverksamhet, försäljning och uthyrning även medel från offentliga aktörer. Detta gäller också intäkter från sponsring när det sponsrande företaget är helt eller delvis offentligt ägt. När begreppen offentlig och privat finansiering operationaliseras blir därför den främsta åtskillnaden den mellan å ena sidan offentliga anslag, bidrag och stöd, och å andra sidan övrig finansiering.

Varierande tillgång till underlag för de nordiska länderna

Avslutningsvis är det viktigt att påpeka att tillgången på underlag skiljer sig åt mellan länderna. Den stora skillnaden är den mellan å ena sidan Danmark, Finland, Norge och Sverige, där tillgången till underlag generellt sett är god, och å andra sidan Island och särskilt de självstyrande länderna, där det i stor utsträckning saknas underlag till kunskapsöversikten. Skillnaden gäller tillgång till både policydokument, utredningar, forskningsartiklar och statistik om privat kulturfinansiering. Denna skillnad i tillgång på material präglar framställningen i dess olika delar.

Rapportens disposition

Rapporten är indelad i sex kapitel. Efter inledningen följer [kapitel 2](#) som redogör för hur de nordiska ländernas förhållningssätt till privat och offentlig kulturfinansiering har växt fram historiskt och hur detta har påverkat finansieringsstrukturen på kulturområdet. I [kapitel 3](#) beskrivs de nordiska ländernas samtida förhållningssätt till privat kulturfinansiering utifrån konkreta exempel på åtgärder som länderna har genomfört. Detta kapitel innehåller också ett avsnitt om hur åtgärdernas påverkan på finansieringen bedöms i olika delar av forskningen. I det efterföljande [kapitel 4](#) redogörs för, och diskuteras, förekomsten av privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. I [kapitel 5](#) redogörs sedan för möjliga konsekvenser för kulturområdet av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering. I det avslutande [kapitel 6](#) redogörs för, och diskuteras, rapportens slutsatser.

Privat och offentlig finansiering – en kort kulturpolitisk historik

I det här kapitlet beskrivs hur de nordiska ländernas kulturpolitiska förhållningsätt till privat och offentlig finansiering utvecklats historiskt. Kapitlet tar avstamp i etableringen av de första moderna kulturinstitutionerna i länderna och gör sedan en översiktlig redogörelse för utvecklingen fram till början på 2000-talet.

Kulturpolitikens tidiga historia

Kulturpolitikens tidiga historia och etableringen av de första moderna kulturinstitutionerna skiljer sig åt i de nordiska länderna, vilket inte minst beror på att den moderna statsbildningsprocessen sett olika ut och skett vid olika tillfällen i Norden. I Danmark och Sverige etablerades de första institutionerna på 1600-talet och 1700-talet, medan det i Norge och Finland dröjde till en bit in på 1800-talet innan motsvarande kulturinstitutioner grundades.

När det gäller Danmark och Sverige är det kungligheter och adel som agerar tidiga mecenater och initiativtagare till nationella kulturinstitutioner. På de danska och svenska kungahusens initiativ etablerades såväl operor och teatrar som bibliotek, medan kyrkan tidigt var en viktig finansiär av bildkonstverksamhet (Bache, 2021, s. 15; Bakke, 1988; Frenander, 2014; Kleberg & Forsell, 2019; se också Dahl & Helseth, 2006, s. 27ff). Kungahusens tidiga engagemang i Danmark och Sverige kan på ett sätt betraktas som en tidig form av offentlig finansiering, men också som en form av individuellt mecenatskap, vilket också omfattade stöd till enskilda konstnärer (se t.ex. Rasch, 1968). Under 1800-talet breddades mecenatskapet genom att det växte fram en alltmer betydelsefull borgarklass som engagerade sig som samlare, filantroper och initiativtagare till etablerandet av kulturinstitutioner. Ungefär samtidigt började kontrollen över de kungliga kulturinstitutionerna successivt flyttas över till de politiska församlingarna (se Bakke, 1988; Lunde Jorgensen, 2016; Frenander, 2014).

I Norge spelade framför allt kyrkan, men också militären, skolväsendet och rättsväsendet viktiga tidiga kulturpolitiska roller. Kyrkan var exempelvis tidigt en viktig uppdrags- och arbetsgivare åt bildkonstnärer och musiker. De militära musikkårerna som växte fram under sent 1700-tal var också aktörer som möjliggjorde anställning och utbildning för musiker i Norge (se Mangset & Hylland, 2017). Etableringen av moderna kulturinstitutioner skedde framför allt från början av 1800-talet. Dessa startades ofta på privat initiativ men ett mönster var att de ganska snart fick offentligt stöd från framför allt kommunerna, bland annat på grund av svårigheterna att få ekonomisk lönsamhet i verksamheterna.

Dahl och Helseth (2006, s. 80ff) beskriver kulturfinansieringen i Norge under andra hälften av 1800-talet som uppbyggd kring tre källor: kommunerna, sparbankerna och brännvinsföreningarna. När det gäller sparbanksväsendet utvecklades detta från 1820-talet på kommunal nivå och existerade ofta med inflytande från den lokala politiken. Sparbankerna donerade medel till bland annat utvecklandet av lokala museer, bibliotek, utställningsverksamheter, scenkonstverksamheter och etablering av offentlig konst. Finansieringen var viktig för flera av de verksamheter som senare övergick till offentligt huvudmannaskap. Sparbankerna utvecklade successivt stiftelser som fortsatt i dag utgör viktiga finansiärer av konst- och kulturändamål i Norge.

Kulturfinansieringen från de privata brännvinsföreningarna kommer sig av den norska alkoholpolitiken under slutet av 1800-talet. I korthet kom politiken att innebära att privat tillverkning och försäljning av brännvin tilläts men knöts till krav på att vinster från försäljningen skulle återinvesteras i allmännyttiga ändamål, exempelvis konst och kultur. Detta höll i sig till början av 1900-talet när staten successivt monopoliserade brännvinsförsäljningen (Dahl & Helseth, 2006, s. 84f; se också Spjøtvold, 2019).

I Finland kom etableringen av större kulturinstitutioner senare än i Danmark, Norge och Sverige. De första större teatrarna etablerades, med något undantag, under andra halvan av 1800-talet. Helsingfors symfoniorkester tillkom exempelvis i slutet av 1800-talet och det nationella operahuset i början av 1900-talet (Olkonen, 2002, s. 191; Unesco, 1972). Även i Finland var initiativ från privata aktörer av stor betydelse, men den offentliga finansieringen blev betydelsefull redan under 1800-talets andra hälft. (Unesco, 1972, s. 36, 51). En viktig finansieringskälla uppges även i Finland ha varit inkomster från alkoholförsäljning, men då från de kommunala alkoholbolagen (Helminen, 2007). En skillnad är att Finland saknade en stark inhemsk aristokrati som kunde agera mecenater och initiativtagare till etablerandet av kulturinstitutioner på samma sätt som i framför allt Danmark och Sverige. Statens roll beskrivs därför som viktigare i Finland under 1800-talet jämfört med i de övriga nordiska länderna (Kangas, 2003, s. 82).

En annan trend under 1800-talet var förekomsten av konstsamlare som donerade hela eller delar av sina samlingar till existerande institutioner, som exemplet med Nationalgalleriet i Norge, eller att hela kulturinstitutioner etablerades utifrån privata samlingar, som i fallet med Glyptoteket i Köpenhamn (Stenseth, 2005; Pedersen, 1942). Det förekom också att det offentliga etablerade nya museer som ett sätt att bevara och offentliggöra samlingar som donerats av privata aktörer (Stenseth, 2005, s. 30f). Flera av dagens konstmuseer i de nordiska länderna är från början uppbyggda med hjälp av privata donationer i kombination med olika typer av offentliga åtaganden och stöd.

En annan del av kulturfinansieringen som växer fram från slutet av 1800-talet i de nordiska länderna är den som kommer från de privata stiftelserna. Här skiljer sig dock utvecklingen åt mellan länderna. En viktig skillnad är att stiftelser som fördelar medel till kulturella ändamål historiskt och under hela 1900-talet har varit skattegynnade i Danmark, Finland och Norge. I synnerhet i Danmark etablerades kapitalstarka stiftelser med fokus på konst och kultur. Danmark beskrivs också ha haft en särskilt tillåtande lagstiftning för stiftelser som kombinerar stöd till kulturella ändamål med vinstdrivande företagsverksamhet (se t.ex. Lund & Berg, 2016, s. 12f; Mahncke, 2016). Men även i Finland och Norge har det funnits goda möjligheter för stiftelser att fördela medel till konst och kultur och samtidigt dra nytta av stiftelseformens skattemässiga fördelar (Dahl & Helseth, 2006; Lund & Berg, 2016; Lunde Jørgensen, 2016; Pedersen, 1942). I Sverige, som också har en stark stiftelsetradition, utvecklades dock skattelagstiftningen under 1900-talets början i mer restriktiv riktning vad gäller stiftelsers möjligheter att fördela medel till kulturella och konstnärliga ändamål. Christensen (2020) beskriver det därför som att denna finansiering minskade i Sverige från att ha varit mer betydelsefull i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet (se också Finlex, 1043/1974; Lunde Jørgensen, 2016; Olsson, 1996, s. 116ff; SOU 1939:47, s. 36f; SOU 1995:63 s. 346f; Wijkström, 2001).

När det gäller den politiska diskussionen om det offentligas respektive det privatans ansvar för kulturens finansiering argumenterade allt fler för behovet av statsstöd till kultur redan under 1800-talet. Samtidigt saknades inte kritiska röster som ansåg att finansieringen främst skulle vara en angelägenhet för marknaden (se t.ex. Gran & Gjærum, 2019, s. 45). Argumentationen för offentlig finansiering drevs inledningsvis utifrån ett identitets- och nationsbyggarperspektiv (Bakke, 1988; Dahl & Helseth, 2006). Danmarks kyrko- och undervisningsminister Johan Nicolai Madvig kommenterade exempelvis diskussionen på följande sätt år 1850:

... vil Danmark have en national litteratur, og vil det have noget, som nærmer sig til national kunst, maa dette medføre udgifter, fordi vore forhold efter vort folks omfang ere saa, at den nationale litteratur og kunst ikke kan være sig selv paa samme maade som andetsteds. (Rasch, 1968, s. 44).

Argumentationen kom successivt att kompletteras med ett tydligare bildningsideal, vilket inte minst kom att bli viktigt för den framväxande arbetarrörelsen och socialdemokratin i Norden. Successivt togs också ett större offentligt ansvar för exempelvis de framväxande folkbibliotekens finansiering, och offentligt stöd till enskilda konstnärer förekom redan på 1800-talet, om än på ad hoc-basis (Duelund, 2003, s. 33ff; Heikkinen, 2003; Kangas, 2003, s. 82ff; Mangset & Hylland, 2017, s. 27–40). Under tidigt 1900-tal etablerades i Norge, Finland och Danmark också en struktur med nationell lotteriverksamhet för finansiering av kulturverksamhet (se t.ex. Mangset & Hylland, 2017, s. 38; Sokka & Kangas, 2007).

Ökat offentligt ansvar för kulturens finansiering

Särskilt från 1930-talet utvecklades politiken i de nordiska länderna mot idén att det offentliga bör ta ett större samlat ansvar för kulturområdets finansiering. Utvecklingen var starkt kopplad till ambitionen att demokratisera kulturen. Denna ambition handlade om att göra konsten och kulturen tillgänglig för alla invånare i länderna. Detta var i sin tur kopplat till välfärdsstatens begynnande framväxt och synen på konst och kultur som ett område förknippat med goda värden som man från politikens sida önskade förmedla till medborgarna. Den bildning och de värden som tidigare hade varit förunnat de övre samhällsskikten skulle nu spridas till bredare folklager (se t.ex. Bjurström, 2021; Dahl & Helseth, 2006, s. 266f; Duelund, 2003, s. 35; Frenander, 2014; Harding, 2015; NOU 2013:4; Vestheim, 1995, s. 152–157).

I flera nordiska länder började under 1900-talets första hälft också en form av omfördelning införas på kulturområdet. Denna innebar att viss typ av kultur beskattades hårdare medan annan kultur erhöll offentligt stöd. Det skedde alltså en viss uppdelning mellan vad som betraktades som kommersiell och potentiellt skadlig kultur och vad som ansågs vara god kultur som i större utsträckning borde göras befolkningen tillgänglig (se t.ex. Mangset & Hylland, 2017, s. 38; NOU 2013:4, s. 34; se också Dahl & Helseth, 2006, s. 147f; Kulturanalys Norden, 2024).

Fram till kulturpolitikens formalisering under 1960-talet och 1970-talet skedde därför en utbyggnad av infrastrukturen för kultur i länderna, även om det fortsatt saknades ett kulturpolitiskt helhetsgrepp. Med offentligt stöd etablerades teatrar, konsthallar, stadsbibliotek, konserthus och turnerande verksamheter i större utsträckning än tidigare. I Sverige grundades Riksteatern 1933 som en ideell förening men med statligt stöd, och i Norge etablerade regeringen den turnerande Riksteatern i slutet av 1940-talet. I Danmark skapades turnéteatern Det Danske Teater med hjälp av statsstöd 1963. Även Riksutställningar inrättades som myndigheter i både Norge och Sverige under 1950-talet och 1960-talet (Blomgren, 2007b; Bäckström, 2003). Under samma period grundades Rikskonserter, i Sverige som helstatlig stiftelse och i Norge som statlig kulturinstitution.

I Finland etableras inte denna typ av offentligt finansierad turnerande verksamhet förrän på 1970-talet i och med regionteaterreformen som innebar en uppbyggnad av regionteatrar i olika delar av landet. Dock hade ett nätverk av mindre teatrar växt fram även i Finland under 1900-talets första hälft, i stor utsträckning som ett resultat av privata initiativ (se t.ex. Teaterhögskolan, u.å.). Många privata kulturverksamheter började under denna period också motta offentligt stöd i alla de nordiska länderna (Bache, 2021; Bakke, 1988; Gran & Gjørum, 2019; Mangset & Hylland, 2017; Kleberg & Forsell, 2019; Sokka, 2022; Vestheim, 1995).

Som tidigare nämnts går de offentliga stöden till enskilda konstnärer tillbaka till första halvan av 1800-talet. Dessa stöd fortsatte att finnas på en ganska sparsam nivå i de nordiska länderna även under perioden fram till 1960-talet. Mycket av

bidragen och stipendierna kretsade kring stöd till pensionerade konstnärer, men det utvecklades också strukturer för att öka konstnärers inkomster via satsningar på offentlig utsmyckning (Heikkinen, 2003, s. 14). Två exempel är etablerandet av Statens konstråd 1937 i Sverige (SOU 2009:16, s. 120) och Statens konstverkskommission 1956 i Finland. I Danmark etablerades också en första statlig fond för stöd till enskilda konstnärer 1956 med fokus på offentlig utsmyckning (Bakke, 1988, s. 49). Andra exempel är att det i Danmark och Norge under 1940-talet utvecklades system för statlig biblioteksersättning till enskilda författare. Liknande system utvecklades under 1950-talet och början av 1960-talet även i Sverige och Finland (Heikkinen, 2003; Rasch, 1968, s. 161ff).

På framför allt biblioteksområdet utvecklades också lagstiftning i syfte att särskilt stärka tillgången till bibliotek för en bredare allmänhet, vilket i praktiken ledde till ytterligare offentligt ansvarstagande på kulturområdet. Finland fick sin första bibliotekslag 1928, medan lagstiftning om obligatoriska kommunala folkbibliotek kom 1947 i Norge och 1964 i Danmark (Byberg, 2009; Dyrbye, 2009; Dyrbye et al., 2009; Thomas, 2009). Ytterligare en utveckling är att folkbildningen, med folkhögskolor, föreläsningsföreningar och studieförbund, som växte fram från mitten och slutet av 1800-talet började motta alltmer offentligt stöd under 1900-talet (Dahl & Helseth, 2006, s. 36f, 166; Mangset og Hylland, 2017, s. 30; SOU 2009:16, s. 109; SOU 2024:42).

Som redan indikerats fortsatte privata aktörer att spela en viktig roll för utvecklingen av kulturlivet i de nordiska länderna, både som finansörer och initiativtagare till etableringen av kulturella verksamheter och institutioner, exempelvis på scenkonst- och museiområdet (se t.ex. SOU 2009:16, s. 121). Till detta bör också tilläggas att det kommersiella kulturlivet växte under 1900-talet i de nordiska länderna, på såväl filmområdet som inom litteraturen och musiken.

Kulturpolitikens formalisering och kritiken mot kommersialismen

Från 1960-talet och 1970-talet byggdes tydligare strukturer upp för att ombesörja det offentliga engagemanget på kulturområdet i de nordiska länderna.

Departement, statliga kulturråd, kulturfonder, konstfonder och bidragsgivande myndigheter etablerades. Resultatet blev att ländernas kulturpolitik samlades i institutionella strukturer och att det offentliga ansvaret för kulturområdets finansiering formaliserades och utökades ytterligare (se t.ex. Duelund, 2003).

I samband med detta preciserades också kulturpolitikens uppgift att bidra till alternativ till, men också motverka, den kommersiella kulturens utbredning och dominans (Bache, 2021, s. 28f; Heikkinen, 2003, s. 42; Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1973, s. 60; prop. 1974:28). De nordiska ländernas kulturpolitik

handlade därmed inte bara om att det offentliga har ett ansvar att ekonomiskt stödja kulturverksamhet som inte klarar sig på kommersiella villkor, utan också om att det offentliga borde verka "i direkt konkurrensförhållande med den privata kultursektorn" som det uttrycks i den utredning som låg till grund för den första svenska kulturpolitiska propositionen (SOU 1972:66, s. 187f; se också prop. 1974:28, s. 298). I Sverige kom detta synsätt till uttryck även i de kulturpolitiska målen, vilka bland annat formulerades som att "[k]ulturpolitiken skall motverka kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet" (prop. 1974:28, s. 295). Liknande formuleringar återfinns i andra nordiska länders tidiga kulturpolitiska programförklaringar. Skillnaden mellan icke-kommersiell och kommersiell kultur beskrevs ofta som den mellan ett självständigt och oberoende kulturskapande å ena sidan, och ett marknadsanpassat kulturskapande å den andra. Det poängterades att den kommersiella kulturverksamheten på ett problematiskt vis tilläts dominera kulturlivet, exempelvis i den norska kulturpolitiska meldingen från 1974:

Alternativet vil på lengre sikt m. a. vere sterkt aukande kulturell kommersialisering, med dei uheldige følger ei slik utvikling kunne føre med seg. Ein konsekvens ville vere ei alvorleg nedskjering i mange verdifulle kulturaktivitetar, og først og fremst ville allsidege kulturtilbod i langt større grad bli eit privilegium for somme høgstatusgrupper i samfunnet. (Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1974, s. 68).

Även i den norska kulturpolitiska meldingen från 1981 problematiserades utvecklingen och beskrevs på musikområdet på följande sätt:

Mange frilansmusikarar og frilansartistar er i dag avhengige av privat arbeidsformidling i verksemda si, og dette har opna for ei uheldig kommersialisering, der økonomiske omsyn og ikkje kvalitetsvurdering i stor grad er avgjerande for kven som får oppdrag. (Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981, s. 196).

Kulturpolitikens roll blev alltså att både kompensera för och motverka kommersialiseringen som bland annat tar sig uttryck genom en alltmer aggressiv marknadsföring av kommersiell kultur från utlandet (Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981, s. 16, 36ff). En stark offentlig finansiering sågs i ljuset av detta som en nödvändig förutsättning för fritt konstnärligt skapande. Sammantaget innebar också utvecklingen att den offentliga finansieringen ökade kraftigt särskilt under 1900-talets andra hälft, även i relation till olika delar av den privata finansieringen (se t.ex. Lund & Berg, 2017, s. 160).

En skillnad i den finska, men också norska, kulturpolitiska utvecklingen jämfört med utvecklingen i Sverige och Danmark under 1960-talet och 1970-talet var att kritiken mot kommersialismen på ett tydligare sätt parades med den offentliga kulturpolitikens ansvar för värnandet av den nationella identiteten och det egna språk-

området. Särskilt i Finland var kulturpolitikens uppgift fortsatt att värna olika aspekter av den finska kulturen, vilket beskrivs ha varit ett mer dominerande motiv än viljan att motverka kommersiella kulturyttringar. Men kopplingar gjordes däremellan, inte minst utifrån att mindre språkområden ansågs ha svårare att hävda sig utan offentligt stöd (Koski, 2022; Unesco, 1972).

Tilltagande marknadstänk från 1980-talet och framåt

De kulturpolitiska policydokumenten under 1980-talet och 1990-talet präglas i de nordiska länderna fortsatt av ett spänningsförhållande mellan offentligt finansierad kultur och kommersiell kultursektor. I praktiken sker emellertid en viss förskjutning i den kulturpolitiska diskussionen. I Norge lyfts behovet av ökad privat finansiering på kulturområdet redan i den kulturpolitiska meldingen från 1981. Behovet upprepas 1983, i ett tillägg till meldingen, där särskilt önskemål om ökade sponsrings- och reklamintäkter i kulturlivet betonas, exempelvis på scenkonst- och museiområdet (Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981, s. 54, 138; Kultur- og vitskapsdepartementet, 1983, s. 23). Betoningen på ökad privat finansiering utvecklas sedan ytterligare i den kulturpolitiska meldingen från 1992 där regeringen formulerar det som att de "ser positivt på næringslivets samarbeid med kunstnere og kulturinstitusjoner" och på enskilda företagsatsningar på konst och kultur (Kulturdepartementet, 1992, s. 69). I samma melding lyfts dock fortsatt farhågor om att utvecklingen mot privat finansiering kan gå för långt:

Næringslivets bidrag til kunst og kultur vil derfor alltid måtte være et ekstra bidrag til økt aktivitet og spesielle arrangementer. Det understreker viktigheten av at de statsstøttede kulturinstitusjonene ikke gjør seg avhengige av sponsorinntekter for å gjennomføre sin ordinære virksomhet. Bidrag fra næringslivet kan ikke erstatte det offentliges ansvar for å opprettholde et mangfold i kulturtilbudene på høyt kvalitetsnivå. (Kulturdepartementet, 1992, s. 70)

Samma spänningsförhållande mellan önskan att se en ökad privat finansiering och oro för de risker man förknippar med en sådan går att identifiera i arbetet med den kulturpolitiska propositionen i Sverige på 1990-talet (se prop. 1996/97:3, s. 58, 61; SOU 1995:84, s. 347f). I Finland beskrivs policyutvecklingen på ett liknande sätt men också som att politiken intog ett mindre problematiserande förhållningssätt till privat kulturfinansiering (Häyrynen, 2012).

En betydelsefull kulturpolitisk trend under 1980-talet och 1990-talet är förskjutningen mot ett ökat fokus på konstens och kulturens samhällsekonomiska nytta. Denna förändring inkluderar i sig ökade förväntningar och ibland krav på egenfinansiering, men framför allt en syn på konst och kultur som ett område för

investeringar och entreprenörskap. Detta innebär att man från kulturpolitiskt håll alltmer börjar argumentera för kultur som något som kan ge ekonomisk avkastning. Detta förväntas ske genom den attraktivitet som kulturlivet skapar för turism, företag och befintliga såväl som potentiella invånare, men också genom de exportinkomster som kulturområdet kan generera. Under denna period läggs därför grunden för dagens satsningar på utvecklingen inom kulturella och kreativa branscher, som också antas kunna bidra till att stärka de konstnärliga professionernas ekonomiska förhållanden (se t.ex. Arnestad, 2010; Bache, 2021; Duelund, 2008; Gran et al., 2016; Hauge et al., 2023; Häyrynen, 2012; Jakonen & Pyykkönen, 2023; Kangas, 2001; Mangset & Hylland, 2017; Pyykkönen & Stavrum, 2018; Skot-Hansen, 1999).

Inledningen av 2000-talet är på många sätt en fortsättning på den utveckling som inleds under 1980-talet och 1990-talet. I de kulturpolitiska styrdokumenterna betonas kulturens ekonomiska nytta, liksom en tydligare önskan om att kulturverksamheter ökar sina egenintäkter och sin förmåga att attrahera medel från privata finansierare (se t.ex. Det Kongelige Kulturdepartement, 2002, 2018; Kulturministeriet 2000; Ministry of Education, 2009; Ministry of Education, Science and Culture, 2013; prop. 2009/10:3; Regeringen, 2003, s. 14; Statsrådet, 2024). Samtidigt poängteras fortsatt det offentliga ansvaret för kulturområdets finansiering, och motiveras utifrån jämlikhetssträvanden, värnandet av den kulturella mångfalden och konstnärers och kulturskapares sociala och ekonomiska välfärd. Och de nordiska länderna räknas i internationella sammanhang fortsatt till den så kallade arkitektmodellen.

Avslutningsvis är det viktigt att påpeka att även om utvecklingen är generell så skiljer sig olika regeringar i de nordiska länderna åt när det gäller i vilken utsträckning de betonar behovet av ökad privat kulturfinansiering. Exempelvis tenderar borgerliga regeringar att betona behovet av ökad privat kulturfinansiering mer än socialdemokratiska.

Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis har de nordiska ländernas kulturpolitik genomgått stora förändringar. Från att finansieringen i stor utsträckning var en angelägenhet för marknaden och privata aktörer var trenden under 1900-talet att successivt bygga ut den offentliga finansieringen och se med skepsis på privat finansiering och kommersiellt gångbar kultur. Denna skepsis har under 1980-talet och 1990-talet successivt förändrats i riktning mot en mer positiv inställning till privat finansiering. Utvecklingen har skett parallellt med att länderna allt tydligare börjat argumentera för konstens och kulturens ekonomiska värde och nytta. I nästa kapitel fördjupas bilden av hur de nordiska länderna mer konkret vill uppnå en utveckling mot ökad privat kulturfinansiering.

Nordiska länders samtida politik för privat kulturfinansiering

Det här kapitlet har fokus på de nordiska ländernas samtida politik i relation till frågan om privat kulturfinansiering. Kapitlet inleds med en övergripande kategorisering av åtgärder som i olika utsträckning genomförts i de nordiska länderna framför allt under 2000-talet. Denna följs av en redogörelse för politiken och för konkreta åtgärder i respektive land. Sedan görs en mindre internationell utblick där olika åtgärders effekter på den privata finansieringen diskuteras utifrån utvärderingar och internationell forskning.

Åtgärder för ökad privat kulturfinansiering

Som beskrivits i det föregående kapitlet har det i de nordiska länderna skett en kulturpolitisk förändring mot att i större utsträckning betona värdet av privat finansiering via stöd från privata aktörer och ökade egenintäkter. När det gäller att beskriva vad som genomförs i termer av konkret politik finns dock svårigheter att avgränsa vad som är, och inte är, att betrakta som en åtgärd för ökad privat kulturfinansiering. För det första finns det åtgärder som införts av fler skäl än att öka den privata finansieringen. Att de nordiska länderna har särskilda momssatser på kulturella varor och tjänster har exempelvis i stor utsträckning varit ett sätt att främja bildning och kulturens tillgänglighet. Dock har det också fungerat som ett sätt att möjliggöra ökade intäkter för kulturverksamheter. En liknande blandning av skäl ligger bakom att länderna definierat kultur som ett allmännyttigt ändamål, vilket länge underlättat för stiftelser i flera av de nordiska länderna att fördela medel till konst och kultur. När det gäller nedskärningar och krav på ökad egenfinansiering kan det också finnas olika bakomliggande skäl. Det kan handla om att man från politiskt håll ser behov av offentliga besparingar, men det kan också handla om att man ser en ökad egenfinansiering bland kulturens verksamheter som önskvärd.

För det andra finns det politik och åtgärder som inte har som uttalat syfte att öka kulturverksamheternas privata finansiering men som ändå kan få sådana effekter. Exempelvis innebar den norska avbyråkratiserings- och effektivitetsreformen (ABE-reformen) mellan 2015-2021 besparingar i tilldelningen till statligt stödda kulturverksamheter. Liknande exempel finns från övriga nordiska länder (se t.ex. Finansdepartementet, 2023; Marker & Rasmussen, 2019; Oppegaard & Seip, 2019; Svalund, 2021; Undervisnings- och Kulturministeriet, 2024). Även ett lands generella skattepolitik kan spela roll i detta sammanhang, liksom vilken status konst och kultur ges inom andra samhällssektorer, exempelvis olika delar av utbildningssystemet. Men det kan också handla om att kulturpolitiska åtgärder som exempel-

vis syftar till breddat deltagande också får positiva effekter för verksamheters egenintäkter. Nedan redogörs främst för åtgärder som har som någon del av sitt syfte att bidra till en ökad privat kulturfinansiering. Detta görs inom tre områden som återkommer i flera av länderna. Områdena överlappar varandra men kan delas in i följande kategorier:

1. kompetensutveckling och samverkan: åtgärder för kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling och för ökad samverkan mellan kultur och näringsliv.
2. ekonomiska incitament: incitament och åtgärder för ökad privat kulturfinansiering som riktar sig till finansiärer, kulturverksamheter, distributörer eller konsumenter.
3. nedskärningar och krav: förändringar i den offentliga finansieringen och ökade krav och förväntningar på kulturverksamheters privata finansiering.

Redovisningen av åtgärder som görs nedan är inte uttömmande, bland annat på grund av de avgränsningssvårigheter som beskrivits ovan. Ambitionen har dock varit att identifiera och redovisa de mest centrala åtgärderna i länderna. En aspekt att ha i åtanke är att åtgärderna i många fall också inbegriper offentliga kostnader, genom antingen offentliga utgifter eller minskade offentliga intäkter.

Politik för privat kulturfinansiering i Danmark

I slutet av 1990-talet etableras begreppet upplevelseekonomi inom den danska kulturpolitiken. Begreppet knyts till nya satsningar på kulturella och kreativa branscher i landet, men också till politiken gentemot de traditionella kulturområdena. Kulturpolitiskt formuleras ambitionen att "[k]ultur og erhverv nærmer sig hinanden" och att fler konst- och kulturverksamheter bör erbjuda upplevelser som kan bidra både till ekonomisk tillväxt i Danmark och till ökade intäkter för kulturverksamheterna själva (Kulturministeriet, 2000, s. 14ff; se också Bache, 2021, s. 276f).

Under 2000-talet utvecklas synsättet ytterligare. I regeringsförklaringen 2011 formuleras det som att kulturpolitiken ska ha ett särskilt fokus på att främja Danmarks ekonomiska tillväxt (Regeringen, 2011). Två år senare, 2013, tar regeringen fram *Vækstplan for de kreative erhverv* i syfte att ytterligare stärka samverkan mellan konstnärliga verksamheter och näringslivet (se t.ex. Erhvervs- og Vækstministeriet, 2013; Erhvervsministeriet, 2019). I samband med detta betonas behovet av ökad privat finansiering i olika policydokument. Från 2015 uttrycks en tydlig ambition att fler kulturverksamheter ska bli mindre beroende av offentliga bidrag genom att öka sina publikintäkter och sina intäkter från olika privata finansiärer (se t.ex. Bache, 2021, s. 289f; Erhvervs- og Vækstministeriet, 2013, Erhvervsministeriet, 2019; Kulturministeriet, 2004, 2006). Sammantaget har detta lett fram till åtgärder inom områdena kompetensutveckling och samverkan, ekonomiska incitament, och nedskärningar och krav.

Kompetensutveckling och samverkan kultur – näringsliv

I Danmark har ett antal verksamheter etablerats med offentligt stöd som syftar till kompetensutveckling i frågor som rör privat kulturfinansiering och ökade kontaktytor mellan kultur- och näringslivsaktörer. Några exempel under 2000-talet är etablerandet av NyX – Forum for kultur og erhverv, Center for Kultur- og Oplevelsesøkonomi (CKO) och Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation (CAKI). Samtliga har etablerats med offentligt stöd och bland annat arbetat på uppdrag av det danska kulturministeriet. Deras uppdrag har sett olika ut. NyX etablerades 2002 som en mäklarverksamhet^[2] med uppgift att arbeta för ökade kontaktytor och förbättrade nätverk mellan å ena sidan konstnärer och kulturskapare, och å andra sidan näringslivsaktörer. NyX har exempelvis ansvarat för projekt som arbetat med att matcha konstnärer och företag med målet att de ska kunna dra ömsesidig nytta av varandra (se t.ex. Antal, 2009; Regeringen, 2003).

CKO etablerades 2008 och hade fram till att det avvecklades 2015 ett brett uppdrag att bidra till utvecklandet av den danska upplevelseekonomin, men det hade också som syfte att stärka företagskompetensen inom kulturlivet (Bache, 2021, s. 278, 297; Deloitte, 2012). CAKI är en verksamhet som sedan 2010 haft det danska kulturministeriets uppdrag att stärka inslagen av entreprenörskap och företagskompetens i landets högskoleutbildningar för konstnärer och kulturskapare (CAKI, 2019; Kulturministeriet, 2021). CAKI är den enda verksamheten av de tre som är fortsatt aktiv i dag. Arbetet med dessa frågor har även inkluderat initiativ från Kulturministeriet att ta fram guider och utbildningsmaterial som ska vara ett stöd i nätverksbyggande mellan kultur- och näringslivsaktörer (se t.ex. Nyx, 2003; Regeringen, 2003).

Incitament för finansiärer, kulturaktörer och konsumenter

När det gäller ekonomiska incitament i syfte att uppmuntra privat kulturfinansiering infördes 2004 möjligheten för danska företag att göra skatteavdrag för ekonomiska donationer till kulturverksamheter i landet. Ett viktigt villkor för rätten till avdrag har varit att donationerna går till verksamheters kulturella aktiviteter och inte exempelvis sidoverksamhet. Ett annat villkor har varit att avdrag endast beviljas för donationer till kulturverksamheter som också mottar offentligt stöd. Avdragsrätten gäller även gåvor i form av exempelvis konstverk eller kultur- och naturhistoriska föremål. Gåvor i form av föremål har dessutom gjorts avdragsgilla även för privatpersoner (Kulturministeriet, 2006b; Skatteforvaltningen, 2025a). I Danmark får privatpersoner också göra avdrag för gåvor upp till 19 000 danska kronor per år. Denna avdragsrätt omfattar en stor mängd kulturverksamheter (Skatteforvaltningen, 2025d). Ytterligare en åtgärd för att

2. En mäklarverksamhet är i detta sammanhang en organisation som arbetar aktivt med att öka utbytet och samarbetet mellan kulturverksamheter och exempelvis privata företag.

uppmuntra företags inköp av konst är att det sedan 2002 är möjligt att göra avdrag, eller över tid skriva av, kostnader för konstinköp (Kulturministeriet, 2006a; Skatteförvaltningen, 2025b).

Av de nordiska länderna är Danmark ensamt om att inte ha infört produktionsrabatter för filmproduktion som ett sätt att locka filmprojekt att lokalisera sin inspelning till Danmark. Dock planeras införandet av en produktionsrabatt till 2026. Syftet är bland annat att locka fler kommersiella filmproduktioner och investeringar till Danmark (Kulturministeriet, 2025b).

Sänkt moms på kulturområdet har länge varit ett sätt att uppmuntra privat konsumtion av vissa kulturella varor och tjänster i Danmark, liksom i övriga Norden. Den generella momssatsen är 25 procent i Danmark, vilket i princip också gäller på kulturområdet. Dock finns ett antal kulturella tjänster och aktiviteter som är momsbefriade i Danmark. Exempel som lyfts på Skatteförvaltningens webbplats är entréavgifter till museer, konstutställningar och botaniska trädgårdar. Däremot är entréavgifter till teatrar, biografier och konsertarrangemang som regel momspliktiga (Skatteförvaltningen, 2025e). Detsamma har gällt momsen på böcker som dock planeras att avskaffas helt från 2026 (Finansministeriet, 2025, s. 17).

I Danmark gäller också särskilda momsregler för bildkonstnärer i syfte att underlätta deras försäljning av konst. Exempelvis är konstnärers försäljning under ett visst värde (300 000 danska kronor) momsfri. Överstiger försäljningen 300 000 danska kronor under ett år är momssatsen 5 procent förutsatt att konstnären själv säljer konsten. Om ett verk däremot säljs via en mellanhand, exempelvis ett galleri, är det 5 procent moms på de intäkter som tillfaller konstnären och 25 procent på det som tillfaller galleriet (CAKI, 2025a; Skatteförvaltningen, 2025c). Olika typer av specialregler för försäljning av bildkonst finns som vi ska se även i de andra nordiska länderna.

Ytterligare ett exempel när det gäller enskilda konstnärer i Danmark är att det sedan lång tid finns möjligheter till skatteutjämning för konstnärer och författare. Detta innebär att de kan fördela sin skattepliktiga inkomst över flera år, vilket kan vara en fördel för yrkesgrupper med ojämna inkomster (Hansen, 2024; McAndrew, 2002).

Nedskärningar och krav

I Danmark har också kraven på kulturverksamheter att öka sin privata finansiering tilltagit under 2000-talet. Detta har knutits till lanseringen av begreppet upplevelseekonomi som diskuterades tidigare. År 2002 uttryckte den borgerliga kulturministern Brian Mikkelsen politikens önskemål på följande sätt:

Mange kulturinstitutioner har traditionelt været alt for jomfrunske i deres omgang med erhvervslivet. Nu bliver det en parameter, som alle statsinstitutioner fremover vil blive bedømt på. Målet er, at de kommer i gang med at skaffe nogle ekstra penge til deres arbejde med at formidle kulturen til borgerne. (Danmarks Kulturminister Brian Mikkelsen, 2002, citerad i Rosenkrands, 2002, s. 14).

Diskussionen om ökad privat finansiering har också knutits till en retorik om att landets kulturinstitutioner behöver bli bättre på att tillmötesgå publikens efterfrågan. År 2008 uttrycker Brian Mikkelsen det på följande vis:

At appellere til et bredt publikum og skabe oplevelser, som publikum gerne vil betale for, er oplevelseøkonomiens udfordring til kulturinstitutionerne. (Brian Mikkelsen citerad i Bache, 2021, s. 299).

Rent konkret har förväntningar och krav på ökat samarbete med näringslivet skrivits in i de avtal (resultatkontrakt) som tecknas mellan Kulturministeriet och de statliga kulturinstitutionerna (Regeringen, 2003). Även kraven för att exempelvis få status som statserkänt museum har i detta avseende skärpts under senare år. Kraven gör idag gällande att sådana museer ska ha ett visst antal besökare per år och en viss andel intäkter utöver de statliga bidragen. Samtidigt har ett rörligt bidrag etablerats som bland annat belönar museer för deras förmåga att öka andelen intäkter som inte härrör från staten (LOV nr 1680 af 30/12/2024; Kulturministeriet, 2023, 2025a, 2025c).

En viktig faktisk förändring av den offentliga kulturfinansieringen som skett är att staten 2016 införde en årlig besparing om 2 procent för alla statsstödda kulturinstitutioner. Detta beskrivs ha satt press på många kulturverksamheter att relativt snabbt öka sin privata finansiering. Besparingskravet gällde varje år fram till 2020 då det generella besparingskravet avskaffades (Kulturministeriet, 2019a; Marker & Rasmussen, 2019, s. 19f).

Politik för privat kulturfinansiering i Finland

Den finska regeringens kulturpolitiska redogörelse från 2024 tar sin huvudsakliga utgångspunkt i de kulturella och kreativa näringarnas bidrag till Finlands ekonomi och övriga samhällsutveckling (Statsrådet, 2024). Betoningen på kulturens ekonomiska betydelse har över tid parats med en politisk vilja att öka den privata finansieringen av den offentligt finansierade kulturen (se t.ex. Jakonen & Pyykkönen, 2023). I den kulturpolitiska strategin från 2009 formuleras det som att målet är att

evaluate how private funding, such as sponsoring and corporate collaboration, could be promoted through taxation and legislation. (Ministry of Education, 2009, s. 28)

I den kulturpolitiska strategin från 2017 förklaras att de offentliga finansernas ansträngda läge inte lämnar något utrymme för ökning av den statliga kulturbudgeten och att andra finansieringskällor som stiftelser och medborgarfinansiering kommer att behöva öka i betydelse (Ministry of Education and Culture, 2017, s. 28). Den kulturpolitiska framtidsvisionen beskrivs vara att "[t]he sector can rely on a broad range of different funding sources" (Ministry of Education and Culture, 2017, s. 32). När det gäller konkreta initiativ för ökad privat kulturfinansiering i Finland har sådana en kortare historia jämfört med i Danmark. I beskrivningen nedan berörs därför några åtgärder som genomförts men också de planer som annonseras i de senaste regeringsdeklarationerna och den senaste kulturpolitiska redogörelsen från 2024. Sammantaget förekommer åtgärder inom områdena kompetensutveckling och samverkan, ekonomiska incitament, och nedskärningar och krav.

Kompetensutveckling och samverkan kultur–näringsliv

I Finland har det tagits några olika kulturpolitiska initiativ för kompetensutveckling och nätverksbyggande när det gäller ökad samverkan mellan kultur och näringsliv. Ett aktuellt exempel är att Centret för konstfrämjande^[3] (Taike) i dag erbjuder utbildningar som syftar till att stödja professionella kulturskapares kompetensutveckling i frågor gällande kulturellt entreprenörskap och ökad samverkan med näringslivsaktörer (se Taike 2025b).

Frågan om kompetensutveckling och ökad samverkan mellan kultur och näringsliv lyfts också i den kulturpolitiska redogörelsen från 2024 där det förs fram flera förslag på åtgärder. Bland annat föreslås att högre utbildningar inom konst- och kulturområdet i Finland ska integrera och erbjuda kunskaps- och kompetensutveckling inom företagande och affärsutveckling (Statsrådet, 2024, s. 28). I redogörelsen lanseras också etablerandet av ett årligt framtidsforum där kulturaktörer och branschorganisationer möter privata finansiärer, regionala aktörer och företrädare för regeringens kultur och näringspolitik, bland annat i syfte att utvidga kulturbranschens finansieringsbas (Statsrådet, 2024, s. 31).

I Finland har det under 2000-talet funnits flera program, nätverk och organisationer som arbetat med utvecklingen av de kulturella och kreativa branscherna. I dag samverkar exempelvis organisationen Creative Finland med såväl näringsdepartementet som kulturdepartementet i syfte att bidra till denna utveckling, bland annat genom att skapa kontaktytor och samarbete mellan kulturverksamheter och företag (se Creative Finland, 2025; Jakonen & Pyykkönen, 2023).

3. Finlands största bidragsmyndighet på kulturområdet.

Incitament för finansiärer, kulturaktörer och konsumenter

I Finland har det sedan flera decennier funnits möjligheter för företag att göra avdrag för donationer till vissa ändamål. Möjligheterna har dock varit begränsade och främst gällt donationer till statliga myndigheter, högskolor och universitet (se Finlex 1535/1992). År 2007 utvidgades dock dessa möjligheter till att omfatta företagsdonationer under 50 000 euro till ett mindre urval av kulturverksamheter (Čopič et al., 2011; Vero skatt, 2024). Den nuvarande regeringen avser dock att utvidga donationsavdraget för företag och privatpersoner till att i större utsträckning omfatta konst- och kulturverksamhet. Förändringen ska äga rum från 2026 och avser donationer upp till 250 000 euro (se Finansministeriet, 2024; Vero skatt, 2020).

I Finland har det funnits flera exempel på matchningssystem där staten uppmuntrar donationer genom att matcha privata bidrag med offentliga. Även dessa system har främst varit inriktade mot donationer till universitet och högskolor, men de har i enstaka fall också omfattat kulturinstitutioner (se Braunerhjelm, 2021; Finlands Nationalgalleri, 2024). I Finland har det också sedan 2017 funnits ett etablerat incitamentssystem i syfte att attrahera filmproduktioner att förlägga sina inspelningar till Finland (Business Finland, 2025; Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, 2017).

När det gäller moms på kulturella varor och tjänster i Finland är den i likhet med i övriga Norden differentierad som ett sätt att uppmuntra invånarnas kulturkonsumtion och stödja kulturskapares inkomster. Den generella momssatsen i Finland är 25,5 procent och omfattar exempelvis försäljning av musik, video och dataspel. Flera kulturella tjänster omfattas emellertid av 14 procents moms, vilket bland annat gäller böcker och inträde till kulturevenemang som teater, cirkus, konserter, museer, bio och konstutställningar. Före 2025 låg momsen för dessa varor och tjänster i de flesta fall på 10 procent (Vero skatt, 2025a, 2025b).

När det gäller moms på försäljning av konstverk finns specifika momslättnader och i vissa fall momsfrihet för försäljning av konstverk upp till 30 000 euro per år, vilket påminner om reglerna i Danmark. I övrigt tillämpas en lägre momssats på 14 procent (tidigare 10 procent) när konstnären själv säljer sin konst. Om konsten i stället säljs av en återförsäljare är momssatsen 25,5 procent på hela försäljningsbeloppet eller på förmedlingsarvodet om det handlar om vidareförsäljning på kommission (Vero skatt, 2025c). Utöver detta finns det även i Finland möjligheter till skatteutjämning för konstnärer som syftar till att de ska kunna fördela sin skattepliktiga inkomst över flera år, exempelvis för inkomster från försäljning av konstnärliga verk (Vero skatt, 2025d).

Nedskärningar och nya finansieringsmodeller

I samband med att den finska regeringen annonserade utvidgade avdrag för donationer till kulturverksamhet meddelades också planerade nedskärningar inom den finska kulturbudgeten under de kommande åren (Finansministeriet, 2024). Detta har bland annat lett till sänkta anslag till museer och scenkonstverksamhet som tilldelas medel direkt ifrån statsbudgeten (Undervisnings- och Kulturministeriet, 2024). I den senaste kulturpolitiska redogörelsen kombineras detta med planer på att utveckla nya finansieringsmodeller för konst- och kulturområdet, vilka i större utsträckning ska involvera privata inslag (Statsrådet, 2024). När det gäller den offentliga bidragsgivningen till olika konstarter uppmuntrar också bidragsmyndigheten Taika kulturverksamheter att öka sin egenfinansiering, bland annat genom att det beskrivs som en fördel vid behovsprövningen av vissa bidrag (Taika, 2025a).

Politik för privat kulturfinansiering i Island

I Island etablerades 2021 Ministeriet för kultur och näringsliv vilket 2024 ersattes med Ministeriet för kultur, Innovation och högre utbildning. Detta innebär att kulturpolitiken i Island organisatoriskt är knuten till olika delar av näringspolitiken. Inom ministeriet är kulturfrågorna också samlade tillsammans med politiken för kulturella och kreativa näringar, och ministeriets roll beskrivs vara att

combine the powers of culture, universities, science and innovation, thereby enhancing prosperity and creating knowledge-based jobs. (Ministry of Culture, Innovation and Higher Education, 2025)

När det gäller privat kulturfinansiering lyfts detta i den kulturpolitiska strategin från 2013 där betydelsen av både privata och offentliga aktörer för ett brett och levande kulturliv i Island poängteras på ett liknande sätt som i övriga nordiska länder (Ministry of Education, Science and Culture, 2013). Det beskrivs som en uttalad målsättning för kulturpolitiken att

look for ways to further strengthen private support for cultural endeavours and make it a worthwhile pursuit. To foster mutual understanding and recognition of the common interests of the cultural and economic spheres of society. (Ministry of Education, Science and Culture, 2013, s. 14)

Av strategin framgår också att Island ska arbeta med att förbättra förutsättningarna för kulturskapare bland annat genom förändringar i skattelagstiftningen (Ministry of Education, Science and Culture, 2013, s. 14). Inom specifika kulturområden pekas på behovet av både skatteincitament och närmare sam-

arbeten mellan privata och offentliga aktörer (Ministry of Culture & Business Affairs, 2023; Ministry of Education, Science and Culture, 2020). Det är framför allt inom detta område som kunskapsöversikten identifierat konkreta åtgärder.

Incitament för finansiärer, kulturaktörer och konsumenter

Viktiga åtgärder i Island under 2000-talet har varit etablerandet av produktionsrabatter och investeringsstöd på film-, musik- och litteraturområdet. Dessa har syftat till en stärkt incitamentsstruktur för både privata investeringar och producenter inom dessa kulturområden. På filmområdet finns det sedan 1999 en etablerad produktionsrabatt som idag möjliggör tillgång till offentliga stöd som motsvarar mellan 25–35 procent av kostnaderna vid film- eller tv-produktioner i Island. Hur stor produktionsrabatten blir beror på ett antal kriterier som bland annat har att göra med hur mycket arbete som förläggs till Island (Act No. 43/1999; Film in Iceland, 2025; Ministry of Industry, 2012; se också Kabeer, 2022).

Under perioden 2014–2019 fördelades årligen mellan 800 miljoner och 1,6 miljarder isländska kronor i produktionsrabatter (Ministry of Education, Science and Culture, 2020, s. 34). Även investeringar i musikproduktion och musikinspelning som görs i Island har sedan 2017 möjlighet att erhålla liknande produktionsrabatter. Sedan 2019 finns även produktionsincitament när det gäller litteratur på isländska (Act No. 110/2016; Act No. 130/2018; Kabeer, 2022, s. 100; KMPG, 2024, s. 21). I regeringens nationella filmpolicy lyfts också behovet av att utveckla ytterligare skattelättnader för både individer och företag som investerar i isländsk filmproduktion:

A wider variety of incentives should be introduced, including tax breaks for both individuals and companies that invest in Icelandic film projects. Private investment is an important part of film production and it's necessary to encourage it. (Ministry of Education, Science and Culture, 2020, s. 30).

Under 2020-talet har det också införts nya möjligheter till skattelättnader för donationer och sponsring till kulturverksamhet (Kabeer, 2022, s. 100). I dag är det möjligt att få ett avdrag på upp till 350 000 isländska kronor för donationer till allmännyttiga organisationer, vilket bland annat omfattar flera kulturverksamheter (Skatturinn, 2025a, 2025b).

När det gäller moms finns på kulturområdet omfattande undantag från standard-momsen på 24 procent som ett sätt att uppmuntra konsumtionen av kulturella varor och tjänster. Dels omfattas flera varor som böcker, tidskrifter och musikinspelningar av den lägre momssatsen på 11 procent, dels är inträde till museer, konserter och teatrar momsbefriat. Även försäljning av konstverk är momsbefriad när konstverken säljs direkt av konstnären (Skatturinn, 2025c). När det gäller

biomomsen är denna differentierad så att biljetter till utländska filmer omfattas av standardmomsen på 24 procent medan biljetter till isländska filmer är moms-befriade (se Nordicom, 2021).

Politik för privat kulturfinansiering i Norge

I Norge har betydelsen av de kulturella och kreativa näringarna, ett ökat samarbete mellan privata och offentliga aktörer, och ökad privat finansiering lyfts fram som viktiga aspekter i kulturpolitiken under 2000-talet (se t.ex. Det kongelige kultur- og kyrkjedepartement, 2003; Det kongelige kulturdepartement, 2018; Det kongelige kultur- og likestillingsdepartement, 2023; NOU 2013:4, s.46). I den kulturpolitiska meldingen från 2018 sätts detta i relation till möjligheterna att öka den offentliga finansieringen, vilka beskrivs som begränsade:

Når vi no går inn i ein periode med venteleg svakare økonomisk vekst og auka offentlege utgifter, er det særleg viktig å stimulere den private finansieringa som eit supplement til offentlege overføringar og etablere langsiktige samarbeid med private aktørar. (Det kongelige kulturdepartement, 2018, s. 59).

I meldingen slås fast att kulturverksamhetens egenintäkter och privata aktörers ekonomiska stöd och investeringar kommer att bli allt viktigare inslag för kultur-områdets finansiering. Fler finansiärer och ökade egenintäkter lyfts också fram som en styrka och ett värde i sig. Det kopplas exempelvis till ökad frihet och handlingsutrymme för kulturverksamheter och till deras arbete med att komma i kontakt med nya publikgrupper och därmed till den kulturpolitiska ambitionen att bredda deltagandet i kulturlivet (Det kongelige kulturdepartement, 2018, s. 59ff).

Kompetensutveckling och samverkan kultur–näringsliv

Flera initiativ har tagits för ökad samverkan mellan kultur och näringsliv i Norge. Ett tydligt exempel är organisationen Forum for Kultur og Næringsliv (från 2011 Arts and Business Norway) som verkade mellan 2001 och 2014 med stöd från både kulturdepartementet och näringsdepartementet, bland annat i syfte att öka den privata finansieringen och de privata investeringarna i kultursektorn. Organisationen erbjöd också kompetensutveckling inom kulturellt entreprenörskap (Econ Pöyry, 2011).

En annan verksamhet som etablerades 2015, är Talent Norge. Talent Norge arbetar med att stärka det offentlig-privata samarbetet med fokus på finansiering av talangutveckling på kulturområdet. Programmet syftar till att vara ett karriärstöd för nyutbildade talanger inom olika konstområden genom coaching, rådgivning

och brobyggande mellan kultur och näringsliv. En uttalad uppgift är att vårda relationen mellan offentliga och privata finansiärer. Talent Norge instiftades i partnerskap mellan Kultur- och likestillingsdepartementet och de privata stiftelserna Sparbanksstiftelsen DNB och Stiftelsen Cultiva, och de olika projekten samfinansieras av offentliga och privata aktörer. Utöver de tre ägarorganisationerna finns därmed många fler stiftelser och företag knutna till verksamheten och dess olika projekt. I praktiken fungerar det ofta så att offentliga och privata aktörer tillsammans utlyser medel och finansierar talangsatsningar inom olika kulturområden. Verksamheten har utökats sedan starten 2015 och hade 2023 en sammanlagd finansiering på cirka 130 miljoner norska kronor där 60 procent utgjordes av privata medel (Det kongelege kulturdepartement, 2018; Det kongelege kultur- og likestillingsdepartement, 2023; Talent Norge, 2025)

Incitament, produktionsrabatter och skattelättnader

Talent Norge fungerar på sätt och vis som en typ av matchningsprogram där offentliga och privata aktörer går samman för att finansiera olika projekt. På detta tema finns det dock en ännu tydligare åtgärd som sedan 2014 gått under namnet Gaveforsterkningsordningen. Denna har specifikt syftat till att uppmuntra kulturverksamheter att söka donationer från privata aktörer. Gaveforsterkningsordningen har fungerat på så sätt att privata donationer på mellan 100 000 och 10 000 000 norska kronor till kulturverksamheter matchas med ytterligare 25 procent från den norska staten. Inledningsvis omfattade ordningen enbart museer men utvidgades 2016 till att omfatta verksamheter inom scenkonst, litteratur, musik och bildkonst (Røtnes et al., 2021). Gaveforsterkningsordningen avvecklades dock i januari 2022, av den nyttillträdde socialdemokratiskt ledda regeringen, med hänvisning till att offentliga kulturmedel inte ska fördelas på basis av vem som är bäst på att attrahera privata donationer. Ett annat skäl som angavs var att matchningssystemet gett upphov till geografisk snedfördelning av kulturpolitiska medel (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021). Effekterna av Gaveforsterkningsordningens har dock hittills inte utvärderats.

I Norge finns inte, som i exempelvis Danmark, möjlighet för företag att göra avdrag för donationer till kulturverksamheter. Dock finns möjligheten att göra skatteavdrag för gåvor upp till 25 000 norska kronor, vilket omfattar ett tjugotal kulturverksamheter i landet (Skatteetaten, 2025a). I Norge finns också vissa möjligheter för kulturskapare till skatteutjämning över en treårsperiod för inkomster av upphovsrättsskyddat material. Syftet är att exempelvis författare och andra upphovspersoner ska kunna undvika höga skatter ett specifikt år för arbete som ofta har gjorts under en längre tidsperiod. Denna rätt gäller dock inte inkomster från konstnärligt utövande generellt (Det kongelege kultur- og likestillingsdepartement, 2023, s. 93f).

I Norge finns sedan 2016 ett produktionsincitament på filmområdet liknande de i övriga nordiska länder, vilket syftar till att öka investeringarna i filmproduktion på plats i Norge. Produktionsincitamentet fungerar så att det är möjligt för filmproducenter att få ersättning för 25 procent av de kostnader man haft på plats i Norge. Mellan 2016 och 2023 har mellan 40 och 100 miljoner norska kronor betalats ut årligen genom systemet (Olsberg & SPI, 2023).

Även i Norge görs en mängd undantag från den generella momsatsen på 25 procent i syfte att uppmuntra kulturkonsumtionen och stärka kulturskapares inkomster. I likhet med i Island finns en mängd varor och tjänster på kulturområdet som är helt momsbefriade. Detta gäller exempelvis böcker och biljetter till olika former av scenkonstföreställningar, men också royaltyintäkter för enskilda musikerskapare, och enskilda musikers konsertinkomster. För andra kulturella tjänster gäller sänkt moms. Sådana exempel är entréavgifter till museer och gallerier som omfattas av moms på 12 procent (Skatteetaten, 2025b). Den generella regeln är också att konstnärers försäljning av egen originalkonst är momsbefriad, vilket gäller även om försäljningen sker via en mellanhand – så länge den sker å konstnärrens vägnar. Säljer ett galleri konst som galleriet har köpt in är försäljningen dock momspliktig, vilket påminner om hur momsavgiftstiftningen är utformad i de andra nordiska länderna (Norske kunstforeninger, 2025; Skatteetaten, 2025b).

I Norge finns, och har tidigare funnits, andra exempel på lagstiftning som på olika sätt haft som syfte att gynna inhemska kulturaktörers egenfinansiering. Exempel på det är kraven på norska radiokanaler att sända viss andel norsk musik, men också den gällande boklagen som både stärker och gör norska författares ersättningar mer förutsägbara, exempelvis genom att den ställer krav på distributörer att tillhandahålla böcker och begränsar möjligheten att rea ut böcker (LOV-2023-06-16-64; Medietilsynet, 2024).

Krav på ökad privat finansiering i kultursektorn

Förväntningarna på att kulturverksamheter ska öka sin privata finansiering har utvecklats sedan 1980-talet i Norge (se t.ex. Gran & Gjørum, 2019, s. 125; Mangset & Hylland, 2017, s. 84). I dag är dessa förväntningar i viss mån också integrerade i utformningen av de statliga bidragssystemen, exempelvis på scenkonstområdet (se t.ex. Kulturdirektoratet, 2025a). Det tydligaste exemplet är att verksameters egenfinansiering i flera fall anges som ett bedömningskriterium när bidrag fördelas av Kulturdirektoratet (se t.ex. Kulturdirektoratet, 2025a, 2025d, 2025e).

Politik för privat kulturfinansiering i Sverige

I *Tid för kultur*, den senaste svenska kulturpolitiska propositionen från 2009, skrev den dåvarande regeringen tydligt fram att det inte finns några givna motsättningar mellan hög konstnärlig kvalitet och kommersiell potential. Det betonas också att det vore

positivt om inslaget av ickeoffentlig finansiering ökar även i Sverige – fler kulturprojekt skulle komma till stånd och kultursektorns beroende av politiska beslut skulle minska. Hur enskildas finansiering av kulturverksamhet kan öka behöver därför ges ytterligare uppmärksamhet. (Proposition 2009/10:3, s. 13).

I propositionen skriver regeringen att "kulturens möjligheter till utveckling och oberoende" stärks av ett i större utsträckning delat ansvar mellan offentliga, privata och ideella krafter och finansörer (prop. 2009/10:3, s. 13). Regeringen noterar samtidigt att den privata finansieringen av kultur är låg i Sverige jämfört med andra länder och att det därför behöver tas initiativ för att stödja utvecklingen mot ökad privat kulturfinansiering. De mer konkreta åtgärderna har i Sverige främst handlat om kompetensutveckling och nya finansieringsmodeller samt vissa ekonomiska incitament och förändringar i regelverk.

Kompetensutveckling och nya finansieringsmodeller

I samband med propositionen *Tid för kultur* 2009 beslutades att instifta Kulturbryggan, vilken etablerades som en bidragsordning syftandes bland annat till att främja nya sätt att finansiera kulturverksamhet (se SOU 2012:16). I dag är Kulturbryggan en integrerad del av Konstnärsnämndens bidragsgivning och fördelar cirka 25 miljoner svenska kronor om året till olika kulturprojekt. En mindre del av dessa medel, cirka 3–6 miljoner, har under de senaste åren gått till projekt som specifikt syftar till att utveckla nya finansieringsmodeller på kulturområdet. Medel ur Kulturbryggan har bland annat fördelats till organisationer och företag som arbetat med att utveckla utbildningar i filantropiskt stöd riktade till det fria kulturlivet eller utvecklat investeringsmodeller för svensk film eller modeller för ökad medborgarfinansiering, så kallad crowdfunding, på kulturområdet (Konstnärsnämnden, 2025a; Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 133ff).

Liksom i övriga nordiska länder finns i Sverige ett pågående arbete med att utveckla politiken för de kulturella och kreativa näringarna och hur detta kan bidra till ökad samverkan mellan kultur och näringsliv. Detta beskrivs i den strategi för kulturella och kreativa näringar som regeringen lanserade 2024 (skr. 2023/24/111). I Sverige har kulturpolitiken inte varit lika aktiv som i flera av de andra nordiska länderna när det gäller att etablera olika forum och mäklarverksamheter för

samverkan mellan kultur och näringsliv. Föreningen Kultur och Näringsliv finns dock etablerad i Sverige sedan 1988 och fungerar som en medlemsorganisation för både näringsliv och kulturaktörer och syftar till ökad samverkan mellan dessa parter. Flera större kommuner har också etablerat så kallade kulturlotsar som ska verka för bättre kontaktytor mellan kulturskapare och exempelvis privata fastighetsägare (Myndigheten för kulturanalys, 2024a).

Skattelättnader och förändrade regelverk

Sverige har i lägre grad än Danmark och Norge infört specifika ekonomiska incitament för att öka den privata kulturfinansieringen. När det gäller avkastningsstiftelsers möjligheter att göra avdrag för stöd till kulturverksamhet har dock en översyn genomförts under 2000-talet. Sverige har historiskt skilt ut sig jämfört med övriga nordiska länder genom att kultur inte räknats som ett allmännyttigt ändamål, vilket bidragit till att relativt få avkastningsstiftelser har kultur som ändamål. Detta har gjort att avkastningsstiftelser med kultur som ändamål haft svårt att dra nytta av stiftelseformens skattemässiga fördelar. Efter en utredning som presenterades 2009 (SOU 2009:65) förändrades detta, och från och med 2014 räknas kultur som ett allmännyttigt ändamål på ett liknande sätt som i övriga nordiska länder (prop. 2013/14:1, Finansplan och skattefrågor, s. 284f).

Sverige har sedan 2022 infört ett produktionsincitament för att locka investeringar och filmproduktioner till Sverige (SFS 2022:1386). För 2025 ligger anslaget på 87 miljoner kronor, och incitamentet innebär att produktioner kan få tillbaka 25 procent av de utgifter som uppstått i Sverige, exempelvis löner till arbetstagare som är skattskyldiga i Sverige. Ytterligare initiativ som kan nämnas är att den moderatledda regeringen hösten 2024 tillsatte en utredning där företags möjligheter att få avdrag för sponsring till kulturverksamhet ska ses över (dir. 2024:103). Detta har sin bakgrund i att det generellt sett upplevs som svårt att sponsra kultur i Sverige utifrån nuvarande regelverk (se Myndigheten för kulturanalys, 2024a). I juni 2025 tillsattes ytterligare en utredning som ska se över möjligheterna att införa ett system där privata donationer ska matchas med offentliga medel. Samma utredning ska också utreda förutsättningarna för att införa avdragsrätt för gåvor till kulturverksamhet i Sverige (dir. 2025:61).

I Sverige finns liknande möjligheter till skatteutjämning som i andra nordiska länder. Skälen är desamma, att inkomster som baseras på arbete som genomförts under flera år skattemässigt ska kunna spridas ut under en längre tidsperiod (Skatteverket, 2025a). När det gäller moms på kulturella varor och tjänster finns även i Sverige en mängd avsteg från standardmomsen på 25 procent. Exempelvis är entréavgifter till museer med offentlig huvudman helt momsbefriade, liksom artisters ersättning för publikframträdanden. I övrigt omfattas flera kulturella varor och tjänster av 6 procents moms. Detta gäller exempelvis entréavgifter till

scenkonstföreställningar och försäljning av böcker. Andra kulturella varor och tjänster, exempelvis biobiljetter och försäljning av musik och streamingtjänster, omfattas dock av standardmomsen.

Konstnärers försäljning av egen originalkonst är momsfri upp till 300 000, vilket liknar regelverket i Finland och Danmark. Om en konstnär säljer för mer än 300 000 svenska kronor ska dock 12 procents moms betalas från första kronan. Den reducerade momssatsen på 12 procent gäller numera också för förmedlare, exempelvis gallerier och konsthallar (Skatteverket, 2025b).

Grönland, Färöarna och Åland

Grönlands, Färöarnas och Ålands kulturpolitik har på övergripande nivå länge varit i linje med övriga nordiska länder (se t.ex. Duelund, 2003). I Ålands kulturpolitiska strategi betonas på ett liknande sätt de kulturella och kreativa branschernas betydelse för landets ekonomi, turism och arbetsmarknad. I strategin formuleras också mer allmänna ställningstaganden om vikten av goda förutsättningar för företag inom den kreativa och kulturella sektorn (Ålands landskapsregering, 2024). I specifik relation till privat finansiering skriver Ålands landskapsregering att man ska utreda "alternativa lokala och externa finansieringskanaler" och arbeta för att öka medvetenheten om möjligheterna till olika typer av "extern" kulturfinansiering (Ålands landskapsregering, 2024, s. 17). Generellt följer Åland den finska skattelagstiftningen när det gäller momssatser och avdragsregler (se t.ex. Ålands Näringsliv, 2025).

När det gäller Grönland avviker de från övriga Norden genom att varor och tjänster i landet är momsfria, vilket således gäller även på kulturområdet. Enligt de uppgifter som finns saknar Grönland och Färöarna avdrag på donationer motsvarande de som finns i Danmark (PwC, 2025). Tillgången till information om de självstyrande ländernas förhållningssätt till frågan om privat kulturfinansiering är dock mycket begränsad.

Internationell utblick och åtgärders effekter

De åtgärder för ökad privat kulturfinansiering som genomförts i de nordiska länderna är vanligt förekommande också i ett bredare internationellt sammanhang. Produktionsincitament på filmområdet är mer regel än undantag i europeiska länder i dag och i många fall mer omfattande än i Norden (Čopič et al., 2011; Orankiewicz, 2022). På ett liknande sätt är det vanligt förekommande med skattelättnader på konsumtion genom särskilda momssatser på kulturella varor och tjänster (se t.ex. Borowiecki & Navarette, 2018; García-Enríquez & Echevarría, 2018; Molenaar, 2017; prop. 1996/97:10).

Möjligheter till avdrag för donationer och sponsring av kulturverksamhet är vanliga utanför Norden (Hemels, 2017; Rushton, 2018). Detsamma gäller möjligheter till skatteutjämning. Det finns även flera exempel på att konstnärligt och kreativt arbete beskattas lägre än annat arbete. Ett tydligt exempel är Irland där årsinkomster upp till 50 000 euro är helt skattebefriade för författare, musiker och bild- och formkonstnärer (Molenaar, 2017). I andra länder förekommer skattelättnader på kulturverksamheters sidoinkomster, exempelvis kafé- och butiksverksamhet (McAndrew, 2002; Molenaar, 2017; Mulcahy, 2020).

Även så kallade matchningssystem finns i flera andra länder. I några fall har sådana också kombinerats med kompetens- och kapacitetshöjande insatser. Exempelvis har de inkluderat ekonomiskt stöd för att öka kulturverksamheters möjligheter att arbeta mer aktivt med privat finansiering (Čopić et al., 2011; Greer, 2021; Hemels, 2017; Karlan & List, 2006; Loots et al., 2023; Rushton, 2008; Traverso et al., 2020; se också Arts Council England, 2019, 2022; Mèndez-Carbajo & Stanziola, 2008; Rykkja et al., 2020; Stanziola, 2007, 2011).

Andra åtgärder, där det finns exempel från Schweiz, Italien och Spanien, är att man arbetar aktivt för att bygga in företagskompetens och kunskap om privat finansiering i offentliga kulturinstitutioners styrelser (se t.ex. Betzler, 2015; Dubini & Monti, 2018; Rubio-Aropstegui & Villarroya, 2022). Krav på att kulturverksamheter ska nå upp till en viss grad av egenfinansiering förekommer också utanför Norden (se t.ex. Casado-Molina et al., 2023; Hemels, 2017, s. 109). Dessa krav är i praktiken dock ofta en konsekvens av en lägre nivå på den offentliga kulturfinansieringen. Det tydligaste exemplet på detta är kulturpolitiken i USA, men också i Storbritannien, där nivån på bidragsgivningen nödvändiggör en större andel egenintäkter och privat stöd.

I en nordisk kontext finns få studier som undersökt vilka effekter olika åtgärder för ökad privat kulturfinansiering har. Den internationella forskningen närmar sig dock frågan i större utsträckning. För det första undersöks dynamiken mellan den offentliga och privata finansieringen. För det andra undersöks och diskuteras effekten av olika typer av åtgärder, vilka ofta sätts i relation till olika kontextuella faktorer. Generellt saknas kunskap om åtgärders effekter i relation till deras kostnader. Nedan sammanfattas och diskuteras resultaten utifrån forskning och utredningar på detta tema.

Crowding-out eller crowding-in?

I relation till politiska initiativ för att minska den offentliga finansieringen och samtidigt ställa krav på ökad privat finansiering finns forskning som undersöker relationen mellan den offentliga och privata finansieringen. Detta görs huvudsakligen utifrån två hypoteser, *crowding-out* och *crowding-in*. Hypotesen om *crowding-out* innebär att för stor offentlig finansiering hämmar den privata

finansieringen, exempelvis därför att privata aktörer får svårt att se nyttan med sitt bidrag, men också därför att kulturverksamheters incitament att öka den privata finansieringen inte blir tillräckliga (se t.ex. Dokko, 2009). Hypotesen om crowding-in pekar i stället på den offentliga finansieringens betydelse för kulturverksamheters, och hela kulturområdets, möjligheter att attrahera privat finansiering (se t.ex. Smith, 2003, 2007). Exempelvis pekas på att den offentliga finansieringen, särskilt från vissa bidragsgivare, fungerar som en kvalitetsmärkning för en verksamhet (se t.ex. Borgonovi, 2006; Smith, 2023). Verksamheter med en stabil finansiell bas kan också vara i en resursmässigt bättre position att arbeta med att bredda sin finansiering. Inom filmens område beskrivs offentligt stöd exempelvis som en finansiell hävstång för att kunna få privata medel, även till filmproduktioner som på sikt kan bära sig kommersiellt (se SOU 2025:24, s. 95f). I detta sammanhang finns nordiska studier som pekar mot att privata aktörer sällan vill stå för kulturverksamheters basfinansiering utan främst vill finansiera specifika projekt, satsningar eller verksamhetsgrenar (se t.ex. Marker & Rasmussen, 2019; Myndigheten för kulturanalys, 2024a).

Forskningen om crowding-out och crowding-in i kultursektorn är relativt omfattande men domineras av forskning från en amerikansk kontext, vilket gör slutsatserna svåröversatta till en nordisk kontext. Stöd finns dock för båda hypoteserna (se t.ex. Dokko, 2009; Kim & Ryzin, 2014; Neto, 2018; Smith 2003, 2007). Samtidigt framstår sambanden som relativt komplexa. Utifrån en dansk kontext konstaterar exempelvis Marker och Rasmussen (2021, s. 101) att danska museers privata finansiering generellt sett har ökat som en konsekvens av sänkta offentliga anslag. Samtidigt pekar de på att ökningen inte kunnat väga upp för minskningen i offentligt stöd, och att detta lett till nedskärningar och en minskning av antalet årsarbetskrafter på museiområdet (se också Svalund, 2021).

Utöver denna generella bild finns det några ytterligare tendenser i forskningen om crowding-out och crowding-in. Exempelvis pekar flera forskare på att offentligt stöd upp till en viss nivå ofta främjar den privata finansieringen. Samma forskning pekar på att det finns en brytpunkt där nivån på det offentliga stödet i stället börjar hämma den privata finansieringen (se t.ex. Borgonovi, 2006; Brooks, 2000; Neto, 2018). Att den offentliga finansieringen vid någon nivå påverkar den privata finansieringen negativt verkar utifrån den tillgängliga forskningen vara sannolikt, men det är svårare att uttala sig om vilken denna nivå är och vilken mix som, inom rimliga gränser, kan få bäst effekter på enskilda verksamheters finansiering och för kulturområdet som helhet. Ett exempel på denna svårighet är att krav på ökad privat finansiering hos offentligt finansierade kulturinstitutioner också kan få konsekvenser för kulturverksamheter som står utanför de offentliga stödsystemen. På scenkonstområdet i Norge har det på senare år framförts kritik om att det ökade fokuset på egenintäkter bland offentligt finansierade scenkonstverksamheter snedvridit konkurrensen och försämrat förutsättningarna att driva

scenkonst på rent kommersiella villkor. Kritiken går ut på att offentligt finansierade verksamheter, i sin jakt på ökade egenintäkter, har börjat erbjuda ett liknande utbud som privatteatrarna, men till ett lägre pris eftersom de samtidigt uppstår offentliga medel (se Gran & Gjærum, 2019, s. 41ff; Mangset & Hylland, 2017, s. 38). Sammantaget pekar forskningsresultaten mot att relationen mellan den offentliga och privata finansieringen kan fungera tämligen olika beroende på sammanhang.

Ekonomiska incitament och deras kontextberoende

När det gäller att värdera specifika åtgärders förutsättningar att främja ökad privat finansiering är vägledningen från den internationella forskningen begränsad. Ekonomiska incitament, exempelvis skatteavdrag och matchningssystem, bedöms generellt kunna öka den privata finansieringen, men de förväntade effekterna av enskilda åtgärder beskrivs samtidigt som begränsade (se t.ex. Hemel, 2017; Morel, 2005; Stenström, 2008). I detta sammanhang bör även åtgärders omfattning spela en betydande roll.

Sammanställningar för Gavaforsterkningsordningen i Norge visar att det mellan 2014 och 2021 betalades ut 710 miljoner norska kronor i gåvoförstärkningsmedel på kulturområdet, vilket motsvarar privata donationer på drygt 2,8 miljarder norska kronor under samma period (Norges museumsförbund och Kultur- och likestillingsdepartementet, u.å.). Det är dock svårt att bedöma hur stor del av dessa donationer som hade kommit kulturområdet till del även utan Gaveforsterkningsordningen. Ett liknande förhållande gäller Talent Norge, där privata aktörer i relativt stor utsträckning medfinansierar olika projekt, men där det likväl är svårt att säga i vilken utsträckning den privata kulturfinansieringen i sin helhet påverkats av programmet.

En utvärdering av det isländska filmproduktionsincitamentet visar att det bidragit till filmproduktioner och privata investeringar som annars inte kommit till stånd. Dessutom pekas på positiva bieffekter i termer av kunskapsbyggande, talangutveckling och anställningsmöjligheter (Olsberg & SPI, 2024). Liknande slutsatser dras i utvärderingar av det norska produktionsincitamentet på filmområdet (Olsberg & SPI, 2023). Även studier i en bredare internationell kontext pekar på positiva effekter, men det finns också forskning som menar att konkurrensfördelarna med produktionsincitament håller på att avta i takt med att allt fler länder inför dem (se t.ex. Swensen, 2016).

När det gäller i vilken utsträckning sänkt moms på kulturkonsumtion ökar de privata intäkterna är resultaten blandade. Dock förefaller det kunna leda till ökade intäkter, inte minst eftersom priserna inte alltid sänks i paritet med moms-sänkningen. För vissa varor finns samtidigt en osäkerhet kring huruvida intäkterna från momssänkningar tillfaller kulturskapare eller snarare aktörer i distributionsledet (Borowiecki & Navarette, 2018; Gómez-Antonio et al., 2022).

Vad som enligt forskningen gör det svårt att dra generella slutsatser om olika åtgärders effektivitet är de kontextuella förhållanden inom vilka olika åtgärder genomförs. Två sådana förhållanden är vilken givarkultur och vilken syn på det offentliga respektive det privata ansvar som över tid utvecklats i ett samhälle i relation till kulturområdets finansiering. Morel (2005) pekar exempelvis på att det finns betydande skillnader mellan USA och Europa men också skillnader mellan europeiska länder. Helgesson (2004) jämför i detta avseende donationskulturen i Sverige med den i USA. Helgesson pekar på att det i USA funnits få barriärer mot förmögenhetsbildning och att centralmakten länge var svag, vilket både nödvändiggjort och skapat förutsättningar för privata lösningar och initiativ. Detta menar Helgesson har bidragit till framväxandet av en donationskultur som är bredare än att bara mycket välbärgade personer donerar pengar till olika ändamål. Sverige har i stället präglats av ett samhällskontrakt som byggt på individers och företags skattebetalningar och där staten i gengäld finansierat olika verksamheter. Helgesson (2004, s. 152) pekar också på att de låga skatterna på förmögenhetsbildning i USA kombinerats med en hög arvsskatt, vilket lett till en omfattande stiftelsebildning, bland annat i syfte att undvika arvsskatt. Detta har i sin tur lett till återinvesteringar i allmännyttiga ändamål, exempelvis konst och kultur.

Ytterligare kontextuella faktorer som diskuteras i forskningen är det generella skattesystemets betydelse för donationsviljan, exempelvis att lägre skatter kan leda till större privata förmögenheter, samtidigt som effekten av avdrag blir större när skatten är högre (se Biles & Morris, 1982; Rushton, 2008; Hemels, 2017). Till detta kan också föras faktorer som den generella estetiska bildningsnivån och det kulturella intresset, exempelvis bland företagare, i ett samhälle eller i en specifik geografisk kontext (Durand et al., 1996; Lewandowska, 2018).

Effekter av åtgärder för kompetensutveckling och samverkan

Utvärdering och forskning om åtgärder för kompetens- och kapacitetsuppbyggnad är ovanliga i de nordiska länderna. Från Norge finns en utvärdering av Arts and Business Norways verksamhet från 2011. Utvärderingen konstaterar att Arts and Business Norway har varit viktigt som ett sätt att etablera en mötesplats mellan kultur och näringsliv men att de konkreta effekterna, i form av olika samarbeten mellan kultur och näringsliv, samtidigt varit få (Econ Pöyry, 2011). I detta avseende ger en utvärdering av CKO:s verksamhet i Danmark en något mer positiv bild av effekterna av kunskapshöjande insatser påverkan på etableringen av konkreta samarbeten mellan kulturverksamheter och näringslivsaktörer (Deloitte, 2012).

Från Storbritannien finns utvärderingar av program där man stöttat kulturverksamheters arbete med ökad privat finansiering genom en kombination av kunskapsuppbyggnad, ekonomiskt stöd till att arbeta med fundraising, och

offentlig matchning av privata donationer. Dessa utvärderingar pekar på positiva effekter i termer av en förändrad finansieringsstruktur hos de kulturverksamheter som deltar, samtidigt som det råder osäkerhet kring effekternas långsiktighet, särskilt eftersom den privata finansiering som genereras ofta är projektbaserad. Studierna visar också på stora skillnader i effekter mellan olika typer av kulturverksamheter (Greer, 2021; Traverso et al., 2020). Ytterligare en tydlig lärdom från dessa program är att det är ett långsiktigt och strategiskt arbete att förändra en verksamhets finansieringsstruktur. Detta är också något som påpekas i utvärderingar i en svensk kontext (Wennström et al., 2023, 2025).

Sammanfattande kommentar

Sammantaget finns i de nordiska länderna olika exempel på policyer som syftar till att underlätta och uppmuntra ökad privat kulturfinansiering. Flera likheter finns när det gäller hur man via undantag från standardmomsen vill uppmuntra konsumtion av kulturella varor och tjänster. Samtliga länder har också infört eller planerar att införa produktionsrabatter på filmområdet, och de har tagit olika initiativ för kunskapsutveckling och ökad samverkan mellan kultur och näringsliv.

Men skillnader finns också. Danmark har infört större avdragsmöjligheter för företags donationer till kulturverksamhet och för inköp av konstnärliga verk jämfört med övriga Norden. I Finland planeras större avdragsmöjligheter för donationer till kulturverksamheter att införas från 2026. En annan skillnad är att främst Norge har implementerat matchningssystem för donationer till kulturverksamhet. I Tabell 1 görs en sammanfattning av flera av de åtgärder som redogjorts för i kapitlet.

Tabell 1. Exempel på offentliga åtgärder för privat kulturfinansiering.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Lägre moms för vissa varor och tjänster	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Matchningssystem	Nej	Ett fåtal exempel	Nej	Ja, 2014–2021	Nej, men utreds
Avdrag för donationer från företag	Ja	Ja, i viss mån/ska utökas	I liten utsträckning	Nej	Nej, men utreds
Avdrag för donationer från privatpersoner	Ja, i viss mån	Ja, i viss mån/ska utökas	Ja, i viss mån	Ja, i viss mån	Nej, men utreds
Mäklarverksamheter	Ja, flera olika	Ja	Ja, med KKB-fokus	Ja, flera olika	Ja, i viss mån
Produktionsincitament	Nej, men ska införas för film	Ja, för film	Ja, för film, musik, litteratur	Ja, för film	Ja, för film
Möjlighet till skatteutjämning	Ja	Ja		Ja	Ja
Avdrag för kultursponsring	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Kultur som allmännyttigt ändamål	Ja, sedan lång tid	Ja, sedan lång tid	Ja, sedan lång tid	Ja, sedan lång tid	Ja, sedan 2014

En viktig historisk skillnad mellan länderna är hur lagstiftningen kring stiftelsers möjligheter att finansiera kulturändamål har utformats. Denna har varit särskilt gynnsam för stiftelsers kulturfinansiering i Danmark och särskilt restriktiv i Sverige. Vidgas perspektivet till att inkludera länder utanför Norden synliggörs både andra och mer omfattande åtgärder för privat kulturfinansiering. I andra länder finns exempel på mer omfattande skattelättnader, avdrag för donationer och matchningssystem för donationer än i de nordiska länderna.

När det gäller olika åtgärders möjligheter att skapa förutsättningar för ökad privat kulturfinansiering framträder en sammansatt bild. Generellt bedöms olika åtgärder kunna bidra till såväl ökade egenintäkter som stöd från olika privata aktörer. Samtidigt pekar forskningen på komplexa samband mellan den offentliga och privata finansieringen och på att olika kontextuella faktorer kan vara av stor betydelse för olika åtgärders möjligheter att få avsedd effekt.

Förekomsten av privat kulturfinansiering i Norden

Detta kapitel fokuserar på förekomsten av privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Kapitlet inleds med en beskrivning av olika former av privat kulturfinansiering och en diskussion om tillgången på statistik. Sedan redogörs för förekomsten av privat kulturfinansiering i respektive nordiskt land och i viss mån för relationen mellan den privata och offentliga kulturfinansieringen. De privata finansieringskällor som tas upp är hushållens kulturutgifter, stiftelsefinansiering och donationer samt finansiering genom sponsring. Utöver det redogörs för den privata finansieringen på museiområdet och scenkonstområdet i respektive land. Kapitlet avslutas med en kort internationell utblick och en sammanfattande jämförelse mellan de nordiska länderna.

Typer av privat kulturfinansiering

Kulturverksamheters privata finansiering består på övergripande nivå dels av privata stöd och investeringar som exempelvis stiftelsefinansiering och sponsring, dels av egenintäkter i form av exempelvis biljettintäkter, medlemsavgifter och intäkter från butik och restaurang, uppdrag och uthyrning av lokaler. Om man utgår ifrån finansieringssidan täcks mycket av den privata kulturfinansieringen av hushållens utgifter, finansiering från stiftelser och fonder^[4], donationer och gåvor, sponsring^[5], andra investeringar samt privata och offentliga aktörers köp av kulturverksamheters kulturella tjänster (se t.ex. Myndigheten för kulturanalys, 2024a; Marker & Rasmussen, 2019). Utöver detta räknas ibland också ideellt arbete in i den icke-offentliga finansieringen (Myndigheten för kulturanalys, 2024a).^[6]

En sak som diskuterades i inledningskapitlet är svårigheten att dra gränsen mellan vad som ska betraktas som privat och offentlig finansiering, då både det som räknas till egenintäkter och det som räknas till privata stöd kan rymma medel från offentliga aktörer, exempelvis genom uppdrag från offentliga verksamheter eller sponsring från offentligt ägda företag. Den centrala uppdelningen blir därför den mellan det som benämns offentliga anslag, bidrag och stöd till kulturområdet och kulturverksamheters övriga finansiering. När det gäller de nordiska ländernas

-
4. I de nordiska länderna används omväxlande termerna fonder och stiftelser. I rapporten används begreppen synonymt, och i första hand hänvisas till det begrepp som är vanligast förekommande i respektive land.
 5. Sponsring, till skillnad från donationer, är ett kommersiellt avtal som definieras av att den sponsrande parten erhåller en motprestation från den sponsrade parten. För att erhålla skatteavdrag för sponsring krävs normalt att motprestationen kan värderas till ett motsvarande värde som nivån på de sponsrade medlen. Vanliga motprestationer är synlighet och reklam och olika typer av kulturella tjänster.
 6. I relation till enskilda kulturskapares och konstnärers försörjning lyfts ibland också olika typer av brödjobb fram som en grundläggande del av försörjningsstrategin (Alacovska & Bille, 2020; Flisbäck & Lindström, 2013; Lindström, 2016; Throsby & Zednik, 2011).

offentliga finansiering av konst och kultur refereras i rapporten till Eurostats statistik. I denna statistik ingår offentliga utgifter för konst och kulturverksamhet, men inte för media, folkbildning, religiösa samfund, idrott och fritid (se Eurostat, 2019).

Variierande datatillgång och tillförlitlighet

Tillgången på statistik när det gäller privat kulturfinansiering i de nordiska länderna varierar. Bristen på statistik är särskilt påtaglig när det gäller Island och de självstyrande länderna. Det förekommer också skillnader i hur statistiken har samlats in och hur populationerna som ligger till grund för statistiken har avgränsats. När det gäller statistiken om privat finansiering på museiområdet och scenkonstområdet finns det relativt stora likheter i dessa avseenden, men jämförelser bör ändå göras med försiktighet.

Svårt att värdera betydelsen av hushållens kulturutgifter

Ett statistikområde som kräver en separat diskussion är ländernas beräkningar av hushållens kulturutgifter. Här skiljer sig underlag och beräkningsmetoder åt mellan länderna, och statistikens tillförlitlighet är svår att bedöma. Finland och Sverige utgår ifrån nationalräkenskaperna och gör beräkningar utifrån verksamheters omsättningsdata. Beräkningarna görs dock på olika sätt, och det är svårt att avgöra vilka verksamheters omsättningsdata beräkningarna bygger på. I Norge och Danmark finns beräkningar av hushållens kulturutgifter som bygger på hushållsundersökningar, som dock ser olika ut i de båda länderna. Dessa undersökningar är baserade på relativt små urvalsundersökningar, ofta behäftade med låga svarsfrekvenser. Vad som är gemensamt för ländernas statistik om hushållens kulturutgifter är att de rymmer mycket kultur som inte är i fokus för den offentliga kulturpolitiken, exempelvis delar av kultursektorn som bär sig på kommersiella villkor inom exempelvis film och musik. Ofta ingår exempelvis strömningstjänster och större konsertevenemang.

Ett gemensamt drag är att hushållens kulturutgifter inte är möjliga att avgränsa till det som spenderas på inhemsk kultur i de nordiska länderna, eller när det gäller hur mycket som går till kulturskapare respektive aktörer i olika distributionsled. Ytterligare en aspekt som gör att hushållens utgifter inte kan ses som ett mått på inhemska kulturaktörers intäkter är att de inkluderar mervärdesskatten i de olika länderna. Sammanfattningsvis finns flera anledningar att behandla uppgifterna om hushållens kulturutgifter med försiktighet, och att avstå från att se dem som en direkt finansiering av kulturverksamheters och kulturskapares försörjning i de nordiska länderna. Det är samtidigt rimligt att anta att hushållens kulturutgifter är av stor betydelse för kulturområdets finansiering, men desto svårare att bedöma

mer precist hur stor denna betydelse är. Nedan berörs hushållens kulturutgifter därför endast kort i inledningen till redogörelsen för de enskilda länderna.

Privat kulturfinansiering i Danmark

För Danmark finns det historiska beräkningar av relationen mellan den privata och offentliga finansieringen. Under första halvan av 1900-talet bedöms den privata kulturfinansieringen ha stått för mellan 80 och 90 procent av finansieringen. I dag bedöms den i stället stå för drygt 50 procent (Lund & Berg, 2016). I dessa beräkningar räknas hushållens utgifter in. Det finns olika uppskattningar av hushållens utgifter, men om man inkluderar vad som anges som strömningstjänster, museer, bibliotek, böcker, teater, bio och konserter uppgår dessa till knappt 14 miljarder danska kronor 2023. Enligt beräkningarna domineras hushållens utgifter av strömningstjänster (Danmarks Statistik, 2025a). Den samlade offentliga kulturfinansieringen uppgick samma år till cirka 15,6 miljarder danska kronor (Eurostat, 2025; se också Lund & Berg, 2016 för en beräkning och uppskattning av offentlig respektive privat finansiering).

Fondfinansiering och donationer till kultur i Danmark

Finansiering från privata fonder är av stor betydelse för kulturområdet i Danmark. Denna finansiering har en lång historia, men inte minst från 1990-talet går det att se en tydlig ökning av utdelningen av privata fondmedel till kulturverksamhet i Danmark (se t.ex. Lund & Berg, 2016).

Figur 2 visar danska fonders utdelning till kulturella ändamål 2016–2023. Den totala summan varierar en del mellan åren men understiger aldrig 2 miljarder danska kronor. Detta är en avsevärt högre fondfinansiering av kultur än i något annat nordiskt land. Summan på 2,6 miljarder danska kronor år 2022 (i löpande priser) kan exempelvis jämföras med svenska stiftelsers fördelning till kultur som under samma år bedöms ligga någonstans mellan 331 och 631 miljoner svenska kronor (Myndigheten för kulturanalys 2024a, s. 76).

Figur 2. Danska fonders fördelning till kulturella ändamål 2016–2023, miljoner danska kronor, 2023 års priser.

Källa: Danmarks statistik, 2025c; Fondenes Videnscenter, 2023, 2025. (Sammanställt av Kulturanalys Norden)

Antalet fonder som fördelar medel till kultur är stort (mellan 574 och 2 042 olika fonder åren 2017–2021). Stödgivningen till kultur domineras dock av ett fåtal stora fonder. Under 2021 fördelade 977 fonder knappt 3 miljarder danska kronor till kultur, men 10 fonder stod för 68 procent av summan (Fondenes Videnscenter, 2023, s. 11f).

Den danska fondfinansieringen har också en särskild inriktning. Framför allt går den till verksamhet inom museer, kulturarv, kulturmiljö och arkitektur, vilka 2016–2023 årligen mottog mellan 55–66 procent av fondfinansieringen på kulturområdet. Allra mest går till museisektorn som flera av åren mottog över 40 procent av den samlade finansieringen. Detta kan jämföras med scenkonstområdet som under samma period mottog mellan 5 och 14 procent av fondernas bidrag. Bidrag till filmskapande- och biografverksamhet ligger de flesta åren under 1 procent av fondernas kulturfinansiering (Danmarks Statistik, 2025c).

Ett tydligt drag i danska fonders kulturfinansiering är att mer än 95 procent går till verksamheter och mycket lite går till enskilda kulturskapare (Danmarks statistik, 2025d). Vidare går en stor andel, mellan 30 och 50 procent under 2016–2023, till renoveringar och byggnationer. Detta är en stor skillnad jämfört med den offentliga finansieringen där under 5 procent går till denna typ av kostnader (Danmarks statistik, 2025e; Fondenes Videnscenter, 2023). Enligt Bache (2021, s. 296) har det uppstått en informell rollfördelning mellan den statliga finansieringen och fond-

finansieringen i Danmark, där staten finansierar kulturverksamheters basverksamhet och löpande driftskostnader medan fonderna finansierar byggnadsprojekt, specialutställningar och tidsbegränsade satsningar.

Av fondernas totala fördelning till allmännyttiga ändamål i Danmark gick 10–15 procent till kultur under perioden 2019–2023. Mest går till forskning, men även hälsa, utbildning, socialt arbete och internationellt humanitärt arbete har varit viktiga områden för fondernas finansiering. En trend under de senaste åren har varit att danska fonder i allt större utsträckning fördelar medel till icke-allmännyttiga ändamål, främst till enskilda privatpersoner och familjer (Fondenes Videnscenter, 2025).

Statistik över andra privata gåvor och donationer till kulturverksamhet saknas i Danmark. Vissa uppgifter finns som kan indikera storleksordningen. Som nämnts i tidigare avsnitt är företagsdonationer till kulturverksamheter avdragsgilla i Danmark. En analys från skatteministeriet visar att storleken på sådana avdragsgilla donationer i genomsnitt har legat på knappt 150 miljoner danska kronor om året under perioden 2011–2020 (Skatteministeriet, 2023).

Kultursponsring i Danmark

När det gäller kultursponsring i Danmark saknas aggregerade och aktuella uppgifter. En undersökning från år 2000 pekade mot en sammanlagd sponsring av danskt kulturliv på runt 200 miljoner danska kronor (Rosenkrands, 2002). Tidigare undersökningar pekar mot en nivå på kultursponsring motsvarande den i övriga Norden. År 2005 utgjorde kultur- och festivalsponsringen 17 procent av den danska sponsormarknaden, medan 74 procent gick till idrott (Gran & Hofplass, 2007, s. 18f). Kultursponsringens andel av den totala sponsringen påminner om sponsringsmarknaden i Norge och Finland, där tillgången på data är bättre.

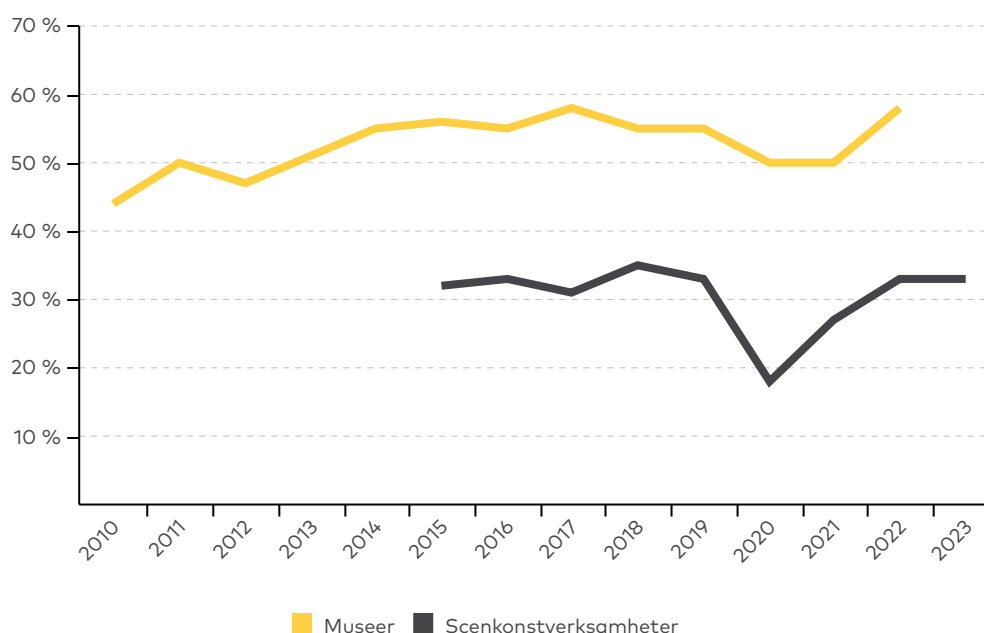
Privat finansiering på museiområdet och scenkonstområdet

Enligt Bache (2021, s. 299) har museer och teatrar med statligt stöd ökat sin privata finansiering sedan 1980-talet, främst genom ökade entréintäkter, stiftelsefinansiering och sponsorintäkter. Marker och Rasmussen (2019, s. 99) konstaterar i sin undersökning av den danska museisektorn att exempelvis kulturhistoriska museers privata finansiering har ökat från knappt 18 procent åren 1964–1967 till nästan 53 procent åren 2014–2017.

I Figur 3 redovisas andelen privat finansiering (andra intäkter än offentliga stöd och bidrag) för statserkända museer^[7], och statligt stödda scenkonstverksamheter i

7. Ett statserkänt museum är ett museum som i enlighet med museilagen är godkänt av Kulturministeriet och som mottager årliga statliga driftsanslag (Kulturministeriet, 2023, s. 10).

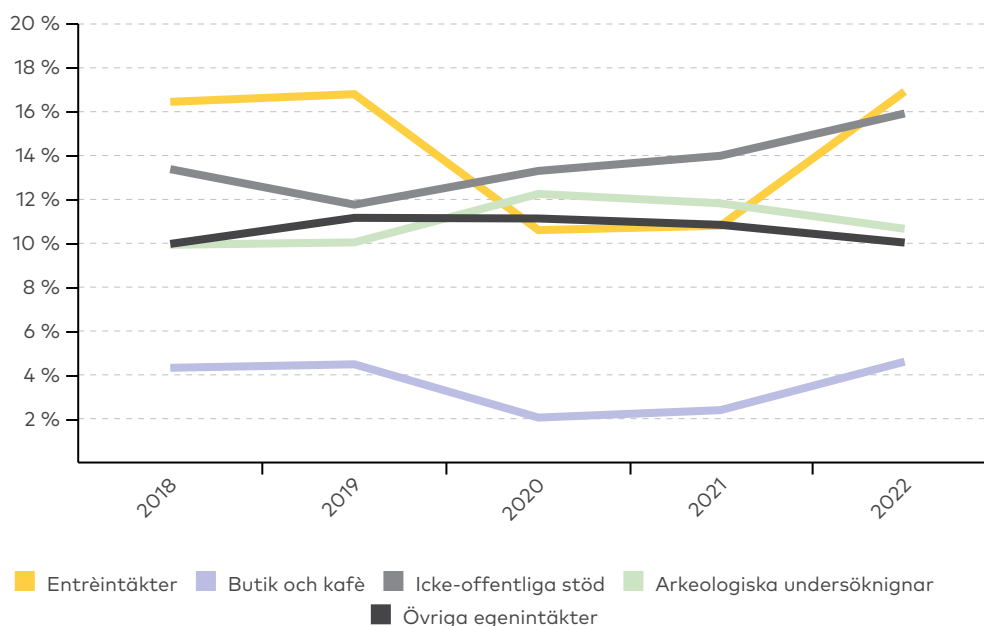
Danmark under perioden 2010–2023. År 2023 omfattade statistiken 97 museer med sammanlagda intäkter på cirka 3 miljarder danska kronor och 131 scenkonstverksamheter med sammanlagda intäkter på cirka 2,3 miljarder danska kronor. Bortsett från pandemiåren är trenden för museerna att den privata finansieringen ökar över tid. För scenkonstverksamheterna är den i stället stabil över tid, vilket bekräftas ytterligare av tillgänglig statistik för åren före 2015. För museerna har den privata finansieringen de senaste 10 åren legat på över 50 procent, vilket är en större andel privat finansiering än i övriga Norden. För scenkonstverksamheterna ligger den privata finansieringen sedan 2015 på drygt 30 procent, bortsett från pandemiåren.

Figur 3. Statsstödda kulturinstitutioners privata finansiering, andel av totala intäkter i procent.

Källa: Danmarks statistik, 2025b; Kulturministeriet, 2019b, 2023; Kulturstyrelsen, 2012, 2013, 2014. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

För de statserkända museerna är det från 2018 möjligt att bryta ner den privata finansieringen i olika intäktsslag (se Figur 4). Utvecklingen visar på entréintäkternas och de icke-offentliga stödets (främst stiftelsefinansiering) stora betydelse. År 2022 stod de tillsammans för 33 procent av de totala intäkterna. Entréintäkternas ökade betydelse över tid bekräftas också av statistik för perioden före 2012–2017 (se Marker & Rasmussen, 2019, s. 100). Intäkter från arkeologiska undersökningar och övriga egenintäkter (exempelvis lokaluthyrning och uppdragsverksamhet) är också betydande för museerna i Danmark.

Figur 4. Statsstödda museers privata finansiering uppdelat på olika intäktslag, andel av totala intäkter i procent.

Källa: Kulturministeriet, 2023, s 26ff. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

De danska museernas finansiering via arkeologiska undersökningar saknar motsvarighet i övriga nordiska länder. Dessa är särskilt betydelsefulla för kulturhistoriska museer, medan exempelvis konstmuseer helt saknar sådana intäkter (Kulturministeriet, 2023, s. 31). Bakgrunden till denna finansiering är att museerna i Danmark ansvarar för arkeologiska undersökningar som enligt lag ska vidtas vid större byggnadsprojekt, medan byggherren, offentlig eller privat, står för kostnaden för dessa undersökningar (Larsen & Nørskov, 2013). I övriga nordiska länder ser lagstiftningen kring arkeologiska undersökningar annorlunda ut jämfört med i Danmark, vilket gör att dessa undersökningar i större utsträckning utförs av andra aktörer än museer.

När det gäller scenkonstinstitutioner saknas aktuell statistik över olika intäktsposter, men 2010–2015 bestod den privata finansieringen till över 70 procent av biljettintäkter (Danmarks statistik, 2025b). Vad som är tydligt, för både museer och scenkonstverksamheter, är att andelen privat finansiering skiljer sig mycket åt mellan olika verksamheter (Marker och Rasmussen, 2019, s. 107; Kulturens analysinstitut, 2025a). Skillnader finns också när det gäller vilka typer av privat finansiering verksamheterna har. Exempelvis har konstmuseer en stor andel fondfinansiering, medan dessa intäkter står för en mindre del inom flera andra museikategorier (Kulturministeriet, 2023).

Utöver statistik om museer och scenkonst finns också en mindre undersökning som beskriver konsthallars intäkter. Denna förstärker bilden av en relativt stor andel privat fondfinansiering i Danmark. Enligt en undersökning genomförd på uppdrag av *Foreningen af Kunsthaller i Danmark* stod den privata fondfinansieringen för 30 procent av konsthallarnas totala intäkter 2022. Den totala andelen privat finansiering var samma år 46 procent (Seismonaut, 2023, s. 13).

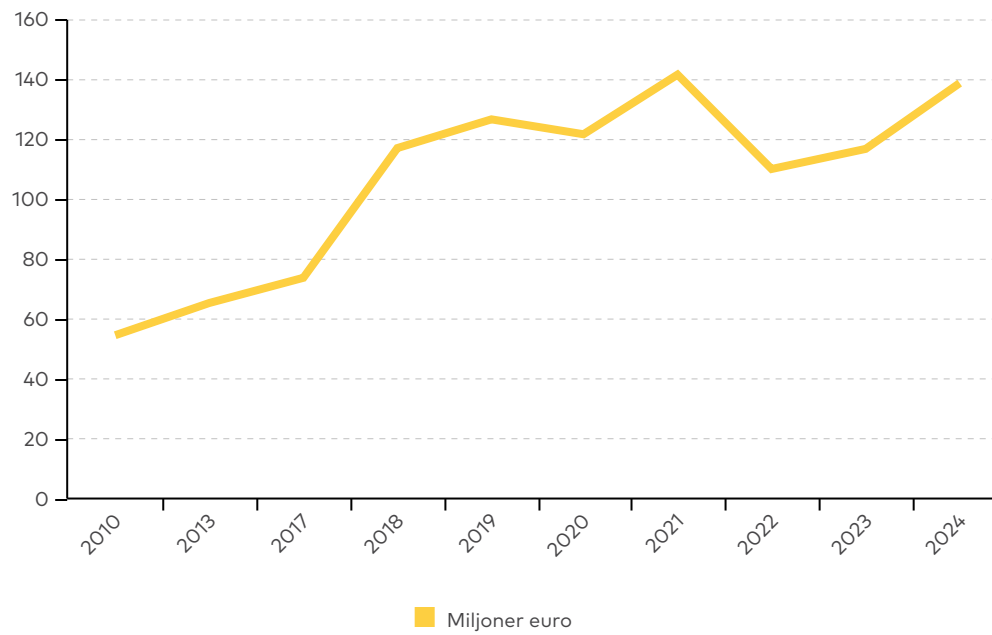
Privat kulturfinansiering i Finland

För Finland saknas jämförelsetal när det gäller hur den offentliga och privata finansieringen har utvecklats historiskt. När det gäller dagens situation låg den samlade offentliga kulturfinansieringen enligt Eurostat på 1,65 miljarder euro år 2023 (Eurostat, 2025). Andra beräkningar gör dock gällande att den sammantaget är på över 2 miljarder euro (Sokka, 2025, s. 77; Statsrådet, 2024, s. 14). Beräkningar av hushållens utgifter varierar mellan cirka 2 miljarder euro 2022 och 2,6 miljarder 2023 (Sokka, 2025; Statsrådet, 2024; se också Statistics Finland, 2025). Till detta ska föras privat sponsring, men i ännu högre utsträckning privat stiftelsefinansiering, vilken är av relativt stor betydelse i Finland. Sammantaget uppvisar fördelningen mellan privat och offentlig kulturfinansiering en liknande struktur som i Danmark.

Stiftelsefinansiering och donationer till kultur i Finland

Stiftelsefinansieringen av kultur i Finland är inte av samma omfattning som i Danmark, men större än i både Norge och Sverige, särskilt sett i relation till folkmängd och ländernas ekonomiska storlek. Historiska data saknas, men enligt flera källor skedde en ökning av stiftelsers utdelningar till konst- och kulturändamål från framför allt början av 1990-talet (se Hirvi-Ijäs, 2014, s. 63; Hirvi-Ijäs et al., 2021, s. 11). Forskning om stiftelsernas utdelning till andra allmännyttiga områden pekar mot en liknande utveckling (Tiitta, 2018).

Figur 5 visar utvecklingen av stiftelsers kulturfinansiering 2010–2024. Omräknat i 2024 års priser ökar stiftelsefinansieringen till kulturella ändamål med över 150 procent under perioden.

Figur 5. Stiftelser och fonders finansiering av konst och kultur 2010–2024, miljoner euro, 2024 års priser.

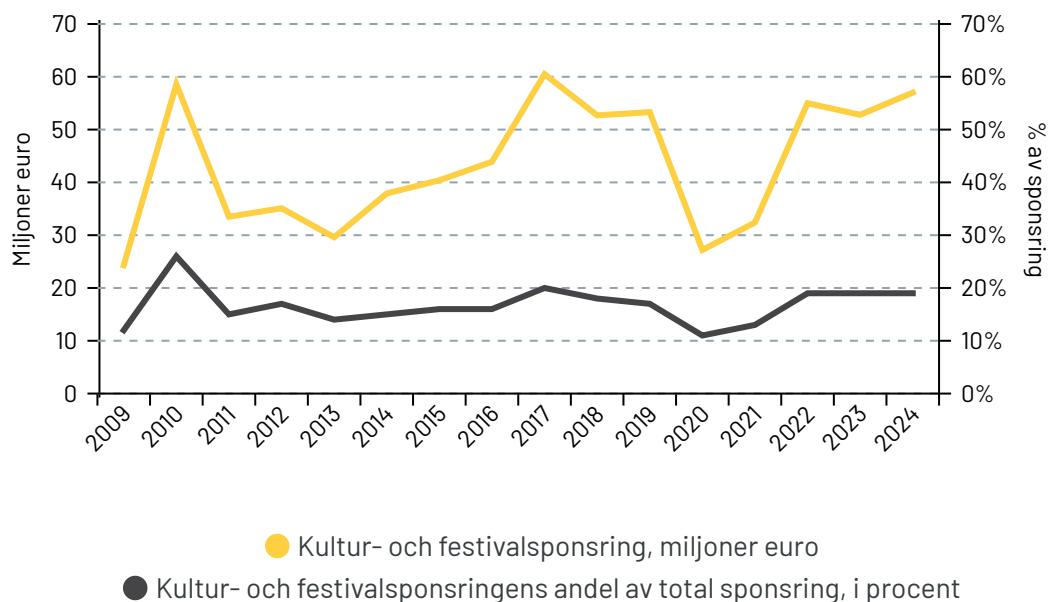
Källa: Aula research, 2019; Gaia Consulting Oy, 2020a, 2020b, 2021, 2022, 2023; Sweco Finland, 2025 (sammanställt av Kulturanalys Norden)

Stiftelsefinansiering av kultur i Finland har inte samma fokus på museer, kulturarv och arkitektur som är fallet i Danmark. Museer och kulturarvsverksamheter fick extra stiftelsestöd särskilt under pandemin, men i övrigt är den finska stiftelsefinansieringen relativt jämnt fördelad mellan de sex områdena *musik, bildkonst, museum och kulturarv, litteratur, scenkonst* och *främjande kulturarbete*. Dessa områden får, beroende på år, mellan 10 och 20 procent årligen av den totala stiftelsefinansieringen till kultur i Finland. Utöver detta går mindre andelar till filmkonst, anskaffande av konstnärliga verk, design och hantverk, arkitektur och byggkonst med mera. I Finland har konst och kultur stått för 20–24 procent av fonders och stiftelsers totala stödgivning under åren 2018–2023, vilket är en större andel jämfört med Danmark. Stiftelsernas stödgivning domineras annars av forskningsområdet (se Aula research, 2019; Gaia Consulting Oy, 2020a, 2020, 2021, 2022, 2023). När det gäller andra typer av gåvor och donationer till kulturverksamhet i landet saknas statistik för denna typ av finansiering i Finland.

Kultursponsring i Finland

Kultursponsringen i Finland sammanställs av konsultföretaget *Sponsor Insight Finland*. Den kultursponsring som sammanställs inkluderar även sponsring till olika typer av festivalarrangemang och benämns här därför som kultur- och festival-

sponsring.^[8] I Figur 6 visas den totala kultur- och festivalsponsringens omfattning och dess andel av den totala sponsringen. Kultur- och festivalsponsringen har varierat mellan 25 och 60 miljoner euro under perioden 2009–2024. Noterbart är att kultur- och festivalsponsringens omfattning, liksom dess andel av den totala sponsringen, minskade kraftigt under pandemin. Sedan dess har dock denna sponsring återhämtat sig.

Figur 6. Kultur- och festivalsponsringens utveckling i Finland 2009–2024, i miljoner euro (2024 års priser), och som andel av total sponsring, i procent.

Källa: Sponsor Insight Finland, 2024, 2025. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

Precis som i övriga nordiska länder domineras den finska sponsringsmarknaden av idrottssponsring. Sedan 2009 har idrottssponsringens andel legat på 55–65 procent, och sedan 2018 har den legat stadigt över 60 procent. Idrottssponsringen är dock något mindre dominerande i Finland jämfört med i Sverige, Norge och Danmark.

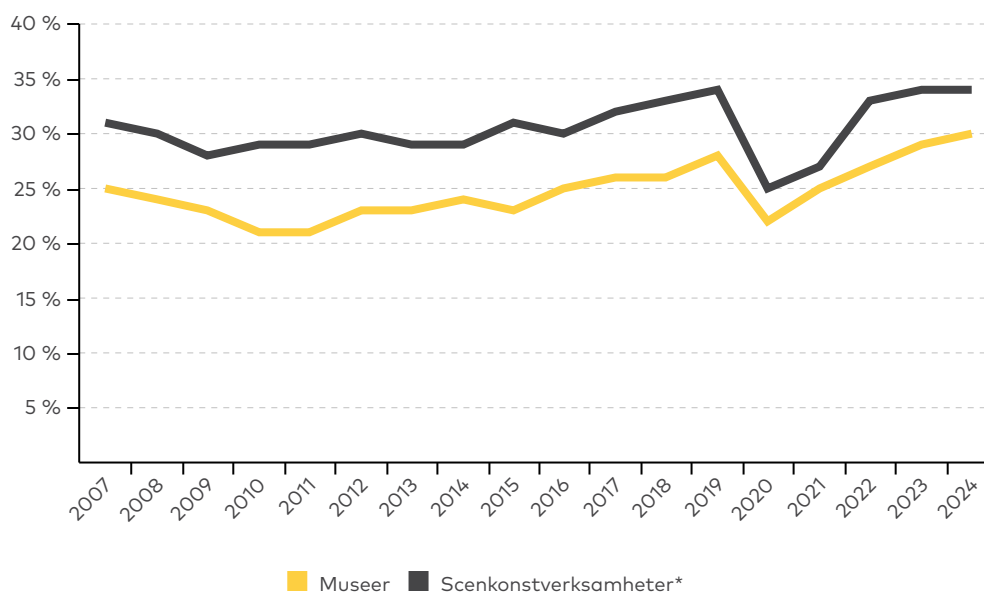
Privat finansiering på museiområdet och scenkonstområdet

Utifrån årsrapporter från myndigheten Museiverket och sakkunnigorganisationen Tinfo är det möjligt att sammanställa statistik över museers och scenkonstverksamheters privata finansiering i Finland. Statistiken omfattar 140–165 så

8. Det är dock inte möjligt att dela upp statistiken på olika kulturområden.

kallade yrkesmässiga och professionella museer^[9] och 58–71 statsstödda scenkonstverksamheter^[10] beroende på år. Museerna som ingår i statistiken hade 2023 totala intäkter på 317 miljoner euro (Museiverket, 2024a, 2024b) och scenkonstverksamheterna hade samma år totala intäkter på 303 miljoner euro (Tinfo, 2024).

Figur 7 visar utvecklingen av museiverksamheters och scenkonstverksamheters privata finansiering 2007–2023. Andelen privat finansiering ökade något fram till 2019 och har återhämtat sig efter pandemin. Den tydligaste skillnaden jämfört med Danmark är den mindre andelen privat finansiering bland museerna i Finland. När det gäller scenkonstverksamheterna ligger andelen privat finansiering på ungefär samma nivå som i Danmark.

Figur 7. Professionella museers och statsstödda scenkonstverksamheters privata finansiering, andel i procent av totala intäkter.

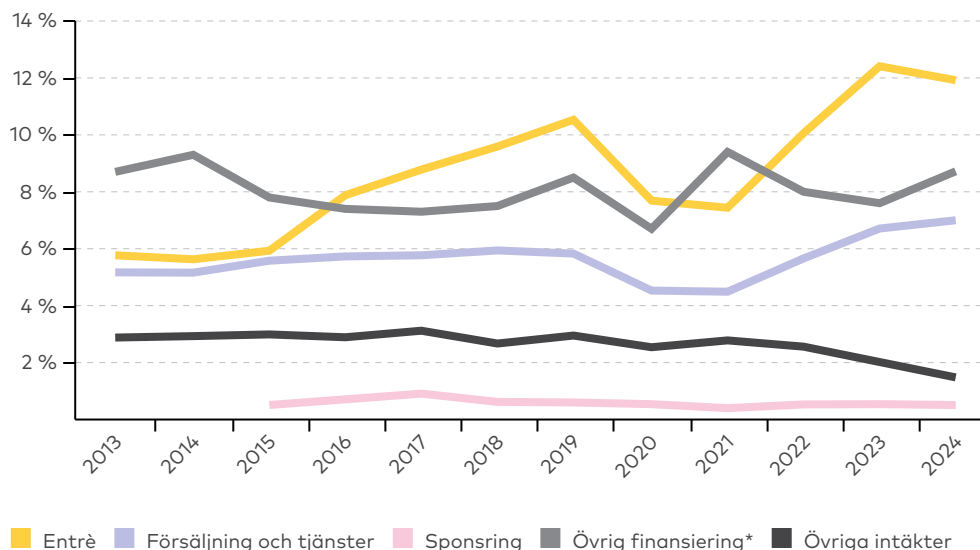
Källa: Museiverket, 2008 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025; Tinfo, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025. (sammanställt av Kulturanalys Norden).

*Inkluderar posten "övriga bidrag", vilken särskilt under pandemiåren innehåller offentliga bidrag.

Figur 8 visar museernas privata finansiering uppdelat på olika intäktsposter. Av denna framgår att ökningen av graden privat finansiering främst består av ökade entréintäkter, medan utvecklingen av andra intäktslag inte visar på någon tydlig trend. Noterbart är också att sponsringens andel av den totala finansieringen

9. I statistiken ingår museer som lever upp till den finska museilagens villkor (se Finlex 314/2019). I statistiken ingår museer med ett fåtal årsarbetskrafter upp till fler än hundra årsarbetskrafter, och museer med både offentlig och icke-offentlig huvudman.
 10. Majoriteten av scenkonstverksamheterna är talteatrar, men även danskompanier, cirkusverksamheter och operor ingår. Antalet årsarbetskrafter varierar från under tio upp till flera hundra.

ligger under 1 procent för samtliga år. Av statistiken framgår också att det är stora skillnader i andelen privat finansiering mellan olika museer. Exempel finns på museer med mer än 90 procent av sin finansiering från offentliga bidrag, men också på museer med en privat finansieringsandel på långt över 70 procent. Den mindre andelen privat finansiering hos finska museer jämfört med danska förefaller bero på lägre intäkter från entréavgifter, stiftelsebidrag och arkeologiska undersökningar.

Figur 8. Finska professionella museers privata finansiering uppdelat på olika poster, andel i procent av totala intäkter.

Källa: Museiverket, 2008 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025. (Sammanställt av Kulturanalys Norden)

*Posten "Övrig finansiering" inkluderar främst bidrag från privata aktörer (exklusive sponsorer) och finansiering genom museers eget kapital.

För finska scenkonstverksamheter finns inte samma möjligheter att bryta ner den privata finansieringen på olika intäktsslag. Av statistiken framgår dock att den privata finansieringen domineras av biljettintäkter på ett liknande sätt som i Danmark. Bortsett från pandemiåren står biljettintäkterna för mer än 70 procent av den privata finansieringen och för över 20 procent av de totala intäkterna. Statistiken visar också på stora skillnader mellan olika verksamheter, allt från verksamheter med en privat finansiering på under 10 procent till verksamheter med en privat finansiering på över 50 procent, i enstaka fall över 70 procent. Även dessa skillnader förklaras i de flesta fall av skillnader i biljettintäkter (se t.ex. Tinfo, 2024, s. 54).

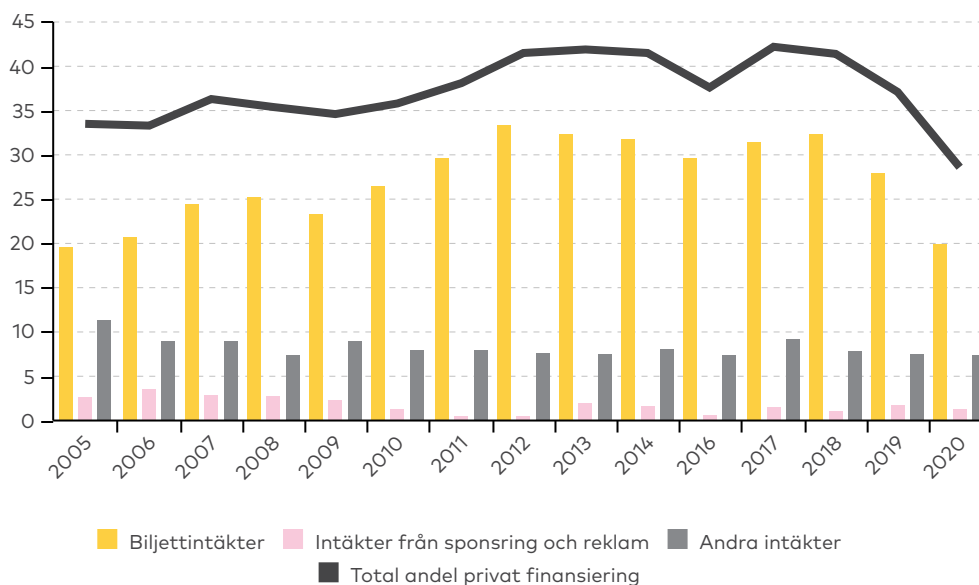
Tinfo publicerar även statistik över fria scenkonstgrupper med offentligt stöd. För dessa är den samlade finansieringen på en avsevärt lägre nivå. När det gäller andelen privat finansiering visar statistiken att den över tid varit större för fria

teatergrupper, runt 40 procent i genomsnitt, medan den för fria dansgrupper är mer varierande och både har varit större och mindre än för de statsstödda scenkonstverksamheterna (se t.ex. Tinfo, 2016, 2019, 2023).

Privat kulturfinansiering i Island

Den offentliga finansieringen i Island har uppvisat en ökande trend i fasta priser sedan 2012 men har legat relativt stabilt som andel av BNI och som andel av de offentliga utgifterna i landet. Enligt Eurostat låg den totala offentliga finansieringen 2023 på drygt 43 miljarder isländska kronor (Eurostat, 2025). Enligt Eurostat låg den totala offentliga finansieringen 2023 på drygt 43 miljarder isländska kronor (Eurostat, 2025). Att kartlägga den privata kulturfinansieringen har visat sig svårt. Det finns grundläggande data om hushållens utgifter för kultur och rekreation som visar att dessa har ökat stadigt över tid bortsett från under pandemiåren. Dock inkluderar dessa utgifter mycket annat än utgifter för kulturella varor och tjänster (se Statistics Iceland (2025a)).

Det som varit möjligt att sammanställa är statistik över isländska scenkonstverksamheters privata finansiering. Statistiken omfattar 5 verksamheter med totala intäkter på cirka 3.8 miljarder isländska kronor. Andelen privat finansiering ligger mellan 33 och 42 procent bortsett från under pandemin. I likhet med övriga i nordiska länder domineras den privata finansieringen av biljettintäkter. Intäkter från sponsring och reklam är mycket små och uppvisar en negativ trend under mätperioden.

Figur 9. Scenkonstverksamheters privata finansiering, andel av totala intäkter.

Källa: Statistics Iceland, 2025b.

Privat kulturfinansiering i Norge

Fördelningen mellan privata aktörers kulturfinansiering och den offentliga kulturfinansieringen ser i Norge ut på ett liknande sätt som i Danmark och Finland, möjligen med en större betoning på offentlig finansiering. Enligt Eurostat uppgick den samlade offentliga kulturfinansieringen i Norge till cirka 26 miljarder norska kronor 2023 (Eurostat, 2025). Om sponsring, stiftelsefinansiering och hushållens utgifter räknas in uppskattas den privata kulturfinansieringen samma år till knappt 21 miljarder norska kronor (se Kulturdirektoratet, 2024b; Sponsor Insight, 2024).

När det gäller hushållens kulturutgifter kan dessa uppskattas till knappt 19 miljarder norska kronor 2022. Hushållens utgifter domineras då av strömningstjänster, men även bio, teater, konserter och köp av böcker är av stor betydelse (Statistisk Sentralbyrå, 2024).

Stiftelsefinansiering och donationer till kultur i Norge

Det saknas tidsserier för stiftelsers kulturfinansiering i Norge. Historiskt har dock stiftelser, inte minst Sparbanksstiftelserna som växte fram under 1800-talet, finansierat kulturella och konstnärliga ändamål i Norge. En undersökning från 1998 visar att 29 procent av de bidragsgivande stiftelserna hade kultur som huvudändamål. Motsvarande andel i Sverige var 10 procent vid samma tidpunkt (Dugstad & Lorentzen, 2019 s. 20). En undersökning från 2012 från Lotteri- og stiftelsetilsynet visade på en total stiftelsefinansiering i Norge på drygt 3 miljarder norska kronor och att 12 procent gick till kulturella ändamål. Detta motsvarar en kulturfinansiering på drygt 500 miljoner norska kronor i 2023 års priser. Detta kan dock antas vara något i underkant då inte alla stiftelser svarade på enkäten som låg till grund för undersökningen (Stiftelsetilsynet, 2012, s. 10–20).

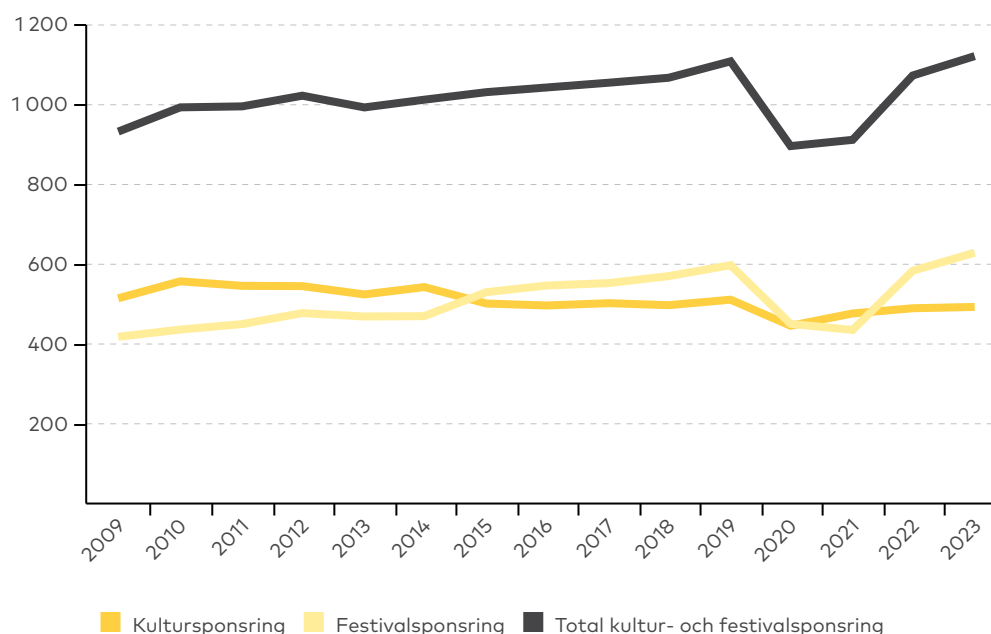
Den senaste kartläggningen har genomförts av Kulturdirektoratet. Utifrån denna beräknas stiftelsers kulturfinansiering till cirka 1 miljard norska kronor 2023, vilket är mindre än i Danmark och Finland men mer än i Sverige. I undersökningen uppskattas att drygt hälften av stiftelsefinansieringen till kultur kommer från de 10 största stiftelserna. Undersökningen ger ingen bild av stiftelsefinansieringens fördelning mellan olika kulturområden (Kulturdirektoratet, 2024b).

Kultursponsring i Norge

I den norska statistiken finns både en kategori för kultursponsring och en för festivalsponsring. I kultursponsringen inkluderas sponsring till scenkonst, museer, kulturhus, musik, kulturförmedling och produktion, galleri och konstutställningar och övrig kultur. I festivalsponsringen inkluderas kommersiella musikfestivaler, stadsfester, strandfestivaler och även festivaler med fokus på samhällsfrågor (se

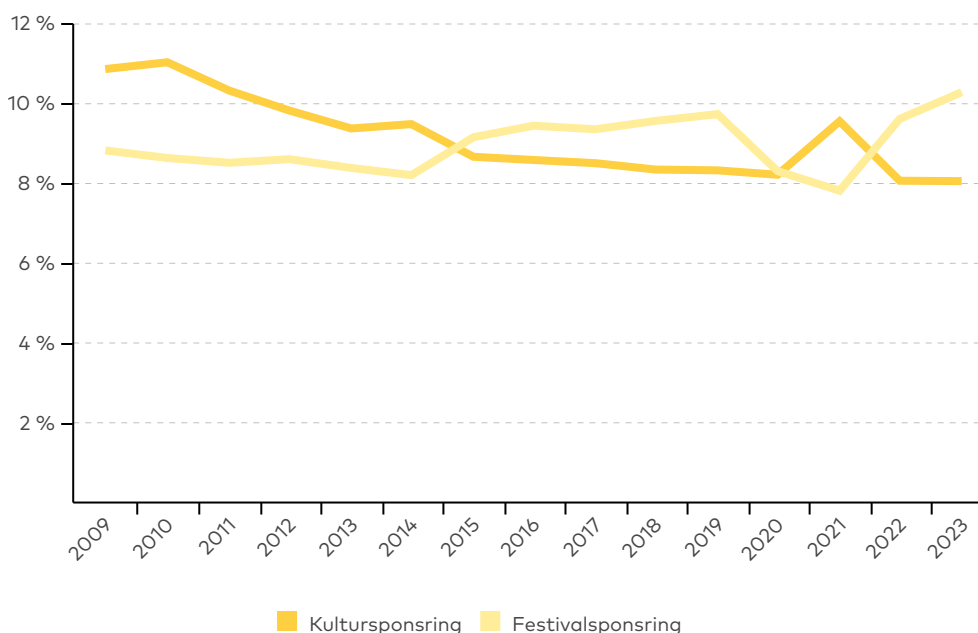
t.ex. Sponsor Insight, 2024, s. 42). I Figur 10 visas (i inflationsjusterade priser) utvecklingen för den samlade kultur- och festivalsponsringen och utvecklingen uppdelad på festivalsponsring och kultursponsring. I Figur 11 visas utvecklingen av festivalsponsringens respektive kultursponsringens andel av den totala sponsringen i Norge.

Av statistiken framgår att den mer avgränsade kultursponsringen har minskat över tid, både i absoluta tal och som andel av den totala sponsringen. År 2023 utgjorde kultursponsringen cirka 8 procent av den totala sponsringen, vilket är den lägsta andelen sedan mätningarna började (se Figur 11). När det gäller festivalsponsringen låg den på drygt 600 miljoner kronor 2023 och uppvisar en positiv trend i absoluta tal och som andel av total sponsring (bortsett från ett stort tapp under pandemin). Slår man samman kultur- och festivalsponsringen har denna ökat över tid och låg 2023 på drygt 1,1 miljarder norska kronor. Norge har därmed en högre samlad sponsring till kultur och festivaler än Finland och Sverige (där kultursponsringen uppges inkludera även festivaler). Samtidigt uppvisar sponsringen till mer kulturpolitiskt närliggande kulturområden en negativ trend i Norge.

Figur 10. Kultursponsringens och festivalsponsringens utveckling i Norge 2009–2023, miljoner norska kronor, 2023 års priser.

Källa: Sponsor Insight, 2024, s. 13. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

Figur 11. Kultursponsringen respektive festivalsponsringens utveckling som andel av total sponsring i Norge, i procent.

Källa: Sponsor Insight, 2024, s. 13. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

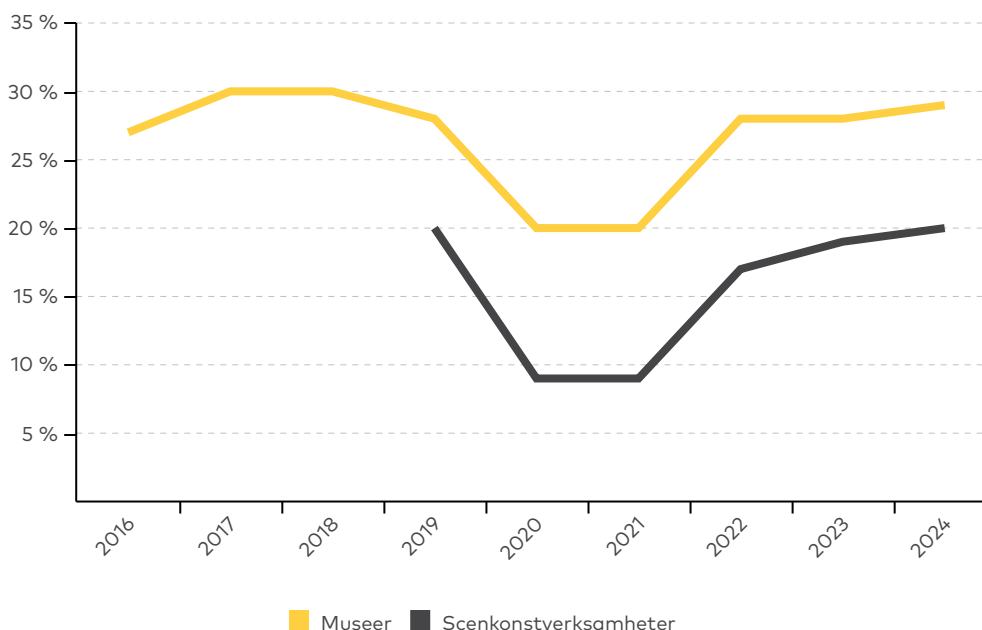
Som helhet domineras även den norska sponsringsmarknaden av idrott, ett område som sedan 2009 är mottagare av över 70 procent av den totala sponsringen. Den sociala sponsringen stod 2009 för under 9 procent, men har sedan 2014 legat stabilt mellan 11 och 12 procent, och har ökat sin andel i relation till kultursponsringen, vilket påminner om utvecklingen i exempelvis Sverige. Den totala sponsringen har ökat med 29 procent mellan 2009 och 2023 utifrån inflationsjusterade priser (se Sponsor Insight, 2024,

Privat finansiering på museiområdet och scenkonstområdet

Även i Norge finns statistik över museers och scenkonstverksamheters privata finansiering, vilken samlas in och bearbetas av Statistiska Sentralbyrån tillsammans med Kulturdirektoratet. Museistatistiken omfattar museer med mer än 1 årsarbetskraft, och 2024 inkluderades 101 museer med totala intäkter på 7,8 miljarder norska kronor.^[11] Av dessa får 67 museer statligt stöd direkt via kulturbudgeten. Scenkonststatistiken omfattar 54 statsstödda scenkonstverksamheter med samlade intäkter på cirka 4,8 miljarder norska kronor (Kulturdirektoratet, 2025c; Statistiska Sentralbyrån, 2025a, 2025b).

11. Att så relativt få museer står för så stor omsättning beror bland annat på att många museiverksamheter i Norge organisatoriskt är samlade i större enheter.

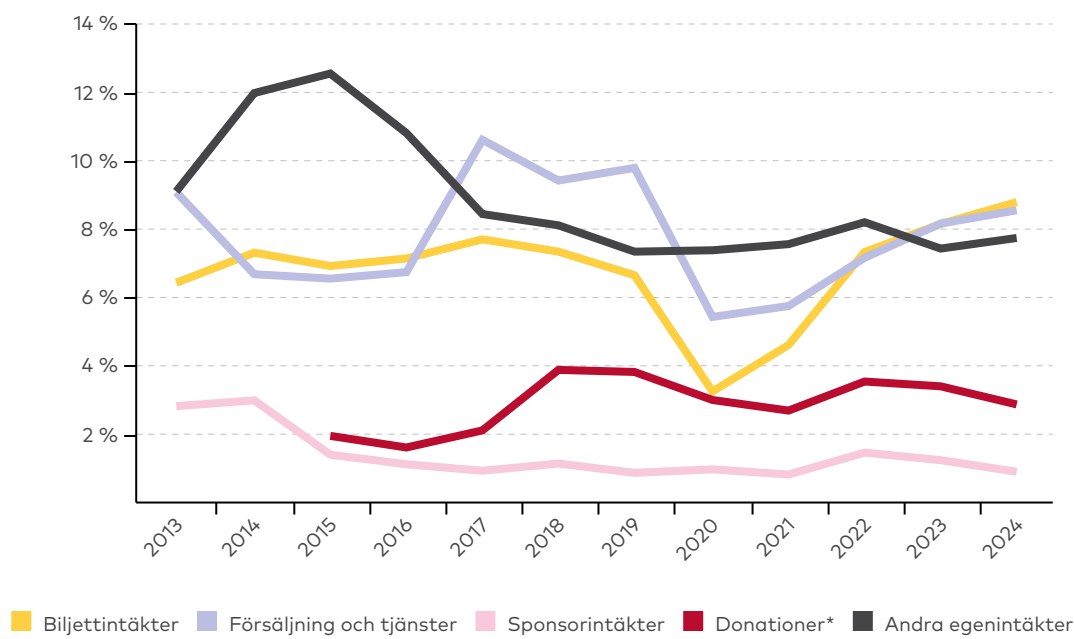
År 2024 var andelen privat finansiering 28 procent för museerna och 20 procent för scenkonstverksamheterna (se Figur 12). Detta innebär en offentlig finansiering på drygt 70 procent för museiverksamheterna och 80 procent för scenkonstverksamheterna. För scenkonstverksamheterna är detta en mindre andel privat finansiering jämfört med i Finland, och för museiverksamheterna är andelen privat finansiering på ungefär samma nivå som i Finland. Om man blickar längre tillbaka förefaller dock den privata finansieringen hos scenkonstverksamheter ha ökat i Norge. År 1980 hade exempelvis nästan alla offentliga scenkonstverksamheter en offentlig finansiering på över 90 procent (Kyrkje- og undervisningsdepartementet, 1981, s. 54; se också Mangset & Hylland, 2017, s. 90).

Figur 12. Statsstödda scenkonstverksamheters och professionella museers privata finansiering, andel av totala intäkter.

Källa: Kulturdirektoratet, 2025c; Statistiska Sentralbyrån, 2025a, 2025b. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

För museerna är det möjligt att bryta ner den privata finansieringen på olika typer av intäkter (se Figur 13). Den privata finansieringen domineras av biljettintäkter, försäljning och tjänster samt andra egenintäkter. År 2024 stod gåvor och donationer för 3 procent och sponsring för mindre än 1 procent.

Figur 13. Museers privata finansiering i Norge uppdelat på olika poster, andel av totala intäkter.

Källa: Statistiska Sentralbyrån, 2025a, 2025b. (sammanställt av Kulturanalys Norden)

*För åren 2013 och 2014 ingår även donationer och gåvor i sponsringsintäkter.

När det gäller de statsstödda scenkonstverksamheterna domineras den privata finansieringen av biljettintäkter. Dessa stod 2024 för knappt 54 procent av den privata finansieringen och för knappt 11 procent av den totala finansieringen (Kulturdirektoratet, 2025c). Sponsring och donationer stod tillsammans för 2 procent av scenkonstverksamheternas totala finansiering. Tidigare studier av scenkonstverksamheternas finansiering pekar mot en liknande betydelse av sponsring och donationer (se t.ex. Gran & Gjærum, 2019, s. 126f; Gran & Hofplass, 2007, s. 20; Mangset & Hylland, 2017, s. 87).

Privat kulturfinansiering i Sverige

Utifrån Myndigheten för kulturanalys tidigare sammanställningar av de offentliga kulturutgifterna och den privata kulturfinansieringen är bedömningen att fördelningen mellan offentligt och privat påminner om den i Norge och övriga Norden. Utifrån den kartläggning som myndigheten publicerade 2024 utgjorde privata aktörers kulturutgifter knappt 28 miljarder svenska kronor 2023 (Myndigheten för kulturanalys, 2024a). Den samlade offentliga finansieringen samma år låg enligt Eurostat på knappt 32 miljarder svenska kronor (Eurostat, 2025).

När det gäller hushållens utgifter gjorde Myndigheten för kulturanalys 2024 en kartläggning av hushållens utgifter för bio, teater, konserter, museum, bibliotek, studieförbund, kulturskola, strömmad musik och strömmade och tryckta böcker. Kartläggningen baserades på Statistiska centralbyråns beräkningar utifrån nationalräkenskaperna och utifrån uppgifter från två branschorganisationer på musik- och litteraturområdet. Hushållens utgifter beräknades 2023 till drygt 26 miljarder och dominerades av utgifter för strömningstjänster, bio, teater, konserter och böcker (Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 65ff).

Stiftelsefinansiering och donationer till kultur i Sverige

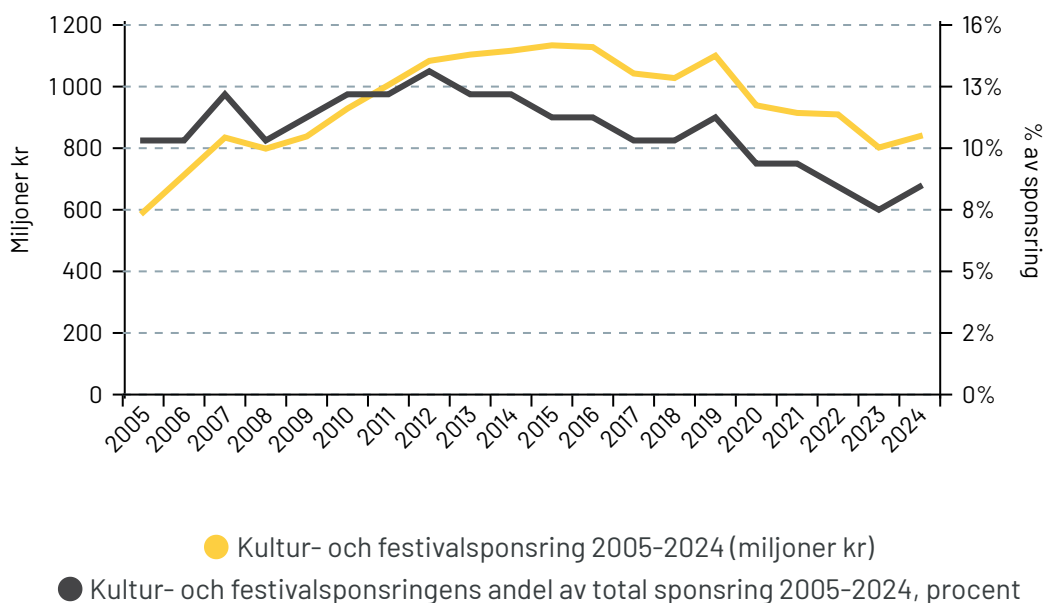
I likhet med i Norge saknas i Sverige tidsserier över stiftelsers kulturfinansiering. Myndigheten för kulturanalys gjorde 2022 en kartläggning baserad på en enkät riktad till stiftelser med kultur som ändamål, och på aggregerade uppgifter utifrån stiftelsers inkomstdeklarationer. I kartläggningen uppskattades den samlade kulturfinansieringen från svenska stiftelser till mellan 331 och 631 miljoner svenska kronor år 2022 (Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s 73). Enligt samma kartläggning stod 15 stiftelser för över 70 procent av stiftelsernas kulturfinansiering. Cirka 2/3 av stiftelsernas bidrag gick till organisationer och 1/3 gick till enskilda kulturskapare.

Sammantaget innebär detta att stiftelsefinansieringen av kultur är avsevärt mindre i Sverige än i övriga Norden, särskilt om man väger in att Sverige är ett land med en större befolkning och en större samlad ekonomi. Skillnaden beror inte på att graden av stiftelsefinansiering av allmännyttiga ändamål generellt sett är lägre i Sverige, utan på att en mindre andel går till konst och kultur. Även här råder brist på data, men enligt en beräkning för år 2002 av Wijkström och Einarsson (2004, s. 79) gick endast drygt 2 procent av privata avkastningsstiftelsers stöd till ändamål inom kultur och fritid. Närmare 80 procent gick till forskning och utbildning, och cirka 13 procent till social omsorg och hälsa. Sedan 2002 har dock nybildningen av stiftelser med kultur och fritid som ändamål ökat i Sverige och i jämförelse med den uppskattning på 177 miljoner svenska kronor^[12] i fördelade medel till kultur 2002, har stiftelsefinansieringen till kultur ökat även i Sverige (se Wijkström & Einarsson, 2004, 2018; se också Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 72f). Att kultur blev ett allmännyttigt ändamål 2014 kan vara en bidragande orsak till denna utveckling.

12. I 2022 års penningvärde.

Kultursponsring i Sverige

Den kultursponsring som sammanställs i Sverige inkluderar även sponsring till festivalarrangemang och benämns därför som kultur- och festivalsponsring. Figur 14 visar kultur- och festivalsponsringens utveckling i Sverige 2005–2024. Av figuren framgår att kultur- och festivalsponsringen ökade fram till 2015. Efter det vände utvecklingen nedåt, en nedgång som fortsatte under och efter pandemin. Den totala sponsringen (inklusive idrottssponsring och social sponsring) minskade dock inte i samma utsträckning och ökade dessutom under 2022, vilket tyder på att nedgången i kultursponsring inte går att hänföra till en generell pandemieffekt. Detta illustreras i Figur 14 av att kultur- och festivalsponsringens andel av den totala sponsringen minskade fram till 2023 då den befinner sig på sin minsta andel sedan mätningarna började 2005. Under 2024 skedde dock en mindre återhämtning. När det gäller idrottssponsringen varierar den mellan 70 och 75 procent av den totala sponsringen under mätperioden, medan den sociala sponsringen ökat sin andel från 13,5 procent 2005 till 18 procent 2024. Sammantaget framträder en negativ trend för kultur- och festivalsponsringen i Sverige.

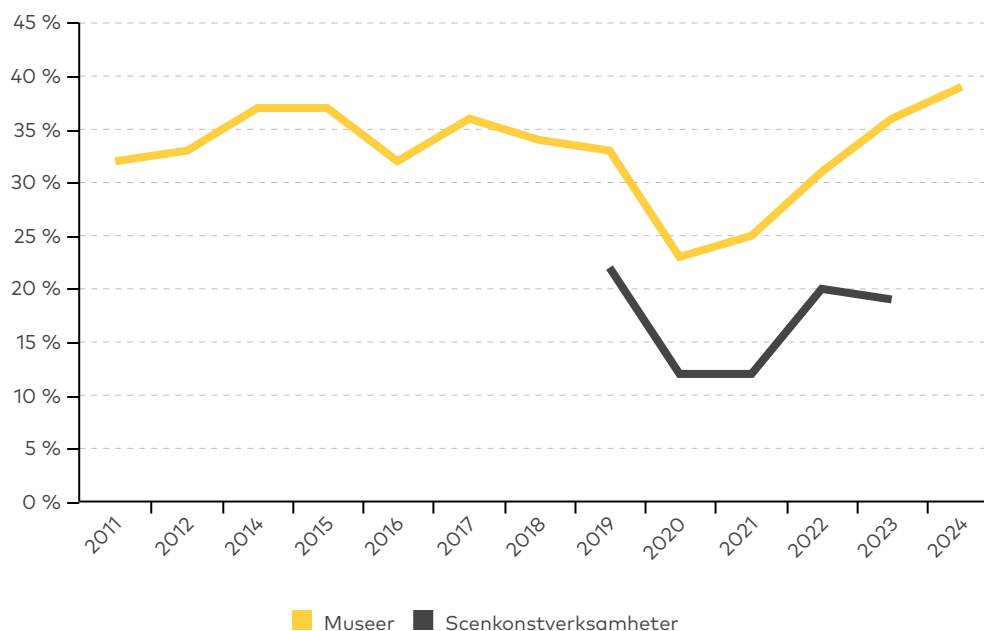
Figur 14. Kultur- och festivalsponsringens utveckling, miljoner svenska kronor (2024 års priser) och kultur- och festivalsponsringens andel av den totala sponsringen, i procent.

Källa: Institutet för reklam och mediestatistik, 2013, 2015, 2022, 2023, 2024, 2025. (Sammanställt av Kulturanalys Norden)

Privat finansiering på museiområdet och scenkonstområdet

I Sverige finns statistik över museers och scenkonstverksamheters privata finansiering. De verksamheter som ingår i denna statistik är främst verksamheter med tio årsarbetskrafter eller fler. Bland museerna finns flera verksamheter utan offentlig finansiering, medan endast scenkonstverksamheter som mottar offentliga verksamhetsstöd (från stat, region eller kommun) ingår i statistiken. Sammantaget ingick 94 museer och 106 scenkonstverksamheter i denna statistik år 2023. Dessa museers samlade intäkter låg samma år på cirka 6,1 miljarder svenska kronor och scenkonstverksamheternas samlade intäkter låg på knappt 6,2 miljarder svenska kronor (se Tabell 2).

I Figur 15 visas andelen privat finansiering för de museer och scenkonstverksamheter som ingår i statistiken. Bortsett från under pandemin ligger andelen privat finansiering för museer på 30–39 procent under perioden 2011–2024 och för scenkonstverksamheter på 19–22 procent under perioden 2019–2023. Andelen privat finansiering inom scenkonstområdet är liknande den i Norge, medan andelen privat finansiering för museerna är högre i Sverige, vilket främst ser ut att bero på skillnader i entréintäkter (se Figur 13 och 16).

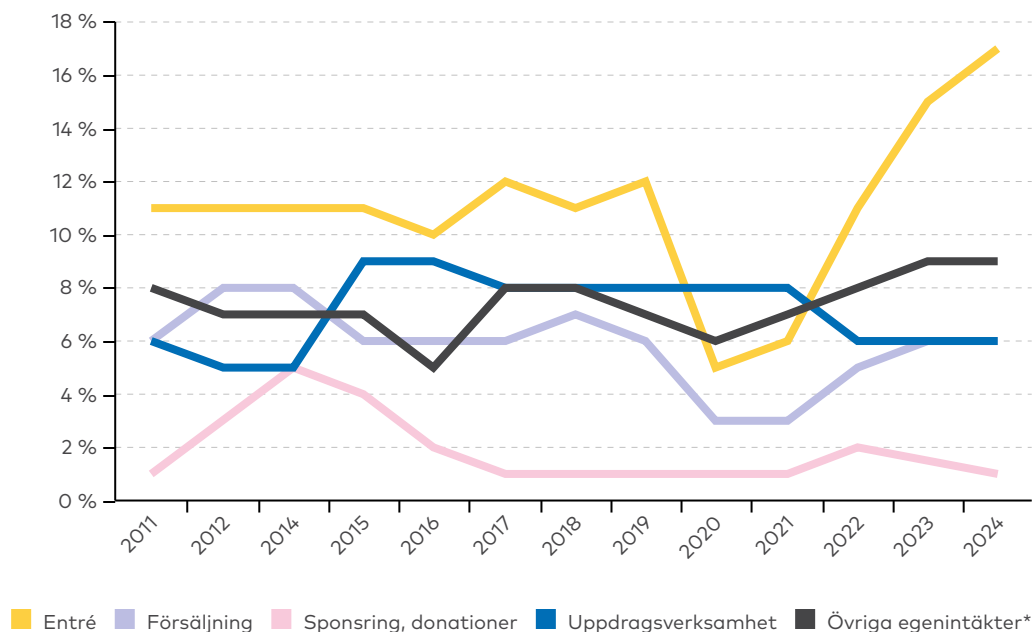

Figur 15. Större museers och scenkonstverksamheters privata finansiering* i Sverige, andel av totala intäkter.

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021a, 2022a, 2022b, 2022c 2023a, 2023b, 2024b, 2024c, 2025.

*Till den privata finansieringen räknas "övriga bidrag", vilka kan rymma vissa bidrag från offentliga aktörer. Övriga bidrag ligger på mellan 0 och 3 procent per år.

För museerna är det möjligt att dela upp den privata finansieringen på olika intäktsposter (se Figur 16). Om man bortser från under pandemiåren kommer den största andelen av den privata finansieringen från entréavgifter, vilken 2024 motsvarar 17 procent av museernas totala finansiering.

Figur 16. Museers privata finansiering i Sverige uppdelat på olika poster, andel av totala intäkter.

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021a, 2022a, 2023b, 2024b, 2025.

*Övriga egenintäkter rymmer bland annat delposten "övriga bidrag" som kan innehålla bidrag från offentliga aktörer. Den totala andelen övriga bidrag varierar mellan 1–3 procent per år.

Även när det gäller scenkonstverksamheterna utgör entréavgifterna en viktig del av den privata finansieringen medan intäkterna från sponsring och donationer tillsammans utgör drygt en halv procent av den totala finansieringen och cirka 2,6 procent av den privata finansieringen.

I Myndigheten för kulturanalys kartläggning av kulturområdets finansiering som publicerades 2024 gjordes en särskild kartläggning av den totala privata finansieringen bland större (primärt fler än 10 årsarbetskrafter) och mindre (primärt färre än 10 årsarbetskrafter) verksamheter inom områdena museer och scenkonst (se Tabell 2). Kartläggningen visar att de mindre verksamheterna som grupp har en större andel egenfinansiering. En viktig förklaring till detta är att det bland de större verksamheterna återfinns verksamheter med offentlig huvudman

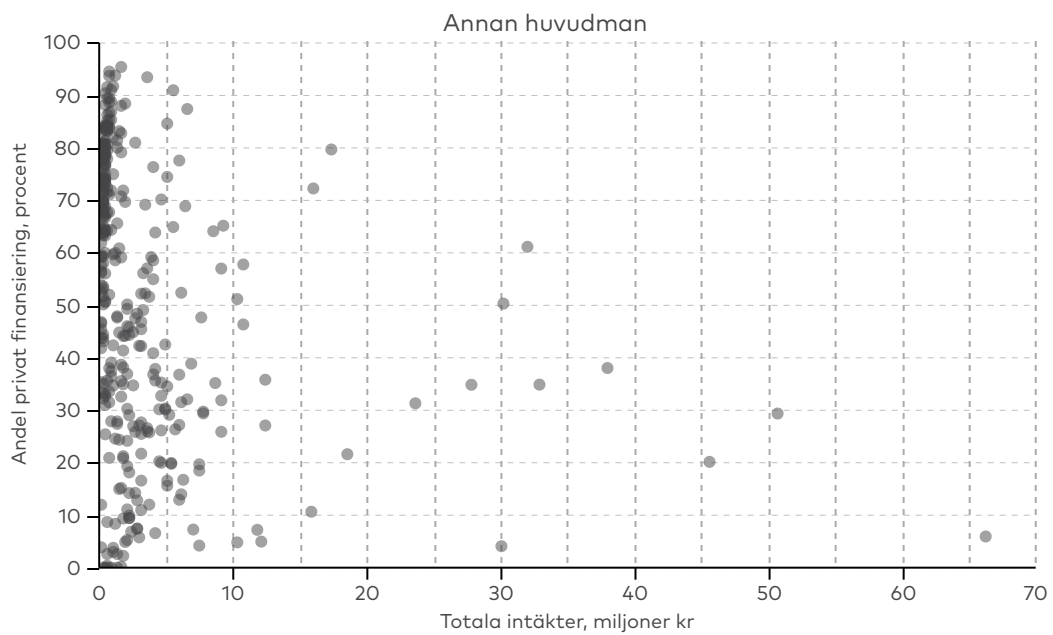
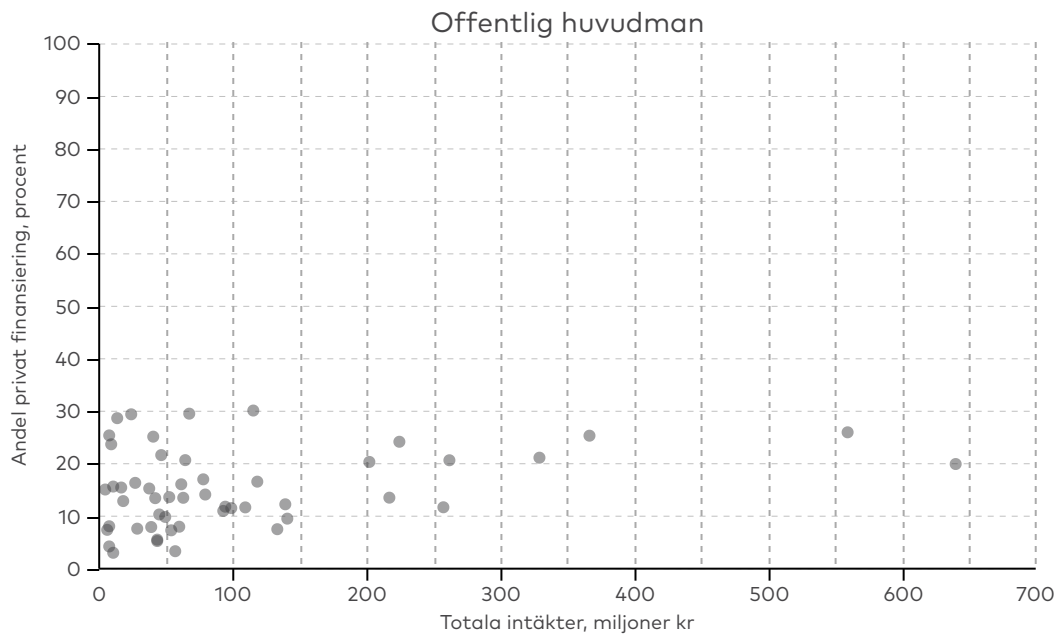
och med offentliga uppdrag. Som framgår av tabellen är de mindre verksamheterna betydligt fler till antalet men står samtidigt för en liten del av de totala intäkterna inom respektive kulturområde. Deras påverkan på andelen privat finansiering för kulturområdena som helhet är därför ganska liten.

Tabell 2. Andel privat finansiering för större och mindre verksamheter per verksamhetsområde 2023.

	Större verksamheter			Mindre verksamheter			Alla verksamheter
	Antal verksamheter	Intäkter totalt (mnkr)	Andel privat finansiering	Antal verksamheter	Intäkter totalt (mnkr)	Andel privat finansiering	Andel privat finansiering
Museer	94	6 093	36 %	363	428	67 %	38 %
Scenkonst	106	6 169	19 %	289	523	43 %	21 %

Källa: Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 80.

Liksom för övriga nordiska länder är det stora skillnader mellan olika verksamheter när det gäller andelen privat finansiering i Sverige. I Figur 17 visas andelen privat finansiering i relation till totala intäkter för scenkonstverksamheter i Sverige. För scenkonstverksamheter med offentlig huvudman ligger den privata finansieringen på mellan 3 och 30 procent medan scenkonstverksamheter med annan huvudman har en privat finansiering på mellan 0 och 95 procent. Även bland museer, särskilt de utanför det allmänna museiväsendet, finns en stor spridning när det gäller andelen privat finansiering (Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 253ff)

Figur 17. Andel privat finansiering och totala intäkter för scenkonstverksamheter med offentlig respektive annan huvudman.

Källa: Myndigheten för kulturanalys 2024a, s. 256f.

Ideellt arbete som finansieringskälla

För Danmark, Finland, Norge och Sverige finns i olika utsträckning statistik över ideellt arbete i kultursektorn. I Norge och Sverige har det genomförts sammanställningar av de ideella insatserna i kultursektorn som indikerar att dessa är av liknande betydelse i länderna (se Kulturdirektoratet, 2024b; Myndigheten för kulturanalys, 2024a). Men även i statistiken för enskilda kulturområden, exempelvis museiområdet, sammanställs data över de ideella insatserna som pekar på dessa insatsers betydelse som del i många kulturverksamheters försörjningsstrategi. Inte minst gäller detta på museiområdet (se Kulturdirektoratet, 2024a; Kulturministeriet, 2019b; Museiverket, 2024b; Myndigheten för kulturanalys, 2024b). Exempelvis visar den finska museistatistiken att cirka hälften av museerna som ingår i statistiken organiserar volontärarbete (Museiverket, 2024b, s. 3; se också Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 87f).

Internationell utblick

Utanför Norden finns flera exempel på länder med en annan typ av finansieringsstruktur på kulturområdet. Två tydliga exempel är USA och Storbritannien som historiskt och fram till i dag har haft en annan inriktning när det gäller kulturlivets finansiering. Kulturverksamheters finansiering i USA är ofta baserad på en kombination av stora entré- och försäljningsintäkter, stor stiftelsefinansiering, privata donationer, en mindre del offentlig finansiering och sponsringsintäkter. Större kulturinstitutioner med stor andel offentlig finansiering finns men generellt utgör den offentliga finansieringen ofta under 20 procent. När det gäller sponsringsintäkter är dessa på aggregerad nivå små i jämförelse med intäkterna från stiftelser och donationer (National Endowment for the Arts, 2004, 2012; se också Besana, 2012; Renz, 1994; SMU Data Arts, 2025a, 2025b). Vad som är framträdande i USA är också att den offentliga finansieringen av konst och kultur ständigt ifrågasätts, exempelvis genom återkommande nedläggningshot mot den offentliga federala bidragsgivaren National Endowment of the Arts (NEA) (Mulcahy, 2020; Wilkerson, 2012).

Storbritannien skiljer sig åt i finansieringsfrågan i jämförelse med både USA och de nordiska länderna. I Storbritannien strävas generellt efter att kulturverksamheters finansiering ska vara tredelad mellan 1) offentligt stöd, 2) intäkter från främst entré, försäljning och uppdrag, och 3) privat stöd i form av investeringar (exempelvis sponsring) och donationer från företag, stiftelser eller privatpersoner. Enligt England Arts Councils rapporter motsvarar också den offentliga finansieringen mellan en fjärdedel och en tredjedel av icke-vinstdrivande kulturverksamheters finansiering, medan egenintäkterna står för runt hälften och det privata stödet för runt en femtedel. I likhet med USA utgör företagssponsringen en mindre del jämfört med stiftelsefinansiering och donationer (Arts Council England, 2019; Arts Council England, 2022; Arts Council England, 2025).

Sammanfattande kommentar och jämförelse

Finansieringsstrukturen på kulturområdet i de nordiska länderna uppvisar relativt stora likheter. Hushållens kulturutgifter är en viktig privat finansieringskälla, vilket också bekräftas av att entré och biljettintäkter är en betydelsefull privat finansieringspost på museiområdet och scenkonstområdet. Samtidigt finns betydelsefulla skillnader. En av dessa är nivån på stiftelsefinansieringen i länderna. I nordisk jämförelse är denna särskilt hög i Danmark och särskilt låg i Sverige. Den främsta orsaken till detta förefaller vara historiska skillnader i lagstiftning kring fonder och stiftelser i Norden. Denna har fungerat särskilt gynnsamt för stiftelsers kulturfinansiering i Danmark och särskilt ogynnsamt i Sverige. I Sverige handlar det framför allt om att kultur inte blev ett allmännyttigt ändamål förrän 2014. När det gäller utvecklingen av stiftelsefinansieringen av kultur uppvisar denna en särskilt positiv utveckling i Finland.

Där det finns statistik utgör sponsringen inte mer än drygt 1 procent av den totala finansieringen på museiområdet och scenkonstområdet i Norden. På övergripande nivå är trenden för kultur- och festivalsponsringen negativ i Sverige, både i absoluta tal och som andel av den totala sponsringen. Detsamma gäller det som definieras som kultursponsring i Norge, medan festivalsponsringen utvecklats mer positivt. Sett till festival- och kultursponsringen i sin helhet är denna större i Norge än i Finland och Sverige.

När det gäller den privata finansieringen bland museer är denna särskilt hög i Danmark, vilket kan kopplas till större bidrag från stiftelser, intäkter från arkeologiska undersökningar och större entréintäkter än i de andra länderna. På scenkonstområdet förefaller andelen privat finansiering vara större i Danmark, Finland och Island jämfört med Norge och Sverige. Viktigt att notera är att det är stora skillnader mellan enskilda kulturverksamheter när det gäller andelen privat respektive offentlig finansiering.

Ökad privat kulturfinansiering – möjliga konsekvenser

Det här kapitlet handlar om vilka konsekvenser ett ökat fokus på privat kulturfinansiering kan få för kulturområdet som helhet och för enskilda kulturverksamheter. I huvudsak har sex teman identifierats i litteraturen, vilka handlar om 1) möjligheter till ökat handlingsutrymme, 2) risker för styrning och anpassning, 3) risker och möjligheter med projektifiering och kortsiktighet, 4) långsiktig transformering av kulturskaparprofessionen, 5) konsekvenser för kulturens mångfald och tillgänglighet, och 6) konsekvenser för den offentliga kulturpolitiken. De olika temana överlappar i flera fall varandra. Fokus är på forskning och utredning från de nordiska länderna, men hänvisningar görs till forskning och utredning genomförd i en bredare internationell kontext.

Möjligheter till ökat handlingsutrymme

I flera nordiska studier lyfts perspektivet att en större mångfald finansiärer, inklusive fler privata aktörer, i grunden är positivt för kulturområdets och enskilda kulturverksamheters autonomi. Detta är också något som framförs av kulturskapare och kulturverksamheter själva (se t.ex. Hirvi-Ijäs et al., 2021; Myndigheten för kulturanalys, 2024a; Ruckstuhl & Schill, 2018). För det första bedöms det kunna leda till ett minskat beroende av enskilda finansiärer. För det andra bedöms det kunna bidra till ett ökat manöverutrymme för kulturverksamheter genom att olika typer av finansiärer har olika intressen och bevekelsegrunder, och därmed ger olika typer av stöd. Detta lyfts exempelvis i studier från Danmark och Finland där stiftelsefinansieringen är mer omfattande och har möjliggjort finansiering av större byggnationer eller renoveringar, men också konstnärliga utvecklingsprojekt och experiment (Jokivuolle, 2019; Oesch, 2002; Larsen & Norskov, 2013). Även i Sverige finns exempel på att projekt som det är svårt att få offentliga medel till har möjliggjorts via privat finansiering från stiftelser men också via crowdfunding (Myndigheten för kulturanalys, 2024a). Dessa aspekter är något som lyfts fram även i den bredare internationella forskningen (se t.ex. Jung, 2015; Sherer et al., 2019).

Påverkan på kulturens autonomi och integritet

Samtidigt lyfts i flera nordiska studier risken för olika typer av påverkan på konstnärligt innehåll i relation till det ökade fokuset på privat finansiering. I litteraturen ges dock få exempel på försök till direkt styrning av konstnärligt innehåll från privata finansiärer. Det som snarare lyfts fram är att kulturverksamheter anpassar sig till privata aktörers intressen, motiv och drivkrafter för

att stödja konst och kultur. Privata aktörers motiv kan vara ekonomiska, att man vill bidra till samhällelig nytta, att man vill påverka kulturlivet eller att finansiären har ett särskilt personligt intresse för en viss typ av konst och kultur (se t.ex. Gran & Hofplass, 2007; Ikävalko, 2004; Luukkanen-Hirvikoski, 2021; Pedersen & Winther, 2024). Anpassningen kan därför handla både om vilken typ av verksamhet och vilken typ av konstnärligt innehåll som attraherar olika finansiärer (Larsen & Nørskov, 2013; Lidström, 2004; Mahncke, 2016; Oesch, 2002). I vissa fall har privata finansiärer också getts inflytande över enskilda projekts utformning, vilket är något som beskrivs i relation till danska stiftelsers finansiering på kulturområdet (Mahncke, 2016; Marker & Rasmussen, 2019, s. 71f). Detta beskrivs inte enbart i negativa ordalag av kulturverksamheterna, utan det kan ibland vara ett engagemang som välkomnas och som upplevs stärka projekten (Marker & Rasmussen, 2019, s. 71f).

Ett annat exempel som lyfts i studier från Danmark, Finland och Norge är enskilda mecenaters inflytande, framför allt i relation till lån och donationer av konstnärliga verk. Museer i Norden är ofta, på grund av begränsade inköpsbudgetar, i behov av dessa lån och donationer för att kunna visa vissa konstverk. Dock händer det att donationerna kommer med förväntningar på specifika utställningar. Detta för med sig att privatpersoners smak snarare än professionella bedömningar i vissa fall påverkar vad som ställs ut på offentliga institutioner (se t.ex. Bache, 2021; s. 296; Christensen, 2011; Larsen, 2023; Pettersson, 1998; Uppstrøm Berg, 2024; Veiteberg, 2019).

Något som lyfts av kulturverksamheter i Sverige, men också i studier utanför Norden, är att privata finansiärer ofta efterlyser explicit samhällelig nytta med den kulturella verksamhet de stödjer. Detta kan leda till att kulturaktörer behöver anpassa den konstnärliga verksamheten så att den blir inriktad och anpassad efter specifika målgrupper och deras behov (Arts Council England, 2022; Myndigheten för kulturanalys, 2024a). I Myndigheten för kulturanalys (2024a) utredning framkom att kultursponsringen ofta var knuten till specifika projekt eller verksamhetsgrenar som handlade om ungas psykiska eller fysiska hälsa, alternativt olika aspekter på socialt arbete.

En fråga som också lyfts i litteraturen är fall där privat finansiering lett till protester från professionen eller från en bredare allmänhet. Ett exempel som tas från Norge är etablerandet av en skulpturpark i Oslo utifrån en enskild donators konstsamling som väckte starka reaktioner från såväl allmänhet som enskilda konstnärer och kulturskapare (Larsen, 2023; Larsen et al., 2021). Andra aspekter är när samarbeten med privata aktörer upplevs inverka menligt på kulturverksamhetens integritet. Hodén (2020) skriver exempelvis om Moderna museet i Stockholm och dess sponsringsarbeten på 1990-talet och 2000-talet där även ledamöter i museets styrelse reagerade starkt på det utrymme och den synlighet som företag och deras produkter gavs i museets lokaler. Här finns flera exempel från den internationella arenan där kulturverksamhetens samarbeten och sponsringsavtal med

aktörer inom exempelvis fossilindustrin och läkemedelsindustrin lett till omfattande protester och kritik också mot kulturverksamheterna, särskilt i fall där oegentligheter i företagen uppdagats (se t.ex. Illingworth, 2022; Marchall, 2019; Prokúpek & Divíšková, 2023; se också Hodén, 2025).

Projektifiering och kortsiktighet

I studier från de nordiska länderna, såväl som i den internationella forskningen, lyfts att mycket av den privata finansieringen är inriktad mot enskilda projekt, satsningar eller verksamhetsgrenar, medan det är svårare att få privat finansiering för verksamheters löpande kostnader och basverksamhet (se t.ex. Hirvi-Ijäs, 2014; Mahncke, 2016; Marker & Rasmussen, 2019). Å ena sidan kan detta, vilket delvis beskrivits ovan, skapa ökade möjligheter för specifika satsningar och projekt som annars inte kommit till stånd. Å andra sidan kan kulturverksamheter som alltmer måste luta sig mot privata finansiärer behöva projektifiera sin verksamhet på ett sätt som går ut över kärnverksamheten och försvårar ett långsiktigt konstnärligt utvecklingsarbete (Hirvi-Ijäs et al., 2021, s. 85; Myndigheten för kulturanalys, 2024). Denna utveckling kopplas också till risken att kunskap och kontinuitet går förlorad i verksamheterna. En aspekt på ovanstående är att kortsiktigheten och konjunkturkänsligheten i finansieringen tilltar med ett ökat fokus på privat kulturfinansiering. Detta lyfts särskilt i relation till sponsring och donationer från näringslivsaktörer, men även i relation till stiftelsefinansiering (Lindqvist, 2008; Mahncke, 2016; Oesch, 2002; Olkkonen, 2002).

Transformering av kulturskaparprofessionen

I forskningen diskuteras även en mer grundläggande transformering av konstnär- och kulturskaparprofessionen i relation till utvecklingen mot ökad privat finansiering. Røyseng (2019) har i en studie av kunskapsunderlag framtagna av olika norska myndigheter undersökt hur förväntningarna på konstnärer och kulturskapare förändrats över tid. I takt med att konst och kultur alltmer kommit att ses som ett framtida tillväxtområde där den privata finansieringen ska öka har det, enligt Røyseng, skapats nya förväntningar på kulturskaparna. Framför allt pekas från policyhåll på konstnärers och kulturskapares otidsenliga attityder och bristande företagskompetens. I myndighetsrapporterna kritiseras konstnärer och kulturskapare exempelvis för att de inte ser sig som entreprenörer i tillräckligt stor utsträckning. Røyseng (2019) pekar på detta som en del i ett skifte bort från en tidigare syn där kulturskapare med stöd från det offentliga, och oberoende av olika privata intressen, ska ha möjlighet att utgå exklusivt ifrån sina konstnärliga ambitioner. Vad som i dag efterfrågas, enligt Røyseng, är i stället förändrade attityder hos konstnärer i riktning mot ett mer kommersiellt förhållningssätt.

In this way, artists are expected to act more strategic and market oriented. Not only should they acquire business competence, they are also asked to develop their desire to make profit and to integrate it into their role in society. The message of the reports is that the artists should drastically change their mentality and act more in line with the model of homo economicus. In other words, no small change compared to the role and values that traditionally have guided the work of artists. (Røyseng, 2019, s. 166.)

På ett liknande sätt beskriver Gran och Hofplass (2007, s. 220) detta som en transformering av konstnärsrollen från ett romantiskt ideal där konstnärer kan inta en fri och ifrågasättande roll, till en roll där de i större utsträckning förvänta agera i samklang med olika intressen. Som allra mest konkret blir denna transformation i relation till företagssponsring, där publiken i någon mån också blir den tjänst eller vara som erbjuds det sponsrande företaget (se också Larsen & Nørskov, 2013).

En del av transformeringen handlar om en resurs- och tidsförskjutning bort från konstnärlig verksamhet till olika aspekter på finansieringsfrågan, där också kunskap och kompetens om fundraising och entreprenörskap värderas allt högre inom kultursektorn. I relation till detta kritiseras fokuset på publik tillströmning, vilket upplevs göra att kulturverksamheters aktiviteter förskjuts från kärnuppgifter till olika former av publiklockande sidoverksamheter. Sammantaget argumenteras för att detta leder till en förskjutning från bildning och konst till underhållning och upplevelser (se t.ex. Marker & Rasmussen, 2019, s. 91f; Roschwalb, 1990; Werner, 2018).

Utvecklingen som beskrivits ovan diskuteras dock inte enbart i problematiserande termer. Kann-Rasmussen och Hvenegaard Rasmussen (2019, 2021), skriver att den förändrade kravbilderna på många kulturinstitutioner inneburit begränsningar, men också fört med sig möjligheter. Exempelvis menar de att konstnärliga och kulturella professioner i någon mening har kunnat börja förhålla sig ännu friare till verksamheters grunduppdrag. Nya krav på egenfinansiering och ökad publik tillströmning har i någon mening bidragit till nytänkande, igångsättande av kreativa processer och mer av strategiskt planerande.

Kulturens mångfald och tillgänglighet

I forskning och utredningar diskuteras vad ett ökat fokus på privat finansiering kan få för konsekvenser för kulturens mångfald och tillgänglighet. Det påpekas exempelvis att större inslag av privat finansiering kan bidra till en ökad mångfald av konst och kultur genom att privata och offentliga finansiärer i någon mån stödjer olika typer av kulturell verksamhet (Myndigheten för kulturanalys, 2024a). I ett internationellt sammanhang skriver Toepler (2013) om att större inslag av privat kulturfinansiering också kan minska risken för att kulturlivet främst blir ett uttryck för majoritetens kultursyn.

Något som lyfts i flera nordiska studier, och i studier utanför Norden, är att kraven på ökad privat finansiering, via publikintäkter och stöd från privata aktörer, kan bidra till att verksamheterna blir mer utåtriktade. Både arbete med marknadsföring, fundraising och publikutveckling bidrar exempelvis till vidgade nätverk och att verksamheten kan förankras hos nya publikgrupper och aktörer som också kan agera ambassadörer för verksamheten (se t.ex. Gran & Hofplass, 2007; Ikävalko, 2004, s. 159; Jelinčić, & Šveb, 2021; Lazzaro & Noonan, 2021; Olkkonen, 2002; Rykkja et al., 2020). Samtidigt påtalas också risken att nedskärningar och krav på ökade egenintäkter kan leda till höjda biljettpriser och till ett mer likformigt och kommersiellt gångbart utbud, vilket kan få konsekvenser både för mångfalden och för allas möjlighet att delta i kulturlivet. Detta lyfts exempelvis i relation till scenkonstverksamhetens utveckling i Norge i samband med besparingarna i statsförvaltningen som genomfördes 2015–2022 (Svalund, 2021; se också Myndigheten för kulturanalys, 2024a).

Forskning och utredningar förhåller sig också till frågan om vilka kulturområden och kulturaktörer som har förutsättningar att attrahera privata medel och öka sina egenintäkter. Här pekar studier på att stora verksamheter har bättre förutsättningar än små, att vissa kulturområden och konstarter har försprång framför andra och att det finns risk för geografisk snedfördelning med ett allt för stort fokus på privat finansiering.

När det gäller verksamhetens storlek handlar det om att större verksamheter har lättare för att avsätta tid, resurser och personal till arbetet med ökad privat finansiering (se t.ex. Kolbe, 2022; Marker och Rasmussens, 2019, s. 102ff; Mèndez-Carbajo & Stanziola, 2008; Stanziola, 2007). Just bristen på tid, personella resurser, kunskap och nätverk beskrivs ofta som de mest centrala hindren för många verksamheter när det gäller arbetet med att bredda finansieringen (se t.ex. Myndigheten för kulturanalys, 2024a, 147ff; Oesch, 2002; Svensk Scenkonst & Sveriges Museer, 2025; Wennström et al., 2023, 2025). Ojämligheterna riskerar dessutom att förstärkas utifrån konstområde, konstnärligt uttryck och geografisk plats. Här pekar studier på att prestigefulla verksamheter i större städer, exempelvis operor och stora konstmuseer, är de som har bäst förutsättningar att attrahera privata medel. Mindre, smalare och mer kontroversiella uttryck har i stället svårare att locka till sig privata medel (Gran & Hofplass, 2007; Rubio-Aropstegui & Villarroya, 2022; Schuster, 1985; Sherer et al., 2019).

Samtidigt är bilden inte entydig. I Myndigheten för kulturanalys (2024a) utredning framkommer exempelvis att mindre och mellanstora verksamheter utanför de större städerna kan vara relativt framgångsrika när det gäller att exempelvis attrahera sponsorer och stiftelsefinansiering. Denna finansiering bygger då ofta på finansärens såväl som kulturverksamhetens lokala förankring och att det finns en vilja och långsiktig strategi från exempelvis företagets sida att bidra till den lokala kulturella utvecklingen (se också Lidström, 2004).

Konsekvenser för kulturpolitiken

Ytterligare ett tema som diskuteras är de mer specifika kulturpolitiska konsekvenserna av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering. Detta handlar exempelvis om hur den privata finansieringen påverkar de offentliga prioriteringarna. När exempelvis fonder och stiftelser finansierar större byggnationer och renoveringar, eller donerar byggnader eller stora samlingar (vilket är vanliga former av privat finansiering), genereras driftskostnader som tenderar att belasta offentliga kulturbudgetar på såväl statlig, regional som kommunal nivå (Bache, 2021, s. 296). Det förekommer också att privata aktörer villkorar sina donationer och investeringar genom att kräva ett långsiktigt finansiellt ansvarstagande och engagemang från det offentliga, exempelvis en kommun. Samtidigt pekar studier på att det ska mycket till för att en offentlig verksamhet inte ska ta emot privata medel eller donationer även om det innebär att offentliga resurser binds upp (Mahncke, 2016, s. 383ff). Samtidigt menar Mahncke (2016, s. 393) att privata investeringar, exempelvis renoveringar eller utbyggnader, i exempelvis offentliga kulturinstitutioner, ofta leder till ett uppsving som genererar ökade intäkter och att det därför inte är självklart att denna typ av privata investeringar leder till ökade offentliga driftskostnader.

Ytterligare en aspekt som lyfts i forskning och utredning är att det ökade fokuset på privat kulturfinansiering leder till en kulturpolitisk maktförskjutning där privata aktörer får ett allt större inflytande över vilken konst och kultur som tar plats i det offentliga (Bache, 2021; Myndigheten för kulturanalys, 2024a, s. 184ff). Detta kan vara positivt eftersom det ger fler aktörer inflytande och minskar risken för politisk styrning från det offentligas sida. Samtidigt pekas på att det framför allt är resursstarka privata aktörer som erbjuds inflytande. Bache (2021, s. 296) pekar på diskussionen i Danmark om att fondernas allt större inflytande leder till en odemokratisk, icke-transparent och aristokratisk kulturpolitik, där principer om professionella sakkunnigbedömningar och armlängds avstånd sätts ur spel (se också Marker & Rasmussen, 2019, 73).

Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis diskuteras i studier om nordiska förhållanden en rad både reella och potentiella konsekvenser av en ökad privat kulturfinansiering och ett ökat kulturpolitiskt fokus på sådan finansiering. Konsekvenserna rymmer både positiva och negativa aspekter. De knyter också i flera avseenden an till kulturpolitiska kärnvärden i de nordiska länderna, exempelvis frågor om konstens autonomi, kulturens tillgänglighet och mångfald och allas möjlighet att delta i kulturlivet. I de flesta fall finns både potentiellt positiva och negativa konsekvenser. Vilka konsekvenserna blir beror dock i stor utsträckning på i vilken utsträckning tyngdpunkten förändras

mellan den offentliga och privata finansieringen, hur den offentliga finansieringen utvecklas och hur kulturområdets samlade finansiering påverkas. När det gäller flera av de specifika risker som diskuteras i relation till den privata finansieringen, exempelvis risk för styrning och anpassning av konstnärligt innehåll, ökad projektfiering och transformering av kulturskaparprofessionen, är detta aspekter som också har problematiserats i relation till den offentliga kulturpolitiken (se t.ex. Kulturanalys Norden, 2022a; Myndigheten för kulturanalys, 2021b).

Bedömning och diskussion

Denna kunskapsöversikt har redogjort för de nordiska ländernas förhållningsätt till privat kulturfinansiering, för förekomsten av sådan finansiering, och för vilka konsekvenser som är kopplade till ett ökat fokus på privat kulturfinansiering i de nordiska länderna. Utifrån redogörelsen drar Kulturanalys Norden tre övergripande slutsatser:

1. De nordiska ländernas finansieringsstruktur på kulturområdet uppvisar övergripande likheter men också flera skillnader. En betydelsefull skillnad är att den privata fond- och stiftelsefinansieringen av kultur är särskilt hög i Danmark och särskilt låg i Sverige. Skillnaden bedöms främst ha historiska orsaker men bidrar till att danska museer idag har en, i nordisk jämförelse, stor andel privat finansiering. Sponsringen är generellt av liten betydelse för museer och scenkonstverksamheter i Norden. I länderna finns dock stora skillnader mellan olika kulturverksamheter när det gäller andelen privat finansiering. I hela Norden utgör hushållens kulturutgifter en viktig del av den privata kulturfinansieringen.
2. De nordiska ländernas kulturpolitik har under de senaste decennierna successivt förändrats mot att tydligare betona behovet av privat kulturfinansiering, och länderna har i olika utsträckning genomfört åtgärder för att åstadkomma en ökad sådan finansiering. Kulturpolitiskt har förändringen delvis motiverats utifrån samma kulturpolitiska kärnvärden som legat till grund för den offentliga finansieringen, men också med hänvisning till begränsade offentliga resurser.
3. Ett ökat fokus på privat kulturfinansiering i de nordiska länderna för med sig flera viktiga kulturpolitiska överväganden. Dessa överväganden knyter an till ländernas kulturpolitiska kärnvärden, såsom kulturens autonomi, kulturlivets mångfald och allas möjlighet att delta i kulturlivet, men också till frågor om hur dynamiken mellan den offentliga och privata kulturfinansieringen fungerar.

En kulturpolitisk modell under omförhandling?

Kulturanalys Nordens bedömning är att det har skett en förändring i synen på privat finansiering i de nordiska ländernas kulturpolitik. Förändringen har ägt rum över flera årtionden och har i viss mån skett parallellt och i samklang med ett ökat fokus på konstens och kulturens betydelse för den ekonomiska utvecklingen, exempelvis genom ett ökat fokus på upplevelseindustri och kulturella och kreativa branscher.

I rapporten framkommer att det finns skillnader mellan länderna i hur förändringsprocessen har sett ut. Vissa länder har varit tidigare med att etablera konkreta incitament för att öka den privata finansieringen, exempelvis Danmark och Norge, medan Sverige i dag har tillsatt flera utredningar som syftar till att lägga fram förslag på konkreta åtgärder. När det gäller fokuset på utvecklingen av kulturella och kreativa branscher som ett sätt att delvis rama in arbetet mot en ökad privat finansiering utgör Finlands senaste kulturpolitiska redogörelse det kanske tydligaste exemplet.

Utvecklingen är samtidigt inte entydig, och i den konkreta politiken möts fortsatt olika perspektiv beroende på vilka partier som innehar regeringsmakten. Ett exempel är att den norska regeringen år 2022 avslutade matchningssystemet Gaveforsterkningsordningen. Detta gjordes med hänvisning till att åtgärden främst gynnar kulturaktörer med förmåga att locka till sig privata medel och att matchningssystemet lett till en geografisk snedfördelning av offentliga medel. I samtliga länder betonas också fortsatt den offentliga finansieringens betydelse för olika delar av kulturområdet.

Huruvida utvecklingen representerar ett större skifte i de nordiska ländernas kulturpolitik är därför svårt att säga. I mångt och mycket beror det på i vilken utsträckning länderna framgent kommer vilja förskjuta balansen mellan den offentliga och privata kulturfinansieringen. Dock utmanar utvecklingen i någon mån perspektivet att konstnärlig verksamhet bör fredas från behov av kommersialisering och beroende av privata finansiärer. Samtidigt framhävs, från politikens sida, fortsatt de nordiska ländernas traditionella kulturpolitiska kärnvärden, men också utifrån att ökad privat finansiering kan bidra till att stärka sådant som kulturens autonomi, den kulturella mångfalden och kulturens tillgänglighet.

Viktiga kulturpolitiska överväganden

Konsekvenserna av ett ökat fokus på privat kulturfinansiering beror mycket på hur stora förändringar av finansieringsstrukturen som genomförs och hur kulturområdets samlade finansiering påverkas. Kulturanalys Norden bedömer dock två olika typer av kulturpolitiska överväganden som särskilt relevanta för de nordiska länderna. Dessa överväganden handlar dels om frågor som rör de nordiska ländernas kulturpolitiska kärnvärden, dels om olika aspekter på dynamiken mellan den offentliga och privata finansieringen.

Överväganden i relation till autonomi, mångfald och deltagande

Fler finansiärer av kultur, såväl offentliga som privata, kan på många sätt fungera positivt i relation till kulturens autonomi och utveckling. En mer heterogen finansieringsstruktur kan skapa större manöverutrymme för kulturens verksamheter och utrymme för en större bredd av kulturuttryck. Det kan också skapa förutsättningar för projekt och satsningar som är svåra att få offentliga medel till.

Forskningen lyfter samtidigt fram risker som har att göra med att vissa konst- och kulturformer och kulturverksamheter har lättare att attrahera privat finansiering och att öka sina egenintäkter. Generellt bedöms större verksamheter i större städer ofta ha ett försprång, genom att de har resurser att arbeta med privat finansiering och genom att de i flera fall uppbär en status som i större utsträckning attraherar privat kapital. Studier lyfter också att arbetet för ökade egenintäkter kan leda till höjda biljettpriser vilket i sin tur kan påverka tillgängligheten till kultur.

Den privata finansieringen är också i större utsträckning projektbaserad och ofta mer kortsiktig, vilket kan skapa utmaningar i relation till kulturverksamheters kärnverksamhet och långsiktiga utvecklingsarbete. En viktig aspekt för kulturpolitiken att ta hänsyn till är därför att den privata och offentliga finansieringen ofta vilar på olika utgångspunkter och logiker. Den offentliga finansieringen tar sin utgångspunkt i politiskt uppsatta mål, vilket i allmänhet inte är fallet för den privata finansieringen. Den privata finansieringen ramas därför inte nödvändigtvis in av system som på olika sätt ska tillgodose sådana mål. Exempel på det senare är system för sakkunnigbedömning och strukturer för armlängds avstånd, vilka är tänkta att lägga grunden för konstens och kulturens frihet. Men det gäller också sådant som krav på offentligt finansierade kulturinstitutioner att arbeta med geografisk spridning och breddat deltagande.

Att utgångspunkterna och logiken skiljer sig åt gör att kulturens verksamheter ställs inför delvis nya krav på resurser och kompetens när de i större utsträckning behöver finansiera sin verksamhet med privata medel. Detta gäller både om det handlar om att erhålla ekonomiskt stöd från privata aktörer eller ökade egenintäkter via mer publik, försäljning eller sidoinkomster. Båda sakerna ställer krav på kompetens när det gäller relationsbyggande, marknadsföring och entreprenörskap. Detta tillsammans med det ökade kulturpolitiska fokuset på konstens och kulturens ekonomiska nytta och betydelse, är bakgrunden till diskussionen inom forskningen om en successiv transformering av kulturskaparprofessionen. Utvecklingen anses bland annat innebära en förskjutning från estetik till entreprenörskap, vilken också bedöms påverka hur kulturverksamheter förhåller sig till sitt konstnärliga och kulturella innehåll. Kulturpolitiskt viktiga frågor i detta sammanhang handlar bland annat om hur detta påverkar kulturinstitutioners grundläggande uppdrag, men också kulturverksamheternas möjligheter att inta en förhållandevis fri och självständig roll i relation till samhällets utveckling.

Dynamiken mellan offentlig och privat finansiering

Förutom att den privata finansieringen tenderar att ha en annan inriktning än den offentliga så rymmer frågan om dynamiken mellan privat och offentlig kulturfinansiering flera andra aspekter och överväganden. För det första förefaller frågan om när, och hur, den offentlig finansieringen kan hämma alternativt främja den privata finansieringen vara mycket komplex. Exempelvis kan offentliga nedskärningar och krav å ena sidan skapa ett omvandlingstryck som leder till ökad privat finansiering, å andra sidan kan ett för starkt sådant tryck försvåra verksamheters försörjning. Dessutom kan kulturverksamheter vara i behov av offentligt stöd för att rusta sig i arbetet för ökad privat finansiering, men också för att få legitimitet i relation till privata finansiärer. För det andra behöver kulturpolitiken beakta relationen mellan den offentligt finansierade infrastrukturen för kultur och det kommersiella kulturlivet. Här ryms exempelvis överväganden om vilken betydelse den offentligt finansierade kulturella infrastrukturen har för utvecklingen av det kommersiella kulturlivet.

För det tredje behöver kulturpolitiken beakta hur krav och förväntningar på ökad privat finansiering hos offentligt finansierade kulturinstitutioner kan påverka kulturverksamheter som inte uppstår offentliga bidrag, exempelvis för att de anses befinna sig utanför kulturpolitikens fokus. I litteraturen förekommer kritik mot att offentligt finansierade scenkonstinstitutioner, med krav på sig att öka sina egenintäkter, börjat erbjuda ett mer kommersiellt gångbart utbud men till priser som kommersiella verksamheter inte kan konkurrera med. Att offentligt finansierade kulturverksamheter ökar sin privata finansiering är alltså inte självklart samma sak som att den privata kulturfinansieringen som helhet ökar.

Fortsatta kunskapsbehov

I rapporten synliggörs behov av ytterligare kunskap inom området privat kulturfinansiering. För det första behövs ytterligare kartläggnings- och utvecklingsarbete när det gäller statistiken om privat kulturfinansiering. Ett exempel på detta är statistiken om hushållens utgifter, där det behövs bättre kunskap om denna finansierings betydelse för de kulturpolitiskt närliggande kulturområdena i de nordiska länderna. För det andra behövs ökad kunskap om, och en bättre förståelse för, dynamiken mellan den offentliga och privata finansieringen och mellan den offentliga kulturella infrastrukturen och det kommersiella kulturlivet.

Referenser

Act No. 43/1999. *Act on Temporary Reimbursements for Film Production in Iceland.*

Act No. 110/2016. *Act on Temporary Reimbursement for Recorded Music.*

Act No. 130/2018. *Act respecting support for the publication of books in Icelandic.*

Alacovska, A. & Bille, T. (2021). A Heterodox Re-Reading of Creative Work: The Diverse Economies of Danish Visual Artists. *Work, Employment & Society*, 35 (6), 1053–1072.

Antal, A. B. (2009). *Transforming organisations with the arts.* Research Report. TilltEurope.

Arnestad, G. (2010). Frå kultursektor til opplevelseøkonomi: Kva for rolle spelar forskaren? *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 13 (1), 109–122.

Arts Council England (2019). *Private Investment in Culture Survey.* Arts Council England.

Arts Council England (2022). *Private Investment in Culture Survey Report 2022.* Arts Council England.

Arts Council England (2025). *Private Investment in Culture Survey 2025.* Arts Council England.

Aula Research (2019). *Säätiöiden jakamat apurahat taiteelle ja kulttuurille 2010, 2013 ja 2017.* Stiftelser och Fonder Finland.

Bache, P. (2021). *Finkultur og mangfoldighed. 60 års dansk kulturpolitik.* Gads forlag.

Baéré, M. & Elmelund, R. (2019). Private fonde styrer dansk kulturliv. *Information*, 2019-07-20. <https://www.information.dk/moti/2019/07/private-fonde-styrer-dansk-kulturliv> (hämtad 2025-05-28)

Bakke, M. (1988). *Spillet om kulturen. Dansk kulturpolitik 1945–1988.* Aarhus universitetsforlag.

Besana, A. (2012). Alternative Resources: Revenue Diversification in the Not-for-Profit USA Symphony Orchestra. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 42 (2), 79–89.

Betzler, D. (2015). Factors of board governance and fundraising success. The composition of Swiss museum boards does matter. *Journal of Cultural Economy*, 8 (2), 144–165.

- Biles, G. E. & Morris, V. B. (1982). Charitable Giving to the Arts. *Quo Vadis? The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 12 (1), 59–67.
- Bjurström, E. (2021). Det estetiska omdömet och bildningsestetikens uppgång och fall i den svenska kulturpolitiken. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 24 (2), 139–155.
- Blomgren, R. (2007b). *Evaluering av Riksutstillinger. En utvärdering av en norsk konstförmedlingsorganisation*. Arbetsrapport 2007:01. Högskolan i Väst.
- Blomgren, R. (2019). Social engineering and cultural policy – theoretical and empirical reflexions from Swedish cultural policy in a historical perspective. *International Journal of Cultural Policy*, 25 (1), 1–15.
- Borgonovi, F. (2006). Do public grants to American theatres crowd-out private donations? *Public Choice*, 126, 429–451.
- Borowiecki, K. J. & Navarrete, T. (2018). Fiscal and economic aspects of book consumption in the European Union. *Journal of Cultural Economics*, 42, 309–339.
- Braunerhjelm, P. (2021). *Donationer till statliga lärosäten. Förslag till förenklingar och förtydliganden*. Entreprenörskapsforum.
- Brooks, A. C. (2000). Public subsidies and charitable giving: Crowding out, crowding in, or both? *Journal of Policy Analysis and Management*, 19 (3), 451–464.
- Business Finland (2025). *Produktionsincitament för den audiovisuella branschen*. <https://www.businessfinland.fi/sv/for-finlandskakunder/tjanster/finansiering/produktionsincitament-for-den-audiovisuella-branschen> (hämtad 2025-09-12)
- Byberg, L. (2009). A Short History of Norwegian Public Libraries and 'How They Got That Way'. In Dyrbye et al. (red.) *Library Spirit. In the Nordic and Baltic Countries. Historical Perspectives*. Hibolire.
- Bäckström, M. (2003). Kulturarvens speglingar. *Nordisk Museologi*, 1, 71–94.
- CAKI (2019). *Kompetenceudvikling i entreprenørskab som vidensfelt ved de videregående kunstneriske uddannelser i Kulturministeriet 2019-2022*. En kortlægning. Afdækning af skolernes behov, Nov 2019. CAKI.
- CAKI (2025a). *CAKI's mini guide to VAT*. <https://caki.dk/project/cakis-miniguide-til-moms/?lang=en> (hämtad 2025-04-04)
- Casado-Molina, A-M., Alarcón-Urbistondo, P. & van Riel, C. B. M. (2023). Building mutual rewarding sponsor relationships between museums and corporations. *Cultural Trends*, 1–20.
- Christensen, H. D. (2011). Skjulte forbindelser? Om forholdet mellem private og offentlige kunstsamlinger. *Nordisk Museologi*, 2, 3–18.

Christensen, J. (2020). *Rikedom förpliktigar. Kulturdonationernas Göteborg 1850–1920*. Lindelöws bokförlag.

Čopič, V., Uzelac, A., Primorac, J., Jelinčić, D. A., Srakar, A. & Žuvela, A. (2011). *Encouraging private investment in the cultural sector*. European Parliament.

Creative Finland (2025). *About us*. <https://www.creativefinland.org/about-us> (hämtad 2025-08-05)

Dagens perspektiv (2021). En halv milliard kulturkroner kan forsvinne. *Dagens perspektiv* 2021-06-30. <https://www.dagensperspektiv.no/nyheter/en-halv-milliard-kulturkronerkan-forsvinne/185868> (hämtad 2024-08-30)

Dahl, H. F. & Helseth, T. (2006). *To knurrende løver. Kulturpolitikens historie 1814–2014*. Universitetsforlaget.

Danmarks Statistik (2023). *Statistikdokumentation for Forbrugsundersøgelsen 2023*. Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2025a). *FU12: Household average consumption by group of consumption and price unit*. Danmarks Statistik. (hämtad 2025-05-04)

Danmarks Statistik (2025b). *SCENE08A: Economic performance of state-subsidised theatres by category of theatre and unit*. Danmarks Statistik. (hämtad 2025-08-25)

Danmarks Statistik (2025c). *FOND 06: Bevilligede fondsmidler til kulturelle formål efter fondstype, hovedområder og tid*. Danmarks Statistik. (hämtad 2025-05-04)

Danmarks statistik (2025d). *FOND03: Grants by purpose, foundation type, type of recipient and time*. Danmarks Statistik. (hämtad 2025-05-04)

Danmarks statistik (2025e). *FOND03: Grants by purpose, foundation type, instrument and time*. Danmarks Statistik. (hämtad 2025-05-04)

Deloitte (2012). *Kultur- og oplevelsesøkonomien i Danmark. Evaluering af aftale fra 20. juni 2007 om styrkelse af kultur- og oplevelsesøkonomien i Danmark*. Deloitte Consulting.

Det Kongelege kulturdepartement (2018). *Meld. St. 8 (2018-2019). Kulturens kraft. Kulturpolitik for fremtida*.

Det kongelege kultur- og kyrkjedepartement (2003). *St. Meld. Nr. 48 (2002-2003). Kulturpolitik fram mot 2014*.

Det kongelege kultur- og likestillingsdepartement (2023). *Meld. St. 22 (2022–2023) Kunstnarskår*.

Dir. 2024:103. *Tilläggsdirektiv till Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet*.

- Dir. 2025:61. *En breddad finansiering av kulturområdet.*
- Dokko, J. K. (2009). Does the NEA Crowd Out Private Charitable Contributions to the Arts? *National Tax Journal*, LXII (1), 57–75.
- Dubini, P. & Monti, A. (2018). Board composition and organizational performance in the cultural sector: The case of Italian opera houses. *International Journal of Arts Management*, 20 (2), 56–70.
- Duelund, P. (2003). *The Nordic Cultural Model. Nordic cultural policy in transition.* Nordic Cultural Institute.
- Duelund, P. (2008). Nordic cultural policies: A critical view. *International Journal of Cultural Policy*. 14 (1), 7–24.
- Dugstad, L. & Lorentzen, H. (2010). *Stiftelser i det moderne Norge. Rapport 2010:9.* Institutt for samfunnsforskning.
- Durand, J. C., de Gouveia, M. A. & Berman, G. (1996). Business sponsorship and fiscal incentives for culture in Brazil: Analysis of a recent experience. *International Journal of Cultural Policy*, 3 (1), 27–37.
- Dyrbye, M. (2009). From Vocation to Profession – Innovation and Change for Danish Librarianship. I Dyrbye et al. (red.) *Library Spirit. In the Nordic and Baltic Countries. Historical Perspectives.* Hibolire.
- Dyrbye, M., Mäkkinen, I., Reimo, T. & Torstensson, M. (2009). *Library Spirit. In the Nordic and Baltic Countries. Historical Perspectives.* Hibolire.
- Econ Pöyry (2011). *Evaluering av Arts & Business Norway. Utarbeidet for Nærings- og Handelsdepartementet og Kulturdepartementet.* Econ Pöyry.
- Erhvervs- og Vækstministeriet. (2013). *Danmark i arbejde. Vækstplan for de kreativa erhverv.* Regeringen.
- Erhvervsministeriet (2019). *Vækstplan for de kreativa erhverv. Et kreativt Danmark i front.* Regeringen.
- Eurostat (2019). *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics.* Eurostat.
- Eurostat (2025). *Government expenditure on culture: tables and figures.* Downloaded from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_cultural_broadcasting_and_publishing_services (hämtad 2025-09-25)
- Film in Iceland (2025). *Act No. 43/1999 on temporary reimbursements in respect of film making in Iceland.* <https://filminiceland.com/the-legislation/> (hämtad 2025-05-28)

Finansdepartementet (2023). *Regeringen föreslår åtgärder för att effektivisera statsförvaltningen*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/09/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-effektivisera-statsforvaltningen/> (hämtad 2025-10-01)

Finansministeriet (2024). *Planen för de offentliga finanserna 2025-2028*. Pressmeddelande 2024-04-16. <https://valtioneuvosto.fi/sv/-//10616/orpos-regering-syftet-med-de-beslut-som-fattats-ar-att-forhindra-okontrollerad-nedgang-i-ekonomin> (hämtad 2024-07-12)

Finansministeriet (2025). *En bedre hverdag – et stærkere Danmark*. *Finanslovsforslaget 2026*. Finansministeriet.

Finlands Nationalgalleri (2024). *Thank You to our Donors*. <https://www.kansallisgalleria.fi/en/kiitos-lahjoittajillemme> (hämtad 2024-08-30)

Finlex 1043/1974. *Lag om skatt på inkomst och förmögenhet*.

Finlex 1535/1992. *Inkomstskattelag*.

Flisbäck, M. & Lindström, S. (2013). Work-Family Conflict among Professional Visual Artists in Sweden: Gender Differences in the Influence of Parenting and Household Responsibilities. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 16 (2), 129–268.

Fondenens Videnscenter (2023). *Fondenens bevillinger til kulturelle formål 2017–2021*. Fondenens Videnscenter.

Fondenens Videnscenter (2025). *Fondsbevillinger 2019-2023*. Fondenens Videnscenter.

Frenander, A. (2014). *Kulturen som kulturpolitikens stora problem. Diskussion om svensk kulturpolitik fram till 2010*. Gidlunds förlag.

Gaia Consulting Oy (2020a). *Säätiöt ja rahastot ry:n jäsensäätiöiden tuen kohdentuminen 2018*. Stiftelser och Fonder Finland.

Gaia Consulting Oy (2020b). *Säätiöt ja rahastot ry Jäsensäätiöiden tuen 2019 kohdentuminen*. Stiftelser och Fonder Finland.

Gaia Consulting Oy (2021). *Säätiöt ja rahastot ry Jäsensäätiöiden tuen 2020 kohdentuminen*. Stiftelser och Fonder Finland.

Gaia Consulting Oy (2022). *Säätiöt ja rahastot ry Jäsensäätiöiden tuen 2021 kohdentuminen*. Stiftelser och Fonder Finland.

Gaia Consulting Oy (2023). *Säätiöt ja rahastot ry Jäsensäätiöiden tuen 2022 kohdentuminen*. Stiftelser och Fonder Finland.

García-Enriquez, J. & Echevarría, C. A. (2018). Demand for Culture in Spain and the 2012 VAT rise. *Journal of Cultural Economics*, 42, 469–506.

Gómez-Antonio, M., del Moral Arce, I. & Hortas-Rico, M. (2022). Are VAT reforms an effective tool for promoting culture? A quasi-experiment in Spain. *Journal of Policy Modelling*, 44 (5), 1016–1040.

- Gran, A-B. & Gjørnum, R G. (2019). *Teaterbransjen. Delbransjer, organisering og finansiering*. Universitetsforlaget.
- Gran, A-B. & Hofplass, S. (2007). *Kultursponsing*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Gran, A-B., Theie, M. G. & Torp, Ø. (2016). The Creative Industries in Norway: 2008-2014. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 19 (2), 273–296.
- Greer, S. (2021). Funding resilience: market rationalism and the UK's "mixed economy" for the arts. *Cultural Trends*, 30 (3), 222–240.
- Hansen, P. (2024). *Kunstnernes beskatning 2024*. Dansk kunstnerråd.
- Harding, T. (2015). Bildning as a Central Concept in the Cultural Policy of the Swedish Government. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 18 (2), 161–181.
- Hauge, A., Ibenholt, K., Ericsson, B., Hallin, G., Frisell, M. M., Dahlf, C. A., Malasevska, I. & Bern, A. (2023). *Sluttevaluering - Kulturell og kreativ næring*. Norsk kulturråd.
- Helgesson, C. (2004). Donationer i Sverige, filantropi i USA. I Braunerhjelm & Skogh (red), *Sista fracken inga fickor har. Filantropi och ekonomisk tillväxt*. SNS förlag.
- Helminen, M. (2007). *Säätyläistön huvista kaikkien kaupunkilaisten ulottuville. Esittävän sävel- ja näyttämötaiteen paikallinen institutionalisoituminen ja kehitys taidelaitosten verkostoksi 1870–1939*. Cupore.
- Heikkinen, M. (2003). *The Nordic Model for Supporting Artist. Public Support for Artists in Denmark, Finland, Norway and Sweden*. The Arts Council of Finland.
- Hemels, S. & Goto, K. (2017). *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.
- Hemels, S. (2017). Tax Incentives for Museums and Cultural Heritage. I Hemels & Goto (red.) *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.
- Hillman-Chartrand, H. & McCaughey, C. (1989). The arm's length principle and the arts: An international perspective – past, present and future. I Cummings, Milton & Schuster, (red.) *Who's to pay for the arts? The international search for models of arts support*. ACA Books.
- Hirvi-Ijäs, M. (2014). *"Ni har ju era fonder" "Vi har ju våra fonder" – hållbar kulturpolitik på svenska i Finland*. Tankesmedjan Magma.
- Hirvi-Ijäs, M., Renko, V. & Lahtinen, E. (2021). *Samspelets regler. Stiftelsefinansieringens betydelse för finländska kultur- och bildningsorganisationers verksamhet*. Cupore.
- Hodén, T. (2020). *Motsättningarnas museum. Samproduktion av museiideal i den offentliga debatten om moderna museet 1972–2013*. Avhandling, Linköping Studies in Arts and Sciences No. 791.

- Hodén, T. (2025). "Filantropi kan skada förtroendet för museer". *Forskning & Framsteg*, 2025-07-04.
- Häyrynen, S. (2012). A centralised market orientation: The implicit determinants of Finnish cultural policy in 1990-2010. *International Journal of Cultural Policy Research*, 19, (5), 623–640.
- Ikävalko, M. (2004). *Pas de deux of art and business: a study of commitment in art sponsorship relationships*. Avhandling: Lappeenranta University of Technology,
- Illingworth, P. (2022). *Giving Now. Accelerating Human Rights for All*. Oxford University Press.
- Institutet för reklam och mediestatistik (2013). *Sponsring 2012*. Institutet för reklam och mediestatistik.
- Institutet för reklam och mediestatistik (2015). *Sponsring i Sverige under 2014*. Institutet för reklam och mediestatistik.
- Institutet för reklam och mediestatistik (2023). *Sponsring i Sverige under 2022*. Institutet för reklam och mediestatistik.
- Institutet för reklam och mediestatistik (2024). *Sponsring i Sverige under 2023*. Institutet för reklam och mediestatistik.
- Institutet för reklam och mediestatistik (2025). *Sponsring i Sverige under 2024*. Institutet för reklam och mediestatistik.
- Jakonen, O. & Pyykkönen, M. (2023). The Politics of Economization of Cultural Policy The institutional changes in the creative economy discourse and entrepreneurial artists in Finnish cultural policy. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 26 (2), 126–145.
- Jelinčić, D. & Šveb, M. (2021). Financial Sustainability of Cultural Heritage: A Review of Crowdfunding in Europe. *Risk and Financial Management*, 14 (121), 1–16.
- Jokivuolle, F. (2019). *Fundraising in Finnish arts and culture organizations. How is it done and what challenges and development points are there*. Master thesis, Alto University School of Business.
- Jung, Y. (2015). Diversity Matters: Theoretical Understand of and Suggestions for the Current Fundraising Practices of Nonprofit Art Museums. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 45 (4), 255–268.
- Jungerfelt, M. (2024). Liljestrand, du missar alla varningsflaggor. *Aftonbladet*, 2024-12-06. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/dRjzqq/teatercentrum-liljestrand-du-missar-allavarningsflaggor> (hämtad 2025-06-10)
- Kabeer, E. (2022). Cultural policy development in the 21st century. Tales of two decades in Iceland. I Kulturanalys Norden (red.) *Cultural policy in the Nordic welfare states. Aims and functions of public funding for culture*. Nordic Council of Ministers.

- Kangas, A. (2001). Cultural Policy in Finland. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 31 (1), 57–78.
- Kangas, A. (2003). Cultural Policy in Finland. I Duelund (red.) *The Nordic Cultural Model. Nordic cultural policy in transition*. Nordic Cultural Institute.
- Kann-Rasmussen, N. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2021). Paradoxical autonomy in cultural organisations: an analysis of changing relations between cultural organisations and their institutional environment, with examples from libraries, archives and museums. *International Journal of Cultural Policy*, 27(5), 636–649.
- Karlan, D. & List, J. A. (2006). *Does price matter in charitable giving? Evidence from a large-scale natural field experiment*. Nber working paper series.
- Kim, M. & Van Ryzin, G. (2014). Impact of Government Funding on Donations to Arts Organizations. A Survey Experiment. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43 (5), 910–925.
- Kleberg C-J. & Forsell, T. (2019). *Har kulturpolitiken lyckats?* Kulturkontoret Stockholm.
- Konstnärsnämnden (2025a). *Nya finansieringsmodeller*.
<https://www.konstnarsnamnden.se/projektbank-program/nya-finansieringsmodeller/> (hämtad 2025-05-01)
- Koski, P. (2022). Finland's National Theatre 1974–1991. *The two decades of generational contests, cultural upheavals, and international cold war politics*. Routledge.
- KMPG (2024). *Icelandic Tax Facts 2024. In-depth Information on the Icelandic Tax System*. KPMG Law.
- Kulturanalys Norden. (2022a). *Konstens och kulturens frihet i Norden. En kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskningen om kulturpolitik*. Nordisk kulturfakta 2022:03. Nordic Council of Ministers
- Kulturanalys Norden. (2022b). *Cultural policy in the Nordic welfare states. Aims and functions of public funding for culture*. Nordisk kulturfakta 2022:01 Nordic Council of Ministers.
- Kulturanalys Norden (2024). *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen. En kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskning och de nordiska ländernas kulturpolitik*. Nordisk kulturfakta 2023:05. Nordic Council of Ministers.
- Kulturdepartementet (1992). *St. meld. nr. 61 (1991-92). Kultur i tiden*.
- Kulturdirektoratet (2024b). *Kulturens finansiering: stat, fylke, kommune, stiftelser, forbrukerne och ideelt arbeid*. Sammanställning mottagen per e-post 2024-08-27.

Kulturdirektoratet (2025a). *Fri scenekunst – etablerede virksomheder*.
<https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/fri-scenekunst-etablerede-virksomheder> (hämtad 2025-03-06)

Kulturdirektoratet (2025c). *Musikk- och scenekunststatistikk 2024*.
<https://public.tableau.com/app/profile/kdir/viz/Musikk-ogscenekunststatistikken2024/Samledetall> (hämtad 2025-09-04)

Kulturdirektoratet 2025d. *Aktiv samhandling - treårige prosjekter*.
<https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/aktiv-samhandling-treårige-prosjekter> (hämtad 2025-04-11)

Kulturdirektoratet 2025e. *Prosjektstøtte visuell kunst – visningssteder*.
<https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/prosjektstotte-visuell-visningssteder> (hämtad 2025-04-11)

Kulturens analyseinstitut (2025a). *Brancheblik: Scenekunst*.
<https://kulturensanalyseinstitut.dk/brancheblik-scenekunst/> (hämtad 2025-05-04)

Kulturministeriet (2000). *Danmarks kreativa potentiale. Kultur- og erhvervspolitisk redegørelse 2000*.

Kulturministeriet (2004). *Kulturpolitikens sigtelinjer*.

Kulturministeriet (2006a). *Køb av kunst kan trækkes fra i skat. Nye – forbedrede fradragregler for virksomheder*.

Kulturministeriet (2006b). *Gaver til kulturinstitutioner – en vejledning*.

Kulturministeriet (2019a). *Ny finanslovsaftale stopper kulturbesparelser*.
Pressemeddelelse 2019-12-03. <https://kum.dk/aktuelt/nyheder/ny-finanslovsaftale-stopper-kulturbesparelser> (hämtad 2025-04-07)

Kulturministeriet (2019b). *Danske museer i tal 2013-2017*.

Kulturministeriet (2021). *Udvalget for reform og udvikling af de kunstneriske uddannelser*.

Kulturministeriet (2023). *Anbefalninger til en reform af Statsanerkendte museers opgaver og tilskud. Arbejdsgruppe om museumreform*.

Kulturministeriet (2025a). *Information og vejledning til statsanerkendte museer – Krav og tilsyn*. <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/museer/information-og-vejledning-til-statsanerkendte-museer> (hämtad 2025-02-28)

Kulturministeriet (2025b). *Stormøde om produktionsrabat*. Pressemeddelelse 2025-01-15. <https://kum.dk/aktuelt/nyheder/stormoede-om-produktionsrabat> (hämtad 2025-04-04)

- Kulturministeriet (2025c). *Driftstilskud til statsanerkendte museer*.
<https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/museer/information-og-vejledning-til-statsanerkendte-museer/driftstilskud-til-statsanerkendte-museer> (hämtad 2025-04-07)
- Kultur- og likestillingsdepartementet (2021). *Gaveforsterkningsordningen for kunst- og kulturformål avvikles*. Pressemelding 2021-12-02.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gaveforsterkningsordningen-for-kunst-og-kulturformal-avvikles/id2890461/> (hämtad 2024-07-11).
- Kultur- og vitskapsdepartementet (1983). *St. Meld. Nr 27 (1983-84), Nye oppgaver i kulturpolitikken. Tillegg til st. Meld nr. 23 (1981-82) Kulturpolitikk for 1980-åra*.
- Kulturstyrelsen (2012). *Danske museer i tal. . Baseret på oplysninger fra 2010*.
- Kulturstyrelsen (2013). *Danske museer i tal. Baseret på oplysninger fra 2011*.
- Kulturstyrelsen (2014). *Danske museer i tal. Baseret på oplysninger fra 2012*.
- Kyrkje- og undervisningsdepartementet (1973). *St. meld. nr. 8 (1973-74). Om organisering og finansiering av kulturarbeid*.
- Kyrkje - og undervisningsdepartementet (1981). *St. meld. Nr. 23 (1981-82). Kulturpolitikk for 1980-åra*.
- Larsen, H. (2023). Private taste and public space: the heated media debate about a privately initiated sculpture park in Oslo. *International Journal of Cultural Policy*, 29 (2), 247-258.
- Larsen, H., Stokstad, S., Christensen-Scheel, B. & Uppstrøm Berg, I. (2021). Private kunstdonasjoner og lokal politikk: Kontroversene rundt etablering av skulpturpark på Ekeberg i Oslo. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 24 (2), 173-189.
- Larsen, A. H. & Nørskov, V. (2013). Sponseringens indflydelse på danske museers selvforståelse og økonomi: et casestudie. *Nordisk Museologi*, 1, 106-124.
- Lazzaro, E., & Noonan, D. (2021). A comparative analysis of US and EU regulatory frameworks of crowdfunding for the cultural and creative industries. *International Journal of Cultural Policy*, 27 (5), 590–606.
- Lewandowska, K. (2018). Policy versus Philanthropy: Between Public and Private Funding of the Arts. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów*, 4 (50), 97–111.
- Lidström, B. (2004). *Arts and Business – Attitudes Towards Arts Sponsorship*. Paper at 3rd International Conference on Cultural Policy.
- Liljestrand, P. (2024). Att sänka skatten är bra kulturpolitik. *Aftonbladet*, 2024-12-02. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/nyBwnn/kulturministern-att-sanka-skatten-arbrakulturpolitik> (hämtad 2025-06-10)

- Lindström, S. (2016). Artists and Multiple Job Holding – Breadwinning Work as Mediating Between Bohemian and Entrepreneurial Identities and Behavior. *Nordic Journal of working life studies*, 6 (3), 43–56.
- Lindqvist, K. (2008). Näringslivets stöd till kulturen ännu blygsamt. I Beckman & Månsson (red.) *KulturSverige 2009: Problemanalys och statistik*. SweCult.
- Ljøgdø, K. (2015). Mot en ny norsk modell for kulturfinansiering. *Kunstforum*, 2015-10-23.
<https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/prosjektstotte-visuell-visningssteder> (hämtad 2025-06-10)
- Loots, A., Piecyk, K. & Wijngaarden, Y. (2023). At the juncture of funding, policy, and technology: how promising is match-funding of arts and culture through crowdfunding platforms? *International Journal of Cultural Policy Research*, 30 (1), 118–134.
- LOV nr 1680 af 30/12/2024. *Lov om ændring af museumsloven*.
- LOV-2023-06-16-64. *Lov om omsetning av bøker (bokloven)*.
- Lund, A. B. & Berg, C. E. (2016). *Dansk fondshistorie*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Lunde Jørgensen, I. (2016). *Institutions and Legitimations in Finance for the Arts*. Copenhagen Business School (Phd). PhD series No. 25:2016.
- Luukkanen-Hirvikoski, T. (2021). Between Private and Public – Corporate art collecting and collaboration with art museums in Finland. I Robbins, Thomas, Touminen, Wessman (red.) *Museum Studies: Bridging Theory and Practice*. International Council of Museums.
- Mahncke, H. (2016) *De store gaver: Filantropiens gensidighedsrelationer i teori og praksis*. PhD series No. 32.2016. Copenhagen Business School.
- Mangset, P. (2010). Kulturpolitiska modeller i Västeuropa. I Frenander (red.) *Arkitekter på armlängds avstånd? Att studera kulturpolitik*. Valfrid.
- Mangset, P. & Hylland, O. M. (2017). *Kulturpolitikk. Organisering, legitimering og praksis*. Universitetsforlaget.
- Marchall, A. (2019). Museums Cut Ties With Sacklers as Outrage Over Opioid Crisis Grows. *The New York Times*, 2019-03-25.
- Marker, L. & Rasmussen, S. M. (2019) *Museumslandskabet. Kulturpolitikens udvikling og museernes vilkår*. Rasmussen & Marker ApS.
- McAndrew, C. (2002). *Artists, taxes and benefits an international review*. Research Report 28.

- Medietilsynet (2024). *Mediemangfoldsregnskapet 2024. Mediemangfold i et innholdsperspektiv*. Medietilsynet.
- Méndez-Carbajo, D. & Stanziola, J. (2008). Patterns of inequality in private funding of culture across the UK, *Cultural Trends*, 17 (3), 165–179.
- Ministry of Culture & Business Affairs (2023). *Design and Architecture Policy until 2030*.
- Ministry of Culture, Innovation and Higher Education (2025). *What we do*. <https://www.government.is/ministries/ministry-of-culture-innovation-and-higher-education/> (hämtad 2025-04-09)
- Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland (2017) *Cash rebate scheme for audiovisual productions*. Press release 2017-01-05. https://tem.fi/en/-/maksuhyvityks-audiovisuaalisten-tuotantojen-rahoittamiseen?language=en_US (hämtad 2025-09-25)
- Ministry of Education (2009). *Strategy for Cultural Policy*. Publication 2009:45.
- Ministry of Education and Culture (2017). *Strategy for Cultural Policy 2025*. Publication 2017:22.
- Ministry of Education, Science and Culture (2013). *National Cultural Policy Iceland*.
- Ministry of Education, Science and Culture (2020). *Icelandic film policy from 2020 to 2030. An art form at the crossroads*.
- Ministry of industry (2012). *REGULATION on Temporary Reimbursements in Respect of Film Making in Iceland*.
- Molenaar, D. (2017). Tax Incentives for Artists. I Hemels & Goto (red.) *Tax Incentives for the Creative Industries*. Springer.
- Morel, C. (2005). Will Businesses ever become legitimate partners in the financing of the arts in France. *International Journal of Cultural Policy*, 11 (2), 199–213.
- Mulcahy, K. V. (2020). Cultural Darwinism and the Perils of Privatization: The Case of American Museums. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 50 (4–5), 205–219.
- Museiverket (2008). *Museistatistik 2007*. Museiverket.
- Museiverket (2009). *Museistatistik 2008*. Museiverket.
- Museiverket (2010). *Museistatistik 2009*. Museiverket.
- Museiverket (2011). *Museistatistik 2010*. Museiverket.
- Museiverket (2012). *Museistatistik 2011*. Museiverket.
- Museiverket (2013). *Museistatistik 2012*. Museiverket.

Museiverket (2014). *Museistatistik 2013*. Museiverket.

Museiverket (2015). *Museistatistik 2014*. Museiverket.

Museiverket (2016). *Museistatistik 2015*. Museiverket.

Museiverket (2017). *Statistikkort 3/2016: Museernas ekonomi 2016*. Museiverket.

Museiverket (2018). *Statistikkort 3/2017: Museernas ekonomi 2017*. Museiverket.

Museiverket (2019). *Statistikkort 3/2018: Museernas ekonomi 2018*. Museiverket.

Museiverket (2020). *Statistikkort 3/2019: Museernas ekonomi 2019*. Museiverket.

Museiverket (2021). *Statistikkort 3/2020: Museernas ekonomi 2020*. Museiverket.

Museiverket (2022). *Statistikkort 3/2021: Museernas ekonomi 2021*. Museiverket.

Museiverket (2023). *Statistikkort 3/2022: Museernas ekonomi 2022*. Museiverket.

Museiverket (2024a). *Statistikkort 3/2023: Museernas ekonomi 2023*. Museiverket.

Museiverket (2024b). *Statistikkort 4/2023: Museernas personal 2023*. Museiverket.

Museiverket (2025). *Statistikkort 3/2024: Museernas ekonomi 2024*. Museiverket.

Myndigheten för kulturanalys (2012). *Museer 2011*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2013). *Museer 2012*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2014). *Museer 2013*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2015). *Museer 2014*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2016). *Museer 2015*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2017). *Museer 2016*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2018). *Museer 2017*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2019). *Museer 2018*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2020). *Museer 2019*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2021a). *Museer 2020*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2021b). *Så fri är konsten. Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*. Rapport 2021:1. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2022a). *Museer 2021*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2022b) *Scenkonst i Sverige 2020*. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2022c). *Scenkonst 2021*. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2023a). *Scenkonst 2022*. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2023b). *Museer 2022*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2024c). *Scenkonst 2023*. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2024b). *Museer 2023*. Myndighetens för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2024a). *Privat kulturfinansiering. Hinder, möjligheter och konsekvenser*. Rapport 2024:2. Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys (2025). *Museer 2024*. Myndighetens för kulturanalys.

National Endowments for the Arts (2004). *How the United States Funds the Arts*. National Endowments for the Arts.

National Endowments for the Arts (2012). *How the United States Funds the Arts*. National Endowments for the Arts.

Neto, A. B. F. (2018). Charity and Public libraries: Does government funding crowd out donations? *Journal of Cultural Economics*, 42, 525–542.

Nordicom (2021). *Media VAT in the Nordic countries – similarities and differences*. Factsheet 2021:3. Nordicom.

Norges museumsforbund och Kultur- og likestillingsdepartementet (u.å). *Utbetalt gaveforsterkning for søknader mottatt i årene 2014 – 2021*. Sammanställning mottagen per e-post 2025-08-22

Norske Kunstforeninger (2025). *Momsregler ved salg av kunst*. https://www.kunstforeninger.no/medlemssider/kunnskapsbank/oekonomi/momsregler-ved-salg-av-kunst?utm_source=chatgpt.com (hämtad 2025-05-01)

NOU 2013:4. *Kulturutredningen 2014*.

Nyx (2003). *Kulturpartner – en guide till kulturinstitutionernas samarbejde med virksomheder*. Nyx – Forum for kultur og erhverv.

Oesch, P. (2002). *Culture, Companies and Sponsorship – Development and Practice*. Research Reports of the Arts Council of Finland. Publication no. 25. Arts Council of Finland

Olkkonen, R. (2002). *On the same wavelength? A Study of the Dynamics of Sponsorship Relations between Firms and Cultural Organizations*. Turku School of economics and business administration.

- Olsberg & SPI (2023). *Study of the Norwegian Film and Series Incentive Scheme*. Final Report to Norwegian Ministry of Culture and Equality by Olsberg & SPI with Proba Research.
- Olsberg & SPI (2024). *Economic Impact of the Icelandic Film Production Incentive*. Final Report to the Ministry of Culture and Business Affairs by Olsberg & SPI.
- Olsson, K. (1996). *Näringsdrivande stiftelser. En rättslig studie över ändamål, förmögenhet och förvaltning*. Nerenius & Santérus Förlag AB.
- Oppegaard, S. & Seip, Å. A. (2019). *ABE-reformen i staten. Avbyråkratisering og effektivisering i gjennom budjettkutt*. Faktaflak November 2019. Fafo.
- Orankiewicz, A. (2022). The role of public support for the film industry – an analysis of movie production incentives in Europe. *Research paper of Wroclaw University of economics and business*, 66, (2), 90-104.
- Pedersen, J. (1942). *Carlsbergfondet. Carlsberglaboratoriet, videnskabelige understøttelser, det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg, Ny Carlsbergfonde*. I kommission hos Ejnar Munksgaard.
- Pedersen, A. B. & Winther, L. B. (2024). *Danske virksomheder bruger kunst og kultur, men der er potentiale for mere*. Dansk Industri Analyse.
- Pettersson, S. (1998). Public and Private: The main categories of art collection in Finland. *Nordisk Museologi*, 1, 67–82.
- Prokúpek, M. & Divíšková, B. (2023). Ethics in Museum Fundraising: Evidence from the Czech Republic. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 53 (1), 42–61.
- Proposition 1974:28. *Den statliga kulturpolitiken*.
- Proposition 1996/97:3. *Kulturpolitik*.
- Proposition 1996/97:10. *Mervärdesskatt inom kultur-, utbildnings- och idrottsområdet*.
- Proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*.
- Proposition 2013/14:1. *Budgetproposition 2014. Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor*.
- PwC. (2025). *Worldwide Tax Summaries Online*. <https://taxsummaries.pwc.com/> (Hämtad 2025-09-12)
- Pyykkönen, M. & Stavrum, H. (2018). Enterprising Culture: Discourses on Entrepreneurship in Nordic Cultural Policy. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48 (2), 108–121.
- Rasch, A. (1968). *Staten og Kunstnerne: bevillinger og meninger under enevælde og folkestyre*. Universitetsforlaget i Aarhus.

- Redder, H. (2011). Fonde afviser at have snævert kultursyn. *Information*, 2011-09-13. <https://www.information.dk/kultur/2011/09/fonde-afviser-snaevent-kultursyn>
- Regeringen (2003). *Danmark i kultur- og oplevelseøkonomien – 5 nye skridt på vejen. Vækst med vilje.*
- Regeringen (2011). *Et Danmark, der står sammen. Regeringsgrundlag, oktober 2011.*
- Renz, L. (1994). The Role of Foundations in Funding the Arts. *Journal of Arts Management, Law and Society*, 24 (1), 57–66.
- Roschwalb, S. A. (1990). Corporate Eyes on the Market: Funding the Arts for the 1990s. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 19 (4), 73–84.
- Rosenkrands, J. (2002). Kulturinstitutioner skal forpligtes til samarbejde med erhvervslivet. *Mandagmorgen* 2002-10-18.
- Røtnes, R., Tofteng, M. & Frisell, M. M. (2021). *Scenarier for framtidens kultursektor.* Arts Council Norway.
- Røyseng, S. (2019). The social contract of artists in the era of cultural industries. *International Journal of Cultural Policy*, 25 (2), 154–170.
- Rubio-Arostegui, J. A. & Villarroya, A. (2022). Patronage as a way out of crisis? the case of major cultural institutions in Spain, *Cultural Trends*, 31 (4), 372–391.
- Ruckstuhl, A. & Schill, E. (2018). Är du verkligen värd pengarna? Museernas finansiella situation, möjligheter och utmaningar. *Tidskrift för ABM*, 3 (1), 58–65.
- Rushton, M. (2008). Who pays? Who benefits? Who decides? *Journal of Cultural Economics*, 32, 293–300.
- Rushton, M. (2018). Why do we subsidize donations to the opera? *Cultural Trends*, 27 (3), 160–172.
- Rykkja, A., Maehle, N., Munim, Z. H. & Shneor, R. (2020). Crowdfunding in the Cultural Industries. In Schneor, Zhao & Flåten (red.) *Advances in Crowdfunding.* Palgrave Macmillan.
- Schuster, J. M. D. (1985). The Interrelationship between Public and Private Funding of the Arts in the United States. *Journal of Arts Management and Law*, 14 (4), 77–106.
- Seismonaut (2023). *Kunsthaller i Danmark. Nøgletal og betydning for unge besøgende 2022.* Foreningen af Kunsthaller i Danmark.
- SFS 2022:1386. *Förordning om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk.*
- Sherer, P. D., Suddaby, R. & de Coquet, M. R. (2019). Does Resource diversity Confer Organizational Autonomy in Arts Organizations? Extending Resource Dependency Theory. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*. 49 (4), 224–241.

Skatteetaten (2025a). *Gaver til frivillige organisasjoner*.
<https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/gave-og-arv/gave-til-frivillige-organisasjoner/> (hämtad 2025-04-10)

Skatteetaten (2025b). *Merverdiavgiftshåndboken 2025*.
<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/merverdiavgiftshandboken/gjeldende/> (hämtad 2025-05-01)

Skatteforvaltningen (2025a). *Kulturinstitutioners indberetning af fradragsberettigede gaver 2024*. <https://info.skat.dk/data.aspx?oid=2288896&chk=219969> (hämtad 2025-04-04)

Skatteforvaltningen (2025b). *Afskrivning af udgifter til kunstnerisk udsmykning*.
<https://info.skat.dk/data.aspx?oid=2083999> (hämtad 2025-04-04)

Skatteforvaltningen (2025c). *Moms ved kunstneres salg af egne værker*.
<https://info.skat.dk/data.aspx?oid=150692&chk=219882> (hämtad 2025-04-04)

Skatteforvaltningen (2025d). *Fradrag for gaver og bidrag til velgørende foreninger*.
<https://skat.dk/borger/fradrag/fradrag-for-gaver-og-bidrag-til-velgoerende-foreninger> (hämtad 2025-09-11)

Skatteforvaltningen (2025e). *D.A.5.6.2 Kulturelle aktiviteter*.
<https://info.skat.dk/data.aspx?oid=1947094&chk=220354> (hämtad 2025-09-11)

Skatteministeriet (2023). *Fradrag for virksomheders pengegaver til kulturinstitutioner mv.*

Skatturinn (2025a). *Skattfrádráttur vegna gjafa/framlaga til almannaheillafélaga*.
<https://www.skatturinn.is/einstaklingar/tekjur-og-fradraettir/skattfradrattur-vegna-gjafa-framlaga/> (hämtad 2025-05-01)

Skatturinn (2025b). *Almannaheillaskrá – skattfrádráttur*.
<https://www.skatturinn.is/atvinnurekstur/skattskylda/almannaheillaskra-skattfradrattur/#tab2> (hämtad 2025-08-05)

Skatturinn 2025c. *Value Added Tax (VAT)*.
<https://www.skatturinn.is/english/companies/value-added-tax/> (Hämtad 2025-04-09)

Skatteverket (2025a). *Kulturell verksamhet*.
<https://www.skatteverket.se/foretag/drivaforetag/foretagsformer/enskildnaringsverksamhet/kulturellverksamhet.4.361dc8c15312eff6fd32a39.html> (hämtad 2025-05-01)

Skatteverket (2025b). *Momssatser och undantag från moms*.
<https://www.skatteverket.se/foretag/moms/saljavarorochtjanster/momssatserochundantagfranmoms.4.58d555751259e4d66168000409.html> (hämtad 2025-05-01)

Skot-Hansen, D. (1999). Kultur til tiden – strategier i den lokale kulturpolitik. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, (1), 7–27.

Skrivelse. 2023/24:111. *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher*.

Smith, T. M. (2003). The Effect of NEA Grants on the Contributions to Nonprofit Dance Companies. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 33 (2), 98–113.

Smith, T. M. (2007). The impact of government funding on private contributions to nonprofit performing arts organizations. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 78 (1), 137–160.

SMU Data Arts (2025a). *National Trends 2025. Analysis of the Nonprofit Arts and Culture Sector*. <https://www.culturaldata.org/national-trends/national-trends-2025/> (hämtad 2025-09-17)

SMU Data Arts (2025b). *Funding Sources by Organization Size*. <https://culturaldata.org/national-trends-2024/funding-sources-by-organization-size/> (hämtad 2025-09-17)

Sokka, S. (2022). Aims and allocations of public funding for culture in Finland. I Kulturanalys Norden (red.) *Cultural policy in the Nordic welfare states. Aims and 80 functions of public funding for culture*. Nordic Council of Ministers.

Sokka, S. (2025). The role of Nordic funding in promoting internationalisation: The case of independent artistic and cultural actors in Finland. I Kulturanalys Norden (red.) *Nordic funding for the arts and culture: A multilevel approach*. Kulturanalys Norden 2025:1. Nordic Council of Ministers.

Sokka, S. & Kangas, A. (2007) At the Roots of Finnish Cultural Policy: Intellectuals, Nationalism, and the Arts. *International Journal of Cultural Policy*, 13(2), 185–202.

SOU 1939:47. *Betänkande med förslag rörande beskattning av stiftelser och ideella föreningar m. fl. juridiska personer m.m.*

SOU 1972:66. *Ny kulturpolitik. Nuläge och förslag*.

SOU 1995:63. *Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar*.

SOU 1995:84. *Kulturpolitikens inriktning*.

SOU 2009:16. *Betänkande av kulturutredningen. Grundanalys*.

SOU 2009:65. *Moderniserade skatteregler för ideell sektor*.

SOU 2012:16. *Att angöra en kulturbrygga – till stöd för förnyelse och utveckling inom kulturområdet*.

SOU 2024:42. *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid*.

SOU 2025:24. *Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland*.

Spjøtvold, M. (2019). Kunst og fyll til folket. Om Trondhjems Brændevinssamlags finansiering av Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum og Trondhjems Kunstforening. *Norsk museumstidsskrift*, 5 (1), 10-29.

Sponsor Insight (2024). *Det norske Sponsor- og eventmarkedet 2024*. Sponsor Insight.

Sponsor Insight Finland (2024). *Sponsorointi- & tapahtumabarometri 2023*. Sponsor Insight Finland.

Sponsor Insight Finland (2025). *Sponsor barometer 2024*. <https://www.sponsorinsight.fi/post/sponsorointibarometri-2024> (hämtad 2025-03-17)

Stanziola, J. (2007). Measuring the Size and Concentration of Business Funding of Culture in the UK: Closing the Gap between Advocacy and Theory, *Cultural Trends*, 16 (2), 75–98.

Stanziola, J. (2011). Some more unequal than others: alternative financing for museums, libraries and archives in England. *Cultural Trends*, 20 (2), 113-140.

Statistics Finland (2025). *Konsumtionsuppgifter för kultur 2023*. https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_klts/statfin_klts_pxt_12aw.px

Statistics Iceland (2025a). *Household final consumption expenditure at constant prices 1990–2024*. https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur_thjodhagsreikningar_einkaneysla/THJ02105.px (hämtad 2025-06-10)

Statistics Iceland (2025b). *Theatre receipts and expenditure 1996–2020*. https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag_menning_1_listir_1_leiklist/MEN05110.px/ (hämtad 2025-06-10)

Statistisk Sentralbyrå (2024). *Statistikk om Forbruksundersøkelsen*. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/forbruk/statistikk/forbruksundersokelsen> (hämtad 2025-04-16)

Statistiska Sentralbyrån. (2025a). *Tabell 10. Museum og samlinger. Driftsinntekter og driftskostnader*. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/kulturstatistikk/museer/tabeller/tabell-10-museum-og-samlinger.driftsinntekter-og-driftskostnader.millioner-kroner> (hämtad 2025-03-21)

Statistiska Sentralbyrån (2025b). *Museer og Arkiv*. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/kulturstatistikk/museer> (hämtad 2025-09-30)

Statsrådet (2024). *Kulturpolitisk redogørelse*. Statsrådets publikationer 2024:56. Undervisnings- og kulturministeriet

- Stenseth, B. (2005). *Norsk kulturpolitikk 1814–2014. Rikdom forplikter. Norske mesener og kunstsamleres donasjoner 1770–1970*. Oslo universitet, Institutt for medier og kommunikasjon.
- Stenström, E. (2008). What turn will cultural policy take? The renewal of the Swedish model. *International Journal of Cultural Policy*, 14 (1), 25–35.
- Stiftelseilsynet (2012). *Kartlegging av pengeutdelinger i norske stiftelser*. Rapport fra Stiftelseilsynet. Lotteri- og stiftelseilsynet.
- Svalund, J. (2021). *ABE-reformen i musikk- og scenevirksomheter. Kutt uten kunstneriske konsekvenser*. Rapport 2021:26. Fafo
- Svensk Scenkonst & Sveriges Museer (2025). *Vem betalar för kulturen? Läget i landet enligt 191 chefer för scener och museer. Speciellt fokus på kompletterande finansiering*. Svensk Scenkonst & Sveriges Museer.
- Sweco Finland Oy (2025). *Säätiöt ja rahastot ry Jäsensäätiöiden tuen 2024 kohdentuminen*. Sweco.
- Swensen, C. H. (2016). Preliminary Evidence on Film Production and State Incentives. *Economic Development Quarterly*, 31 (1), 65–80.
- Talent Norge (2025). *Om Talent Norge*. <https://www.talentnorge.no/om-oss/om-talent-norge/> (hämtad 2025-03-06)
- Taike (2025a). *Information om verksamhetsbidrag för konstater*. <https://www.taike.fi/sv/information-om-verksamhetsbidrag-konstarter> (hämtad 2025-04-09)
- Taike (2025b). *Utlysning: Mästarklass för konstnärer från Östra Finland*. <https://www.taike.fi/fi/uutiset/hakuilmoitus-mestariurssi-itasuomalaisille-taiteilijoille> (hämtad 2025-04-30)
- Teaterhögskolan (u.å). *Finsk teaterhistoria*. <https://disco.teak.fi/teatteri/sv/> (hämtad 2025-09-03)
- Throsby, D. & Zednik, A. (2011). Multiple job-holding and artistic careers: some empirical evidence. *Cultural Trends*, 20 (1), 9–24.
- Tiita, A. (2018). *Finländska stiftelser som utvecklare av vetenskap och högsta undervisning 1917–2017. Forskning i ett nötskal*. Stiftelser och fonder.
- Tinfo (2008). *2008 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2009). *2009 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2011). *2010 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.

- Tinfo (2012). *2011 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2013). *2012 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2014). *2013 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2015). *2014 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2016). *2015 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2017). *2016 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2018). *2017 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2019). *2018 Teatteritilastot – Finnish Theatre Statistics*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2020). *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2019*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo 2021, *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2020*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2022). *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2021*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2023). *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2022*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2024). *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2023*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Tinfo (2025). *Esittävän taiteen tilastot. Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2024*. Teatterin tiedotuskeskus.
- Thomas, B. (2009). *Bibliotekslagstiftning: Perspektiv och exempel*. Svensk biblioteksförening.
- Toepler, S. (2013). Shifting cultural policy landscapes in the USA: What role for philanthropic foundations? *Cultural Trends*, 22 (3–4), 167–179.
- Traverso, R., Naylor, R., McCormick, C., Moretto, M. & Dedman, J. (2020). *Evaluation of Catalyst: Evolve*. Year 3 Final Report. BOP Consulting & Arts Council England.

Undervisnings- och Kulturministeriet (2024). *Statsandelarna för scenkonst och museer har fastställts för 2025*. Pressmeddelande 2024-10-31.

<https://okm.fi/sv/-/statsandelarna-for-scenkonst-och-museer-har-faststallts-for-2025> (hämtad 2025-09-12)

Uppstrøm Berg, I. (2024). Private art collectors on motivations to donate, deposit, or lend out artwork in Norway. *Cultural Trends*, 1–16.

Uppstrøm Berg, I. & Larsen, H. (2025). Public art and private wealth: the controversial collaboration between the National Museum in Norway and Fredriksen Family Art Company Ltd. *Museum Management and Curatorship*, 40 (2), 152–169.

Veiteberg, J. (2019). *Å samla kunst. Samlingsutvikling ved norske kunstmuseum på 2000-talet*. Norsk Kulturråd.

Vero skatt (2020). *Avdrag för donationer i beskattningen*.

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48721/donations_avdrag-i-samfundsbeskattningen/ (hämtad 2024-07-12)

Vero skatt (2024). *Föreningar som Skatteförvaltningen namngivit (donationsavdrag)*.

https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/skatteforvaltningen/dataskydd-och-offentlighet/offentliga_beskattningsuppgifte/andra_offentliga_uppgifte/foreningar_som_skatteforvaltningen_namn/ (hämtad 2024-09-02)

Vero skatt (2025a). *Momssatser*. <https://www.vero.fi/sv/foretag-och-samfund/skatte-och-avgifter/momsbeskattning/momssatser/> (hämtad 2025-04-08)

Vero skatt (2025b). *Ändringar i momssatserna för 2025*.

https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/nyhetsrummet/andringar_i_beskattningen/%C3%A4ndringar-i-momssatserna-f%C3%B6r-2025/ (hämtad 2025-04-08)

Vero skatt (2025c). *Momsbeskattning för bildkonstnärer*.

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48086/momsbeskattning-for-bildkonstnarer/?utm_source=chatgpt.com (hämtad 2025-04-08)

Vero skatt (2025d). *Inkomstutjämning vid beskattningen av förvärvsinkomster*.

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/49040/inkomstutjamning-vid-beskattningen-av-forvarvsinkomster5/ (hämtad 2025-09-11)

Vestheim, G. (1995). *Kulturpolitikk i det moderne Norge*. Det Norske Samlaget.

Wennström, J., Stern, I. & Nummi-Södergren, H. (2023). *Filantropiskt stöd till det fria kulturlivet*. Brakeley Nordic.

Wennström, J., Stern, I., Nummi-Södergren H. & Szinai, H. (2025). *Filantropiskt stöd till det fria kulturlivet – utvärdering och reflektioner*. Brakeley Nordic

- Werner, J. (2018). *Postdemokratisk kultur*. Gidlunds förlag.
- Wijkström, F. (2001). Om svenska stiftelser. I Wijkström (red.) *Civilsamhällets många ansikten. En samling essäer 1995–2010*. European Civil Society Press.
- Wijkström, F. & Einarsson, S. (2004). *Foundations in Sweden: Their scope, roles and visions*. Stockholm, Sweden: Stockholm School of Economics.
- Wijkström, F. & Einarsson, S. (2018). Comparing Swedish Foundations: A Carefully Negotiated Space of Existence. *American Behavioral Scientist*, 62 (13), 1889–1918.
- Wilkerson, M. (2012). Using the Arts to Pay for the Arts: A Proposed New Public Funding Model. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 42 (3), 103–115.
- Unesco (1972). *Cultural policy in Finland. A study prepared under the auspices of the Finnish National Commission for Unesco*. Unesco.
- Ålands landskapsregering (2024). *Ålands väg framåt 2024–2030. Kulturpolitisk strategi med handlingsplaner*.
- Ålands Näringsliv (2025). *Beskattning*. <https://www.naringsliv.ax/starta-foretag/3-verksamhet/beskattning> (hämtad 2025-09-12)

Om den här publikationen

Privat kulturfinansiering i Norden

Nord 2025:032

ISBN 978-92-893-8377-6 (PDF)

ISBN 978-92-893-8378-3 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2025-032>

© Nordiska ministerrådet 2025

Foto på framsidan i ONLINE / sidan 2 i PDF: Noora Tammisto, Chappe/Visit Finland

Publicerad: Oktober 2025

Den här publikationen är utgiven av Kulturanalys Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Kulturanalys Norden utgör ett nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik till nytta för det nordiska kulturpolitiska samarbetet, nationella myndigheter, kulturlivet i de nordiska länderna och nordisk kulturforskning.

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Samarbetet omfattar Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och Åland.

År 2019 antog de nordiska statsministrarna en gemensam vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Nordiska ministerrådet ska stöda denna vision genom att samarbeta för ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

pub@norden.org

Läs flera nordiska publikationer: <https://www.norden.org/sv/publikationer>